

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)

ปริญญา

ภาษาศาสตร์ประยุกต์

ภาษาศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง คำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

Patani Malay Kinship Terms of Muslims in Three Southern Provinces of Thailand

นามผู้วิจัย นางสาวชอบาส มะเซ็ง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รongศาสตราจารย์วิภากร วงศ์ไทย, M.A.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พุทธชาติ โปธิบาล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รongศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

คำเรียกญาติภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

Patani Malay Kinship Terms of Muslims in Three Southern Provinces of Thailand

โดย

นางสาวชอบาส มะเซ็ง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)

พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชอบาส มะเซ็ง 2555: คำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดน
ใต้ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) สาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์
ภาควิชาภาษาศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์
วิภากร วงศ์ไทย, M.A. 97 หน้า

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์
ความหมายของคำศัพท์ในภาษาโดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายเป็นหลัก คำศัพท์
ที่ใช้วิเคราะห์คือคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยมี
วัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน
ของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปาตานี 2) เพื่อวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติดังกล่าว
ไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ และ 3) เพื่อสรุปผลสะท้อนทางวัฒนธรรม
จากคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการตอบ
แบบสอบถามของผู้บอกภาษา 18 คน ซึ่งเป็นตัวแทนผู้พูดภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสาม
จังหวัดชายแดนใต้ นั่นคือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ผลการวิจัยพบว่าความหมายแก่น
ของคำเรียกญาติพื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบของความหมาย 4 อย่าง คือ รุ่นอายุ เพศ
สายเลือด และอายุ ส่วนความหมายแก่นของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานประกอบด้วยองค์ประกอบของ
ความหมาย 6 อย่าง คือ รุ่นอายุ เพศ สายเลือด อายุ การสมรส และฝ่ายคู่สมรส

ในเรื่องของการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาตินั้น
พบว่าคำเรียกญาติในรุ่นอายุสูงกว่าตัวเองมีการนำไปใช้ในการเรียกขานมากกว่าคำเรียกญาติในรุ่น
อายุที่ต่ำกว่าตัวเอง

ในแง่ผลสะท้อนทางวัฒนธรรมพบว่ามีความแตกต่างระหว่างเพศ การให้ความสำคัญกับ
ระบบอาวุโส การให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงาน การไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของ
ฝ่ายและเพศชายเป็นพิเศษ

Sorbah Maseng 2012: Patani Malay Kinship Terms of Muslims in Three Southern Provinces of Thailand. Master of Arts (Applied Linguistics), Major Field: Applied Linguistics, Department of Linguistics. Thesis Advisor: Associate Professor Wipakorn Wongthai, M.A. 97 pages.

This research about the kinship terms in Patani Malay of Muslim in three southern provinces of Thailand conducted according to the theory of ethno semantics which emphasizes the analysis of word meaning by using the method of componential analysis. There are three main objectives, which are the analysis of the core meaning of both basic and non-basic kinship terms, the analysis of address terms of each kinship terms, and the analysis of the cultural norms reflected from the kinship term.

The data used in this study was gathered by conducting informal interviews and distributing questionnaires to the eighteen informants representing speakers of Patani Malay in three southern provinces of Thailand; Yala, Pattani and Narathiwat. The results show that the core meaning of the basic kinship terms composes of 4 semantic features; generation, sex, lineal and age while for the non-basic kinship terms 2 more features are added, that are, marriage and marriage side.

For the use of kinship terms as address terms among kins and non-kins, it is found that the kinship terms of upper generations is use more frequently than their counterparts.

There are 5 cultural norms reflected from this system of kinship terms, which are the differences between sex, the emphasizes on seniority, a kinship, and a marriage, the non-emphasizes on neither side nor the preference to male.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือทางตรงและทางอ้อมจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์วิภากร วงศ์ไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ท่านกรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ แก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนนัดเกล่าสำนวนในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีต่อผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ.ดร. มล.จรัลวิไล จรุงวิโรจน์ ที่เป็นผู้ให้ความรู้ทางภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ และจุดประเด็นให้ผู้วิจัยสนใจงานวิจัยทางด้านนี้จากการลงเรียนวิชาเลือก ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของการเกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้นมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้บอกภาษาทั้ง 18 คน ที่เป็นตัวแทนมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ในการให้ความร่วมมือในการบอกข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องที่พยายามเอาใจใส่การเรียนของผู้วิจัยอีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการคอยตอบคำถามและให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการเขียนวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆที่ทำงานและที่บ้านที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยต่อสู้อุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในช่วงทำวิทยานิพนธ์

เหนือสิ่งอื่นใดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ซ.ฮ.) ที่ทรงประทานกำลังกายกำลังใจและสติปัญญาแก่ผู้วิจัย ดังนั้นผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระองค์ไว้ ณ โอกาสนี้

ชอบาส มะเซ็ง

เมษายน 2555

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
สมมติฐานการวิจัย	5
นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์	7
ทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ	9
การศึกษาระบบครอบครัวและเครือญาติโดยนักมานุษยวิทยา	13
คำจำกัดความของครอบครัว	13
ลักษณะและหน้าที่ของครอบครัว	14
ประเภทของครอบครัว	15
คำจำกัดความของระบบเครือญาติ	17
ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ	17
ประเภทของระบบเครือญาติ	18
โครงสร้างเครือญาติศึกษาโดยนักมานุษยวิทยา	20
ระบบคำเรียกญาติ	21
การแต่งงาน	27
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมและหลักการของศาสนาอิสลาม	29
ความหมายของอิสลามและมุสลิม	29
วัฒนธรรมมุสลิม	33
โครงสร้าง และหลักการเกี่ยวกับครอบครัวอิสลาม	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
โครงสร้างของครอบครัวมุสลิม	36
ความเข้าใจว่าด้วยการการแต่งงานของมุสลิม	37
ความประเสริฐของการแต่งงาน	37
หลักการเกี่ยวกับการแต่งงาน	38
จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของครอบครัว	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น	42
ภาษามลายูและภาษามลายูถิ่น	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเรียกญาติและคำเรียกขาน	43
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	48
การเตรียมการเก็บข้อมูล	48
การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล	48
การเก็บข้อมูล	54
เก็บข้อมูลเพื่อหาว่าคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีมีอะไรบ้าง	54
เก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	56
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	60
ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสาม	
จังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปาตานี	60
คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานี	60
ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปาตานี	64
คำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานี	68
ความหมายแก่นของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานแต่ละคำในภาษา	
มลายูปาตานี	74
การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ	80
ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้	
ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี	85

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความแตกต่างระหว่างชายและหญิง	86
การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส	86
การให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงาน	87
การไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญ	88
การไม่ได้ยึดถือเพศชายและเพศหญิงเป็นสำคัญ	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	90
สรุปผลการวิจัย	90
ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิม สามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปาตานี	90
การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่ญาติ	91
ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี	92
ข้อเสนอแนะ	92
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	93
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	97

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ได้จากการจับฉลากในการกำหนดจุดเก็บข้อมูลของงานวิจัย	50
2	แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี	52
3	ตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาติ	58
4	คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีเทียบความหมายในภาษาไทย	61
5	ความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานี ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้	66
6	คำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีเทียบความหมาย ในภาษาไทย	68
7	ความหมายคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิม ในสามจังหวัดชายแดนใต้	76
8	การใช้คำเรียกญาติพื้นฐานเป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่น	82
9	การใช้คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่น	84

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสาร มนุษย์ในทุกสังคมมีภาษาเฉพาะของตนเช่นเดียวกับมีวัฒนธรรมเฉพาะของตน ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการบันทึก ถ่ายทอดวัฒนธรรมทุกด้าน โดยที่ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนวัฒนธรรมเจ้าของภาษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเรียนรู้หลายๆ ภาษาก็จะทำให้เราเห็นความคิด ความเชื่อที่หลากหลายของผู้พูดในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระบบเครือญาติ (Kinship System) จัดเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ในทุกสังคมและวัฒนธรรมรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดีเพราะมนุษย์ในทุกสังคมไม่สามารถหลีกเลี่ยงการผูกพันของเครือญาติเนื่องจากเครือญาติมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นการรวมกลุ่มทางสังคมที่พื้นฐานที่สุดของมนุษย์อีกด้วย

นิยพรรณ วรณศิริ (2528: 103) ได้กล่าวไว้ว่า เครือญาติเป็นสภาพของความสัมพันธ์กันของบุคคลจากวงแคบที่สุด (นับจากตัวเรา) ไปถึงวงกว้างเท่าที่จะนับได้ วงแคบที่สุดคือวงของครอบครัวและกว้างที่สุดอาจถึงเผ่า (Tribe) แต่ส่วนใหญ่การนับความสัมพันธ์ทางเครือญาติมักจะนับในวงแคบมากกว่าวงกว้าง เริ่มนับจากความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวเดียวกันก่อน ซึ่งนิยพรรณได้แบ่งหลักของความสัมพันธ์แบบเครือญาติของคนออกเป็น 2 หลักใหญ่ๆ คือ หลักแรกเป็นความสัมพันธ์ทางสายโลหิต (Consanguinal Relations) ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสืบทอดทางชีวภาพของบุคคล จากบุคคลหนึ่งลงมาอีกบุคคลหนึ่ง การนับญาติทางสายโลหิตนี้จะเป็นญาติกันเสมอ ตัดขาดไม่ได้ว่าความสัมพันธ์ของบุคคลซึ่งสืบทอดกันมาจะเป็นอย่างไร การสืบทอดญาติของสายโลหิตเกี่ยวข้องกับชีวภาพมากในด้านลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่สืบทอดต่อกันย่อมมีส่วนสัมพันธ์กันได้ ซึ่งการสืบทอดแบบนี้แท้ที่จริงก็คือการสืบทอดทางพันธุกรรม (Genetics) ส่วนหลักที่สองเป็นความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน (Affinal Relations) คือความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกิดมาจากการแต่งงานกัน เฉพาะคู่แต่งงานนั้นจะเป็นความสัมพันธ์ทางชีวภาพและทางสังคม (คือกฎหมาย) แต่ไม่ได้สืบทอดทางสายโลหิต

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533 อ้างใน วิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ, 2535) ได้รายงานเกี่ยวกับการศึกษาระบบเครือญาติไว้ว่าการศึกษาาระบบเครือญาติในจุดแรกๆ คือในสมัยช่วงต้นคริสตศวรรษที่ 20 มักเป็นการพรรณนาความสัมพันธ์ที่สังเกตได้โดยไม่คำนึงถึงคำที่ใช้เรียกญาติเท่าใดนัก ในการวิเคราะห์ใช้การเปรียบเทียบกับระบบญาติของตนเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาได้มีขบวนการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง โดยเสนอวิธีการศึกษาแนวใหม่ที่ใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์เรียกว่า ชาติพันธุ์ศาสตร์ (Ethnoscience) เป็นชาติพันธุ์วรรณาแนวใหม่ซึ่งมีหลักการสำคัญคือเน้นเข้าถึงระบบความรู้สึกนึกคิด โลกทัศน์ หรือการมองโลกชนชาติที่เราศึกษาจากทัศนะหรือมุมมองของการศึกษาดังกล่าวกระทำได้โดยการศึกษาภาษาและการศึกษาคำศัพท์ของชนชาตินั้นๆ โดยการวิเคราะห์ความหมายในภาษาใดภาษาหนึ่ง เพื่อที่จะเข้าใจความนึกคิดและการมองโลกของผู้ที่ใช้ภาษานั้นได้ ซึ่งวิธีการศึกษานี้เรียกว่า อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethno semantic) ดังนั้นการที่จะเข้าใจระบบเครือญาติของคนในสังคมใดสังคมหนึ่งนั้น นักชาติพันธุ์วรรณาเริ่มมีความเห็นว่าควรต้องเข้าใจความหมายของคำเรียกญาติอย่างถ่องแท้ลึกซึ้งพอกๆกับเจ้าของภาษาหรือเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ ด้วย

ณรงค์ ชื่นนิรันดร์ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษามลายูว่าเป็นภาษาที่ใช้กว้างขวางและเป็นภาษาประจำชาติของหลายภาษา เช่นมาเลเซียและอินโดนีเซีย นอกจากนี้ภาษามลายูก็ยังใช้ในบรูไน สิงคโปร์ บางท้องถิ่นในซาอุดีอาระเบีย เขมร พม่า ภาคใต้ของฟิลิปปินส์ รวมถึงภาคใต้ของไทย เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างของสำเนียงต่างๆในภาษามลายูนั้นก็เช่นเดียวกับความแตกต่างระหว่างภาษาไทยภาคกลางกับภาษาไทยภาคต่างๆนั่นเอง

เนื่องจากวิธีการทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ช่วยให้เราเข้าใจวัฒนธรรมโดยการศึกษาภาษาและตัวผู้วิจัยเองต้องการที่จะเข้าใจวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ใช้ภาษามลายูถิ่น จึงคิดที่น่าสนใจเป็นอย่างมากหากจะมีการศึกษาค้นคว้าในแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ โดยการศึกษาคำศัพท์และวิเคราะห์ความหมายคำเรียกญาติของชาวมุสลิมในภาษามลายูปัตตานี เพราะการศึกษานี้จะทำให้สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและการมองโลกของผู้ใช้ภาษานั้นได้ นอกจากนี้แล้วการศึกษาดังวิธีนี้จะป้องกันไม่ให้ผู้วิจัยนำทัศนะ หรือมุมมองของผู้วิจัยฝ่ายเดียวมาวิเคราะห์ซึ่งจะทำให้เกิดความลำเอียง และไม่ถูกต้องในการตีความ

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาคำเรียกญาติของมุสลิมเพราะมุสลิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในสังคมไทยที่มีความแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในด้านศาสนาขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ มุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส ซึ่งจากงานวิจัยเรื่อง“ภาษามลายูถิ่นในประเทศ

ไทย” ของ อมร ทวีศักดิ์ (2530: 6-9) ได้รายงานไว้ว่าในสามจังหวัดชายแดนใต้ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เป็นเขตพื้นที่ที่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นอย่างแพร่หลายที่สุด มีผู้พูดภาษามลายูถิ่นกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดและใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน โดยที่ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งของกลุ่มชาวไทยมุสลิมที่สามารถพูดภาษามลายูถิ่นได้ ส่วนภาษาไทยนั้นจัดว่าเป็นภาษาที่สอง ซึ่งก็สอดคล้องกับคำรายงานของ อุทัย หิรัญโต (2521: 43 อ้างใน อมร ทวีศักดิ์, 2530: 7) ไว้ว่าแต่เดิมในสมัยโบราณพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีอาณาเขตรวมเป็นเมืองเดียวกัน เรียกว่า เมืองตานี ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นชาวไทยมุสลิมและพูดภาษามลายูถิ่น ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ในประเทศไทยในอดีตยังไม่พบว่ามีการศึกษาคำเรียกญาติของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานี เพราะภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษามลายูถิ่นที่ใช้พูดโดยบุคคลในสามจังหวัดชายแดนใต้ นั่นคือ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส

ในฐานะที่ตัวผู้วิจัยเองเป็นมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้และใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน และถือว่าภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาแรกของตัวผู้วิจัย แต่ตัวผู้วิจัยเองยังมีความสับสนในการแยกแยะเกี่ยวกับคำเรียกญาติ หรือ คำเรียกขานในหมู่ญาติ ดังนั้นจึงคิดว่าการศึกษาคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้โดยวิธีวรรคศาสตร์ชาติพันธุ์จะสามารถทำให้ผู้วิจัยและบุคคลอื่นที่สนใจมีความเข้าใจในเรื่องความหมายและระบบคำเรียกญาติของภาษามลายูปัตตานีได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานีโดยวิธีวิเคราะห์ห้องคำประกอบ
2. เพื่อวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติดังกล่าวไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
3. เพื่อสรุปลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานี

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะคำเรียกญาติพื้นฐานและคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในจังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เท่านั้น
2. ศึกษาเฉพาะความหมายของระบบของคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีเท่านั้น แต่จะไม่ศึกษาถึงสำเนียงของการออกเสียงของคำเรียกญาติของผู้บอกภาษาที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้
3. ในงานวิจัยชิ้นนี้ภาษามลายูปาตานี คือ ภาษามลายูถิ่นที่พูดโดยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางด้านความหมายและระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี
2. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลต่างวัฒนธรรมให้สามารถเข้าใจวัฒนธรรมการใช้คำเรียกญาติของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ตลอดจนทราบถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงของภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสื่อสารซึ่งกันและกันได้ถูกต้องยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำเรียกญาติและคำเรียกงานในภาษามลายูปาตานี อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมทางด้านภาษาให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น
4. เพื่อให้สามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในแง่คำศัพท์ความหมายของคำในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของภาษาถิ่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานการวิจัย

1. ความหมายของคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีจะมีอรรถลักษณะใน 4 มิติ คือ รุ่นอายุ เพศ สายเลือด อายุ สำหรับคำเรียกญาติพื้นฐาน และจะมีความแตกต่างกันใน 5 มิติในคำเรียกญาติไม่พื้นฐาน ได้แก่ รุ่นอายุ เพศ สายเลือด อายุ และ การแต่งงาน
2. การนำคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติจะปรากฏส่วนมากในคำเรียกญาติพื้นฐานและในรุ่นอายุที่สูงกว่า Ego (ตัวเอง)
3. ความหมายและระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีจะสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมมุสลิม

นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ หมายถึง วิธีการที่มุ่งวิเคราะห์ความหมายของคำในหมวดต่างๆ เพื่อเข้าถึงระบบความรู้สึนึกคิด โลกทัศน์หรือการมองโลกของชนชาติที่ศึกษา (วิกิตนทร์ ประพันธ์ศิริ, 2535: 14)

ความหมายแก่น คือ ความหมายทางด้านอรรถลักษณะของคำ

อรรถลักษณะ หมายถึง องค์ประกอบทางความหมายของคำศัพท์

คำเรียกญาติพื้นฐาน หมายถึง คำเรียกญาติที่มีลักษณะซึ่ง (Palakornkul, 1972 อ้างใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2533) ได้สรุปไว้ดังนี้

(ก) ไม่ใช่คำผสมหรือวลี และมักเป็น 1 หน่วยคำ เช่น พ่อ แม่ น้อง ฯลฯ ดังนั้นคำว่าพี่ชาย พี่สาว น้ำผู้หญิง น้ำผู้ชาย ฯลฯ จึงไม่ถือว่าเป็นคำเรียกญาติพื้นฐาน

(ข) ไม่ใช่คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงาน จะต้องเป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือดเท่านั้น ดังนั้นคำว่า สามี ภรรยา น้องเขย พี่สะใภ้ ฯลฯ จึงไม่จัดไว้เป็นกลุ่มคำเรียกญาติพื้นฐาน

คำเรียกญาติไม่พื้นฐาน หมายถึง คำเรียกญาติที่แสดงความสัมพันธ์โดยการแต่งงานเท่านั้น ไม่เป็นคำที่แสดงความสัมพันธ์ทางสายเลือด เช่น คำว่า น้องเขย น้องสะใภ้ พี่เขย พี่สะใภ้ ฯลฯ

คำเรียกขาน คือ คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่ตนจะพูดเรื่องต่างๆ ด้วย เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้พูดมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง (กัลยา ดิงศภัทย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531: 1)

วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential Analysis) หมายถึงการระบุคุณลักษณะหรือองค์ประกอบทางความหมายของคำศัพท์แต่ละคำ

ชนิดของญาติ (Kin Types) คือคำศัพท์เรียกญาติชนิดต่างๆ เช่น Mo (Mother), Si (Sister), Bro (Brother) MoBro (Mother's brother) (วิภากร วงศ์ไทย, 2543: 28)

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มารวมกันเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมที่ได้มาจากการเรียนรู้ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2522: 10)

มุสลิม คือ คำนามที่ใช้เรียกชื่อผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นมนุษยชาติ มิได้จัดเป็นของชนชาติหนึ่งชนชาติใดโดยเฉพาะ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2522: 13)

สามจังหวัดชายแดนใต้ คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส

คำว่า (Ego) ในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง ตัวเอง

คำว่า (Generation) ในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง รุ่นอายุหรือเรียกสั้นๆว่ารุ่น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์
2. ทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ
3. การศึกษาระบบครอบครัวและเครือญาติโดยนักมานุษยวิทยา
4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมและหลักการของศาสนาอิสลาม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษามลายูและภาษามลายูถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวกับคำเรียกญาติและคำเรียกขาน

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์

งานวิจัยเรื่องคำเรียกญาติเป็นการศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมพื้นฐานทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์เพื่อสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนที่เราทำการศึกษามีความคิด ค่านิยม ทักษะคิด และ มีการมองโลกอย่างไร ซึ่ง Frake (1961: 1-2) เป็นผู้ที่ริเริ่มนำแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมโดยการวิเคราะห์ผ่านทางภาษา การศึกษาของเฟรคชี้ให้เห็นถึงมโนทัศน์พื้นฐานในการศึกษาคำต่างๆ ในแต่ละวัฒนธรรมโดยเฟรคมองว่าการที่เราศึกษาคำในวัฒนธรรมใดๆก็ตาม นอกจากการเก็บข้อมูลภาษาเพื่อที่เราจะได้ทราบความหมายของคำนั้นโดยเทียบกับภาษาของเราแล้ว เรายังทราบถึงการมีหรือไม่มีของสิ่งต่างๆ ในแต่ละวัฒนธรรมได้ เพราะคำเหล่านั้นจะเป็นตัวบอกให้เราทราบว่าคนในแต่ละวัฒนธรรมมองเห็นความสำคัญ และ เข้าใจสิ่งต่างๆรอบตัวเขาอย่างไร นอกจากนี้เฟรคยังชี้ให้เห็นว่าการที่คนในแต่ละสังคมมีการแจกแจงสิ่งแตกต่างกันทำให้คนเหล่านั้นมีการจัดประเภทของสิ่งต่างๆแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นการศึกษาระบบคำจึงสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิด ความเข้าใจโลก รวมถึงประสบการณ์ในการจำแนกคุณสมบัติของประเภทสิ่งต่างๆซึ่งจะแสดงให้เห็นโดยการสื่อสารทางภาษา

ในแง่ของความหมายคำเรียกญาติโดยทั่วไปจะมีอย่างน้อย 2 ความหมาย คือ ความหมายหลัก (denotative) กับความหมายรอง (connotative) ความหมายหลักของคำเรียกญาติในการวิเคราะห์ความหมายในแนววรรคศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnosemantics) คือการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Componential analysis) นั้น เป็นความหมายที่ได้มาจากคุณสมบัติทางความหมายหลายๆคุณสมบัติ ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางชีววิทยา เช่น เพศ อายุ การสืบสายเลือดและรุ่น ความหมายรองหรือความหมายในเชิงเปรียบเทียบเป็นความหมายที่ถูกถ่ายโอนมาจากความหมายหลัก ความหมายรองจะมีความหมายคล้ายๆกับความหมายหลักเพราะเป็นการถ่ายโอนความหมายกัน เช่น “ยาย” ในความหมายรองก็คือบุคคลที่ผู้พูดรักและเคารพเสมือนเป็นยายแท้ๆของผู้พูด เป็นต้น (วิภากร วงศ์ไทย, 2541: 115-117)

เกี่ยวกับการถ่ายโอนองค์ประกอบทางความหมาย วิภากร วงศ์ไทย (2541) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นกระบวนการที่องค์ประกอบทางความหมายของความหมายหลักของคำศัพท์ถูกถ่ายโอนไปเป็นองค์ประกอบทางความหมายของความหมายรองหรือความหมายที่เป็นในเชิงเปรียบเทียบ ในกรณีของคำเรียกญาติ ความหมายหลักประกอบด้วย 2 ความหมายย่อย คือความหมายที่เป็น denotative คือ ญาติ กับความหมายที่เป็น connotative คือญาติไม่จริงหรือเปรียบเสมือนญาติ ความหมายที่เป็น denotative คือความหมายที่มีองค์ประกอบทางความหมายดังนี้ คือ รุ่น (generation) สายเลือด (lineality) อายุ (age) เพศ (sex) และฝ่ายพ่อ/แม่ (parental link) ส่วนความหมายที่เป็น connotative คือบุคคลที่รักนับถือเสมือนญาติ มีองค์ประกอบคือ รุ่น อายุ เพศ เมื่อมีการถ่ายโอนความหมายไปยังความหมายรองหรือความหมายที่เป็น metaphoric องค์ประกอบทางความหมายที่เป็น denotative ของความหมายหลักบางตัว จะถูกทำให้หมดความสำคัญลง (neutralized) กลายเป็นองค์ประกอบที่ให้ความหมายแต่ connotative ในความหมายรอง ได้แก่ องค์ประกอบ สายเลือด และฝ่าย ส่วนความหมายที่เป็น connotative ของความหมายหลักคือเป็นเสมือนญาติที่รักและนับถือก็จะกลายมาเป็นความหมายที่สำคัญในความหมายรอง

ในด้านของการใช้คำศัพท์เรียกญาติที่มีความหมายหลักเป็นคำเรียกญาติที่ใช้เรียกญาติจริง ส่วนความหมายรองเป็นความหมายของคำเรียกญาติที่ใช้เรียกญาติไม่จริง (nonkin) connotative features ของความหมายหลักซึ่งกลายมาเป็น distinctive features ของคำศัพท์ที่ใช้เรียกญาติไม่จริงคือ บุคคลที่รักนับถือเสมือนญาติ แสดงถึงความสัมพันธ์ในด้านของ power และ solidarity ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังนั้น องค์ประกอบทางความหมายของศัพท์เรียกญาติที่ไม่ใช่ญาติจริงหรือความหมายรองของคำศัพท์ที่ใช้เรียกญาติจริงมีองค์ประกอบเพิ่มขึ้นมาอีก คือ power และ solidarity กล่าวคือ ถ้าญาติไม่จริง มีอายุมาก ความมีอายุจะ connote power หรือ respect ส่วนถ้าญาติไม่จริงอายุน้อยและ

เป็นรูน้องเดียวกับผู้พูด เช่น คำว่าน้องที่ใช้เรียกญาติไม่จริงก็จะ connote ความหมายคือความเป็นกันเองหรือ solidarity

ชาวอังกฤษคนหนึ่งที่มีชื่อว่า Bronislaw Malinowski, (1889-1942) ก็ได้ให้ความสำคัญกับภาษาในการวิเคราะห์วัฒนธรรม โดยเขาแนะนำให้นักวิจัยจดบันทึกข้อมูลโดยใช้คำศัพท์ในภาษานั้นๆ เพราะเขาเห็นว่าข้อมูลทางภาษานั้นเป็นสิ่งที่มีความหมาย ทั้งในแง่ที่เป็นสื่อที่จะทำให้เข้าถึงความคิดเจ้าของภาษาและในขณะเดียวกันก็จะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับงานวิจัยอื่นหรือโดยนักวิจัยอื่นๆ ด้วย (วิภากร วงศ์ไทย, 2543: 2)

ทฤษฎีหรือแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เกี่ยวกับทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบ นววรรณ พันธุ์เมธา (2525: 319) ได้กล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบว่ามีหลักการเบื้องต้น 2 ประการ คือ

(1) ความหมายของคำนำมาแจกเป็นส่วนความหมายย่อยได้ ส่วนย่อยเหล่านี้เรียกว่าอรรถลักษณะ (Semantic Feature หรือ Semantic Component)

(2) อรรถลักษณะแต่ละประการที่ประกอบขึ้นมาเป็นความหมายของคำแต่ละคำนั้น จะมีใช้อรรถลักษณะที่พบในคำเพียงคำเดียว ซึ่งอรรถลักษณะจะเป็นเครื่องช่วยให้เราเห็นความสัมพันธ์ของความหมายของคำต่างๆ ได้ ดังตัวอย่างการแสดงผลแผนภูมิอรรถลักษณะของคำว่า พ่อ แม่ ข้างล่างนี้

พ่อ	แม่
$\begin{pmatrix} + \text{มนุษย์} \\ + \text{มีลูก} \\ + \text{ชาย} \end{pmatrix}$	$\begin{pmatrix} + \text{มนุษย์} \\ + \text{มีลูก} \\ \text{ชาย} \end{pmatrix}$

การวิเคราะห์องค์ประกอบ คือ การวิเคราะห์ความหมายของคำโดยการนำคำมาแจกแจงความหมายย่อย ความหมายย่อยนี้เรียกว่าอรรถลักษณะหรือองค์ประกอบทางความหมาย (Semantic feature) หรือ (Semantic component) การนำคำมาแจกแจงความหมายย่อยนี้เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายของคำในภาษา คำบางคำมีความสัมพันธ์ทางความหมายใกล้ชิดกันมาก และคำบางคำมีความสัมพันธ์ทางความหมายน้อยมากหรือไม่มีเลย ตัวอย่างคำที่มี

ความหมายใกล้เคียงกันมากได้แก่คำว่า เด็กชาย และเด็กหญิง ซึ่งสามารถแจกแจงความหมายย่อยในรูปของอรรถลักษณะได้ดังนี้

เด็กชาย	เด็กหญิง
$\left(\begin{array}{l} + \text{ มีชีวิต} \\ + \text{ มนุษย์} \\ - \text{ โตแล้ว} \\ + \text{ ชาย} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{l} + \text{ มีชีวิต} \\ + \text{ มนุษย์} \\ - \text{ โตแล้ว} \\ - \text{ ชาย} \end{array} \right)$

จากการแจกแจงอรรถลักษณะของคำว่าเด็กชายและเด็กหญิงมีอรรถลักษณะที่เหมือนกันคือ + มีชีวิต, + มนุษย์, - โตแล้ว] อรรถลักษณะ [ชาย] ทำให้คำทั้ง 2 คำนี้แตกต่างกัน กลุ่มอรรถลักษณะดังกล่าวทำให้คำทั้ง 2 แยกออกจากคำนาม สัตว์ พืช สิ่งของ เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ส่วนใหญ่ ผู้วิเคราะห์มักกำหนดให้อรรถลักษณะต่างๆมีค่าเป็นทวิลักษณ์ คือ 2 (Binary Value) ดังนั้นจึงมีเครื่องหมาย (+) หรือ (-) ประกอบหน้าอรรถลักษณะนั้น ดังนั้นแทนที่จะใช้ (+) ชาย และ (+) หญิง จึงใช้ (+) ชายสำหรับเด็กเพศชาย และ (-) ชาย สำหรับเด็กเพศหญิง ซึ่งกลุ่มอรรถลักษณะจะรวมกันอยู่ในเครื่องหมาย []

นววรรณ พันธุ์เมธา (2535) ได้กล่าวว่า อรรถลักษณะบางอรรถลักษณะจะให้ความหมายโดยนัยเกี่ยวกับอรรถลักษณะอื่นได้ เช่น อรรถลักษณะของคำว่าเด็กชายและเด็กหญิงข้างต้น จะมีอรรถลักษณะ [+ มนุษย์] ให้ความหมายโดยนัยเกี่ยวกับอรรถลักษณะ [+ชีวิต] ด้วยเหตุนี้ในการแสดงอรรถลักษณะของคำนามจึงไม่จำเป็นต้องแสดงอรรถลักษณะที่เป็นความหมายโดยนัยของอรรถลักษณะอื่น มีผลทำให้การระบุอรรถลักษณะบางอรรถลักษณะลดลง คำนาม 2 คำข้างต้นจึงสามารถระบุอรรถลักษณะใหม่ได้ดังนี้

เด็กชาย	เด็กหญิง
$\left(\begin{array}{l} + \text{ มนุษย์} \\ - \text{ โตแล้ว} \\ + \text{ ชาย} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{l} + \text{ มนุษย์} \\ - \text{ โตแล้ว} \\ - \text{ ชาย} \end{array} \right)$

Nida (1979: 32-33) ได้กล่าวว่าการวิเคราะห์ความหมายของคำต้องแยกความหมายของคำออกเป็นความหมายย่อย จนกระทั่งถึงความหมายที่แสดงความแตกต่างของคำนั้นกับคำอื่น เช่น คำว่า “พ่อ” มีความหมายต่างจากคำว่า “แม่” โดยเมื่อนำคำทั้ง 2 ความหมายย่อย แล้วจะเห็นความแตกต่างที่ความหมายย่อยสุดท้ายคือ ความหมายที่แสดงเพศ ในคำว่า “พ่อ” มีความหมายที่แสดง (+ชาย) ในขณะที่ “แม่” มีความหมายที่ไม่แสดงเพศชาย (-ชาย) เป็นต้น

เกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย ในคาได้เสนอขั้นตอนวิธีการวิเคราะห์ที่สามารถกระทำได้โดยเรียงตามลำดับดังนี้

1. ขั้นตอนแรกในการวิเคราะห์เรื่องใดเรื่องหนึ่งทำได้โดยการสุ่มเลือกความหมายที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน โดยมองในแง่ที่ความหมายของคำต่างๆมีความสัมพันธ์กันแบบเกาะกลุ่มความหมายที่เกี่ยวข้องกัน โดยต่างก็มีองค์ประกอบทางความหมายแบบเดียวกัน เช่น คำว่า “พ่อ” “แม่” “พี่” “น้อง” “ลุง” “ป้า” “น้า” “อา” รวมกันเป็นกลุ่มของคำที่หมายถึงญาติ หรือ คำว่า “โรงเรียน” “มหาวิทยาลัย” รวมกันเป็นกลุ่มของคำที่หมายถึงสถานศึกษา เราไม่สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเพียงคำเดียวได้ก็เพราะความหมายตามความคิดของในคาต้องมีการเปรียบเทียบ (contrast) กับความหมายของคำอื่นในวงความหมายเดียวกัน เช่น เราไม่สามารถให้ความหมายของ “มืด” หากเราไม่เปรียบต่างกับ “สว่าง”

2. ขั้นตอนต่อมาคือรวบรวมลักษณะการอ้างอิงทั้งหมดของแต่ละความหมายในกลุ่มของคำที่จะทำการวิเคราะห์อย่างละเอียด กล่าวคือต้องมีการสำรวจอย่างละเอียดว่าความหมายของคำที่เราจะทำการวิเคราะห์สามารถหมายถึงสิ่งใดได้บ้าง ซึ่งไม่ควรรีบด่วนสรุปตามความเคยชิน หรือสรุปความหมายอย่างผิวเผิน

3. ขั้นตอนถัดมาคือพิจารณาองค์ประกอบของความหมายเป็นความหมายที่เป็นจริงสำหรับคำคำเดียวหรือหลายคำ ซึ่งหลังจากสำรวจความหมายที่เป็นไปได้ของคำแต่ละคำที่จะวิเคราะห์จนครบทุกคำแล้วก็ต้องพิจารณาความหมายของคำทุกคำเหล่านั้นร่วมกันเพื่อดูว่าคำเหล่านั้นมีความแตกต่างกันในเรื่องใดได้บ้าง ซึ่งก็ทำให้ทราบว่าอะไรจะจำแนกคำเหล่านั้นแต่ละคำออกจากกัน ในทางความหมาย

4. ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการวิเคราะห์รายละเอียดอย่างเป็นระบบอาจทำได้โดยการระบุอรรถลักษณะให้กับคำแต่ละคำที่วิเคราะห์ หรือรวบรวมรูปแบบการวิเคราะห์ของแต่ละความหมายหรือคำหรืออาจใช้วิธีการจัดเรียงนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิต้นไม้

วิภากร วงศ์ไทย (2543: 76-77) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์แบบแยกองค์ประกอบว่าทำให้ทราบถึงหน่วยที่สำคัญและหน่วยที่ไม่สำคัญของคำศัพท์แต่ละกลุ่ม ซึ่งคำศัพท์ที่วิเคราะห์ในแบบแยกองค์ประกอบ ประกอบขึ้นจากหน่วยไม่สำคัญต่างๆที่เป็นหน่วยสำคัญในภาษานั้น ซึ่งคำศัพท์แต่ละกลุ่มจะมีคุณสมบัติทางความหมายที่เป็นหน่วยที่ไม่สำคัญอยู่ชุดหนึ่ง คำศัพท์แต่ละตัวภายในกลุ่มนี้จะประกอบขึ้นด้วยคุณสมบัติไม่สำคัญชุดนี้ ซึ่งก็จะกลายมาเป็นหน่วยสำคัญหลังจากถูกเลือกมาใช้และคำศัพท์แต่ละตัวจะถูกเปรียบเทียบในด้านของความเหมือนและความต่างจากคุณสมบัติที่คัดเลือกชุดนี้ ซึ่งเรียกว่าอรรถลักษณะ โดยที่คำศัพท์แต่ละตัวจะแสดงให้เห็นถึงการปรากฏหรือไม่ปรากฏของอรรถลักษณะชุดนี้ ดังนั้น คุณสมบัติสำคัญชุดนี้จะเป็นสิ่งที่เกิดซ้ำ (Recurring features) หมายความว่า จะเกิดกับคำศัพท์ทุกคำภายในกลุ่ม แต่จะมีค่าเป็นบวก (+) หรือลบ (-) ก็แล้วแต่ความหมายของคำนั้นๆ ดังตัวอย่างของกลุ่มคำต่อไปนี้ คือ man, woman, boy และ girl ซึ่งสามารถอธิบายความหมายและแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างได้จากอรรถลักษณะต่อไปนี้คือ

	[Male]	[Adult]
Man	+	+
Woman	-	+
Boy	+	-
Girl	-	-

ซึ่งการแสดงคุณสมบัติทางความหมายหรืออรรถลักษณะแบบนี้จะแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบทางความหมายของ [Male] และ [Adult] สามารถแยกและชี้ให้เห็นความแตกต่างของคำศัพท์ข้างต้นได้

วิภากร วงศ์ไทย (2543) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าเมื่อระยะเวลาประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา การวิเคราะห์ความหมายของคำในลักษณะดังกล่าวนี้จะถูกนำไปใช้กับกลุ่มคำศัพท์เรียกญาติ ซึ่งทำให้คำศัพท์เรียกญาติแบบต่างๆสามารถอธิบายได้จากองค์ประกอบจำนวนไม่มาก

Palmer (1981: 108 อ้างใน วิชากร วงศ์ไทย, 2543: 77) พูดถึงองค์ประกอบว่าความหมายของคำแต่ละคำ สามารถมองเห็นได้จากองค์ประกอบทางความหมายหรือองค์ประกอบที่รวมกันเข้าในคำคำหนึ่ง จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้เห็นว่าคำแต่ละคำประกอบขึ้นมาจากองค์ประกอบทางความหมายหลายองค์ประกอบและการที่จะทราบถึงองค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้ได้ก็ต่อเมื่อนำเอาคำประเภทเดียวกันนี้มาวิเคราะห์ห้ร่วมกัน ในการวิเคราะห์ร่วมกันต้องนำเอาคำที่มีความหมายคล้ายกันมาวิเคราะห์ ซึ่งก็จะได้คำที่มีองค์ประกอบทางความหมายร่วมกัน ในการที่คำจะมารวมกันเป็นกลุ่ม คำทุกคำในกลุ่มนั้นจะต้องมีองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกันที่เรียกว่า “องค์ประกอบร่วม” เช่น คำศัพท์คำเรียกญาติ ทุกคำจะมีองค์ประกอบหนึ่งเหมือนกัน คือ ความเป็นญาติ เป็นต้น

การศึกษาระบบครอบครัวและเครือญาติโดยนักมานุษยวิทยา

เพื่อให้มีความเข้าใจลักษณะรูปแบบโครงสร้างของครอบครัวและระบบเครือญาติ ผู้จัดได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

คำจำกัดความของครอบครัว

นิยพรรณ วรรณศิริ (2540: 21–22) กล่าวว่า “ครอบครัวคือหน่วยทางสังคมหน่วยหนึ่งหรือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพ (statuses) เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ บุคคลกลุ่มนี้ผูกพันกันโดยบทบาทและหน้าที่ต่อกันและกัน ในครอบครัวหนึ่งอย่างน้อยที่สุดต้องประกอบด้วยคู่สมรสคู่หนึ่ง และลูกๆซึ่งอาจเป็นเพศหญิงและเพศชาย หรืออาจเป็นเพศใดเพศหนึ่ง บางครอบครัวที่ไม่มีลูกนั้นถือว่าเป็นข้อยกเว้น ครอบครัวคือกลุ่มทางสังคมซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ สมาชิกอยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ทางเพศและทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีลักษณะของความร่วมมือกัน มนุษย์ทุกคนอย่างน้อยจะต้องอยู่ในครอบครัวที่ตนถือกำเนิดมาเรียกว่า ครอบครัวต้น (Family of protion) แต่ถ้าจะให้สมบูรณ์ในชีวิตแล้ว บุคคลจะต้องมีครอบครัวที่สองคือ ครอบครัวตาม (Family of orientation) ซึ่งเป็นครอบครัวของตนเองอันเกิดจากการที่บุคคลแต่งงานเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่”

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (2535 อ้างถึง Murdock, 1949) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ครอบครัวคือ กลุ่มสังคมที่มีลักษณะสำคัญประกอบไปด้วยการมีที่อยู่อาศัยร่วมกัน การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ และการทำหน้าที่ผลิตชาติพันธุ์มนุษย์ ครอบครัวต้องประกอบด้วยมนุษย์ที่เป็นผู้ใหญ่ทั้งเพศชาย และเพศหญิง และอย่างน้อยต้องมีคู่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน โดยการยอมรับของสังคม และชายหญิงคู่ดังกล่าวจะมีบุตรหนึ่งคนหรือมากกว่าอยู่ด้วย จะเป็นบุตรโดยสายโลหิตหรือเป็น บุตรบุญธรรมก็ได้”

สมาคมสหเศรษฐศาสตร์ (2524) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ครอบครัว คือ กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต และทางกฎหมาย”

ลักษณะและหน้าที่ของครอบครัว

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2524 อ้างถึง Burgess and Lock, 1971) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของครอบครัว 4 ประการ คือ

1. ครอบครัวต้องประกอบด้วยมารวมกันโดยสมรสหรือความผูกพันทางสายเลือด หรือการมีบุตรบุญธรรม
2. สมาชิกครอบครัวเหล่านี้อยู่ร่วมกันภายในครัวเรือนเดียวกันหรือบางครั้งก็แยกกันไปอยู่ต่างหาก
3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการติดต่อ โต้ตอบระหว่างบุคคล โดยสังคมกำหนดหน้าที่ บทบาทของสมาชิกแต่ละครอบครัวไว้ซึ่งขึ้นอยู่กับประเพณี อนุวัตรธรรมของสังคมนั้นๆ
4. ครอบครัวถ่ายทอดรักษาวัฒนธรรม สมาชิกในครอบครัวจะถ่ายทอดและรักษารูปแบบของการประพฤติปฏิบัติต่อกันระหว่าง พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง

นอกจากนี้ ฌีวธรรม วรรณประเสริฐ (2522: 62–64) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวในทางสังคม 7 ประการ คือ

1. บำบัดความต้องการทางเพศ
2. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่
3. อบรมสั่งสอนระเบียบของสังคม
4. ให้ความรักและความอบอุ่น
5. กำหนดสถานภาพ
6. ปกป้องคุ้มครองหรือเลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโต และ
7. เป็นหน่วยผลิตที่สำคัญทางเศรษฐกิจ

ประเภทของครอบครัว

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (2535: 59-79) ได้แบ่งประเภทของครอบครัวออกเป็นสามประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. ครอบครัวหน่วยกลาง (Nuclear Family)

เป็นกลุ่มสังคมของมนุษย์ที่ประกอบด้วยคู่สมรสคู่หนึ่งและบุตรที่ยังไม่ได้สมรสอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน ครอบครัวประเภทนี้โดยทั่วไปจะมีสมาชิกจำนวนน้อยและมีความใกล้ชิดผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น เพราะมีสมาชิกเพียง พ่อ แม่ ลูก ซึ่งมีแค่สองชั่วคน เท่านั้น คือ ชั่วคนของพ่อแม่และชั่วคนของลูก ครอบครัวประเภทนี้มีชื่อเรียกในภาษาอังกฤษหลายชื่อ เช่น “Nuclear family” หรือ “Elementary family” หรือ “Conjugal family” เป็นต้น ส่วนชื่อของครอบครัวประเภทนี้นักวิชาการไทยใช้ก็มีหลายชื่อ เช่น ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเริ่มแรก ครอบครัวเบื้องต้น ฯลฯ

2. พหุสามีภรรยา (Polygamous Family)

เป็นครอบครัวประเภทที่สังคมยินยอมให้บุคคลจะเป็นเพศใดก็ตามสามารถที่จะมีคู่สมรสได้เกินกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน ต้องมีที่อยู่อาศัยร่วมกันหรืออยู่ใกล้เคียงในบริเวณเดียวกัน มีความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและต้องมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน ดังนั้น การที่ชายหรือหญิง

จะมีการอยู่กินกับหญิงชายอื่น โดยที่สังคมไม่อนุญาตย่อมไม่ถือว่าการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นครอบครัว พหุสามีภรรยาตามความหมายนี้ ซึ่ง ครอบครัวพหุสามีภรรยาสามารถแบ่งได้เป็นสองแบบ คือ ครอบครัวพหุภรรยา (Polygynous family) เป็นครอบครัวที่สังคมอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน และแบบที่สองคือ ครอบครัวพหุสามี (Polyandrous family) เป็นครอบครัวที่สังคมอนุญาตให้ผู้หญิงมีสามีได้มากกว่าหนึ่งคนในเวลาเดียวกัน

3. ครอบครัวขยาย (Extended family)

เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก ทั้งสมาชิกที่เกี่ยวข้องกัน โดยสายโลหิตและโดยการสมรส ครอบครัวขยายประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่คนละบ้านแต่อยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และอำนาจในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของครอบครัวประเภทนี้มักจะอยู่ที่บุคคลเดียวกัน จะเป็นหญิงหรือชายก็ได้และมักจะเป็นผู้อาวุโส และ ครอบครัวขยายจะมีสองแบบที่สำคัญ คือ

(ก) ครอบครัวขยายในแนวยืน (Vertical extended family)

ครอบครัวขยายในแนวยืน ประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางหลายครอบครัวที่มีความเกี่ยวข้องกันทางสายโลหิตโดยตรงตั้งแต่สองชั่วคนขึ้นไป เช่น มี ปู่ ย่า ตา ยาย พร้อมทั้ง พ่อ แม่ ลูก หลาน อยู่อาศัยในครัวเรือนเดียวกัน

(ข) ครอบครัวขยายในแนวนอน (Horizontal extended family)

ครอบครัวขยายในแนวนอน (Joint family) ประกอบด้วยครอบครัวหน่วยกลางหลายครอบครัวซึ่งเกี่ยวข้องเป็นพี่น้องกัน (Siblings) อยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกัน เช่น ครอบครัวของพี่ชาย และครอบครัวของน้องชายอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกัน ในครอบครัวขยายในแนวนอนหรือครอบครัวร่วมจะประกอบด้วยพี่น้องเพศเดียวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องกันโดยสายโลหิต คู่สมรสของแต่ละคนและบรรดาลูกๆของพวกเขาอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันและอยู่ภายใต้ผู้มีสิทธิอำนาจ (authority) หรือ หัวหน้าคนเดียวกัน

คำจำกัดความของระบบเครือข่าย

ราชบัณฑิตยสถาน (2532: 200) ได้ให้ความหมายของระบบเครือข่ายไว้ว่า เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นญาติพี่น้องกัน ซึ่งแสดงด้วยคำที่ใช้เรียกญาติประเภทต่างๆ ตามสถานภาพและบทบาท ตามสิทธิและหน้าที่แต่ละประเภท ตลอดจนแบบแผนความประพฤติที่พึงปฏิบัติต่อกัน

นอกจากนี้ นิยพวรรณ วรรณศิริ (2540: 103) ได้ให้ความจำกัดความหมายของระบบเครือข่าย หมายถึง ระบบที่จัดเอามนุษย์มาสัมพันธ์กัน โดยสายเลือดหรือยีนส์ และโดยการแต่งงาน

วราภรณ์ ติระ (2545 อ้างถึง Keesing, 1975) กล่าวว่า เครือญาติเป็นวัฒนธรรมและกลไกทางสังคม เครือญาติของแต่ละกลุ่มชน ก็จะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ และในการปฏิสัมพันธ์กัน ความเป็นพ่อของเด็กขึ้นอยู่กับสังคมเป็นตัวกำหนด เป็นต้น สำหรับเครือญาติที่ใช้ในทางมนุษยวิทยา มีทั้งความหมายที่กว้างและแคบ ซึ่งความหมายแคบ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ไม่ใช่ความสัมพันธ์จากการแต่งงาน และความหมายกว้าง คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม การแต่งงาน

นอกจากนี้ Pasternak (1976) กล่าวว่า ศัพท์เครือญาติสามารถสะท้อนและแสดงลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมและองค์กรทางสังคม ซึ่งการศึกษาระบบเครือญาติทำให้เกิดความสนใจในปัญหาของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ในระบบเครือข่าย

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในระบบเครือข่าย สนิท สัมภการ(2519: 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า ความเป็นญาติของมนุษย์มาจากองค์ประกอบทางด้านชีววิทยาและทางสังคม ในทางชีววิทยานั้น เกิดจากการสืบสายเลือด ซึ่งเราอาจจะนับโดยตรงขึ้นไป คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ หรือนับลงมา คือ ลูก หลาน หลาน โหลน ฯลฯ ก็ได้ ส่วนความเป็นเครือญาติทางสังคมเกิดขึ้นจากการที่สังคมกำหนดให้มีความเป็นญาติกัน มีผู้นิยมเรียกญาติแบบนี้ว่า “ญาติสมทบ” คือ การเป็นญาติที่ได้รับ การผนวกเข้ามาพร้อมๆกับการแต่งงาน

ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ (2527 อ้างใน เยาวลักษณ์ เกลิมเกียรติ, 2542) ได้กล่าวว่ครอบครัวเดี่ยวเป็นความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานที่สำคัญของเครือญาติในทุกสังคม แต่การจัดระเบียบและพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวอาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม ซึ่งครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วยความสัมพันธ์ 2 ชนิด คือ 1) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานของพ่อ แม่ เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายโดยการแต่งงาน ซึ่งในการแต่งงานชายนั้นไม่เพียงแต่มีความสัมพันธ์กับภรรยาของเขาเท่านั้นแต่รวมไปถึง พ่อ แม่ น้องชาย พี่สาว น้องสาวของภรรยาด้วย และในทำนองเดียวกันนี้ญาติพี่น้องของสามีก็จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกันกับภรรยา เราอาจเรียกญาติประเภทนี้ว่า ญาติเกี่ยวข้อง 2) ความสัมพันธ์ทางสายเลือด เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่สืบทอดโดยกระบวนการทางชีววิทยา โดยที่พ่อแม่จะมีความสัมพันธ์กับลูกๆ ในลักษณะของความสัมพันธ์ที่พี่น้องมีพ่อแม่คนเดียวกัน หรืออาจขยายไปถึงญาติคนอื่นๆ ที่สืบสายโลหิตทางใดทางหนึ่งร่วมกัน โดยที่ความสัมพันธ์ทางสายเลือดนั้น ไม่มีทางที่จะสูญสลาย ส่วนความผูกพันโดยการสมรสนั้นจะสลายลงเมื่อใดก็ได้

นอกจากนี้ วราภรณ์ ตีระ(2545 อ้างถึง นิยพรรณ วรรณศิริ, 2540) ในการกล่าวถึงความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติไว้คล้ายคลึงกับสนิท เช่นกัน โดยกล่าวว่า ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต และความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน ซึ่งในการนับญาติแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การนับญาติจากความสัมพันธ์ทางสายเลือด การนับญาติจากความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน และการนับญาติโดยการสมมุติ ซึ่งการนับญาติโดยการสมมุติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ญาติตามกฎหมาย เช่น บุตรบุญธรรม และญาติพิธีกรรม เช่น การดื่มเลือดสาบานเป็นพี่น้องกัน พ่อทูนหัว แม่ทูนหัว เป็นต้น

ประเภทของระบบเครือญาติ

ในการจัดระบบเครือญาติ นักมานุษยวิทยาได้จัดประเภทของระบบคำเรียกญาติไว้แตกต่างกันออกไป เช่น จวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2522: 67-68) ได้ทำการแบ่งระบบเครือญาติออกเป็นประเภทต่างๆ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ทางสายเลือดเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์จากการสมรส แบ่งออกเป็นเครือญาติที่เกิดจากสายเลือด (Consanguineous kinship) และเครือญาติที่เกิดจากการสมรส (Conjugal kinship)

2. การจัดลำดับความสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องกับทางสายเลือด ได้แก่ ระบบเครือญาติที่ถือฝ่ายบิดาเป็นสำคัญ (Patrilineal kinship) ระบบเครือญาติที่ถือฝ่ายมารดาเป็นสำคัญ (Matrilineal kinship) ระบบเครือญาติที่ถือญาติทั้งฝ่ายบิดาและมารดาเป็นสำคัญ (Bilateral kinship) และระบบเครือญาติที่ถือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญ (Unilineal kinship)

3. อำนาจของคนที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ การที่ฝ่ายสามีเป็นใหญ่หรือสำคัญกว่าฝ่ายภรรยา (Patriarchal family) การที่ฝ่ายภรรยาเป็นใหญ่หรือสำคัญกว่าฝ่ายสามี (Matriarchal family) และการที่ทั้งฝ่ายสามีและภรรยามีความสำคัญเท่าเทียมกัน (Equalitarian family)

นอกจากนี้ สนิท สมักรการ (2519: 7-8) ได้มีการจัดระบบเครือญาติที่เป็นสากลแบ่งเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ

1. การจัดระบบญาติสายเดี่ยว (Unilineal kinship) คือ ญาติสายใดสายหนึ่งที่มีความสำคัญเท่านั้น สามารถแบ่งย่อยเป็น 2 แบบ คือ แบบบิดาโลหิต (Patrilineal) ซึ่งเป็นแบบญาติทางฝ่ายชายมีความสำคัญ และแบบมารดาโลหิต (Matrilineal) ญาติทางฝ่ายหญิงมีความสำคัญ

2. การจัดระบบญาติสายคู่ (Bilateral kinship) ญาติทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ซึ่งระบบเครือญาติของไทยเราโดยส่วนรวมแล้วจะจัดอยู่ในประเภทนี้ โดยระบบญาติสายคู่ของไทยมีกฎเกณฑ์ในการให้ความสำคัญกับญาติ ดังนี้

2.1 การจัดลำดับความสำคัญระหว่างญาติโดยสายเลือดกับญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานญาติที่จะถูกให้ความสำคัญมากกว่าคือญาติที่สัมพันธ์โดยสายเลือดมากกว่า

2.2 การแบ่งแยกญาติออกจากความสัมพันธ์หรือระยะห่างทางสังคมโดยเราจะให้ความสำคัญแก่ญาติที่มีระยะห่างทางสังคมจากตัวเองน้อยซึ่งเรียกรวมๆกันว่าญาติสนิทมากกว่าญาติที่มีระยะห่างจากตัวเองมาก

โครงสร้างเครือญาติศึกษาโดยนักมานุษยวิทยา

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (2535: 88-98) ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลจะมีความผูกพันกันโดยอาศัยสายสัมพันธ์หลายด้าน เช่นด้านเชื้อชาติ ศาสนา ที่อยู่อาศัย และเครือญาติ เป็นต้น ซึ่งสายสัมพันธ์เหล่านี้ในทางมานุษยวิทยาถือว่าเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เป็นข่ายใยผลสาน และยึดเหนี่ยวบรรดาสมาชิกของสังคมไว้ด้วยกัน ในบรรดาสายสัมพันธ์ทั้งหลายที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพื้นฐานและเป็นสากลมากที่สุด (Most fundamental and universal) คือสายสัมพันธ์ทางเครือญาติ (Kinship tie) ซึ่งจะเชื่อม โดยบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มและระหว่างกลุ่มกับกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างมีระบบ ตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดขึ้นมาจนวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของเขา

บทบาทของเครือญาติไม่ว่าจะสมัยใดก็ยังคงมีอยู่เสมอ ไม่มากก็น้อย ในสังคมดั้งเดิมและสมัยใหม่ต่างมีวิธีการในการลำดับญาติและผูกพันทางเครือญาติไว้เพื่อที่บรรดาสมาชิกจะได้ถือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเรียกว่า “กฎการสืบเชื้อสาย” หรือ “การสืบวงศ์ตระกูล” (rules of descent)

กฎการสืบเชื้อสายเป็นกฎที่ว่าด้วยความผูกพันที่บุคคลมีอยู่กับกลุ่มญาติ โดยบุคคลจะได้รับการกำหนดตั้งแต่แรกเกิดจากสังคมที่ตนเป็นสมาชิกว่าจะต้องผูกพันกับญาติพี่น้องกลุ่มใด โดยเฉพาะ กลุ่มญาติดังกล่าวจะให้การดูแล เอาใจใส่ปกป้องคุ้มครองให้ความปลอดภัย ตลอดจนให้การฝึกอบรมในการดำรงชีวิตในสังคมและให้การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของของอุปโภคบริโภค ซึ่งบุคคลผู้นั้นไม่อาจจะได้รับสิ่งของและบริการจากกลุ่มอื่น กฎการสืบเชื้อสายจะเป็นหลักประกันว่าบุคคลที่ถือกำเนิดในสังคมนั้นๆจะไม่ถูกทอดทิ้ง แต่จะมีกลุ่มบุคคลที่แน่นอนให้การอุปการะ ซึ่ง “การสืบเชื้อสาย” จะครอบคลุมความหมายทั้งในแง่ชีววิทยาและกฎหมาย โดยปกตินักมานุษยวิทยาจะใช้คำว่า “การสืบเชื้อสาย” ในความหมายด้านกฎหมายมากกว่าด้านชีววิทยา โดยกฎการสืบเชื้อสายที่สำคัญสามารถแบ่งออกได้เป็นสี่ประเภทด้วยกัน คือ

1. การสืบเชื้อสายแบบสายเดียว

การสืบเชื้อสายแบบสายเดียว (unilineal หรือ unilateral descent) เป็นกฎว่าด้วยความผูกพันที่บุคคลมีอยู่กับกลุ่มเนื่องจากความเป็นญาติเพียงสายเดียว เช่น บุคคลอาจถูกกำหนดให้สืบเชื้อสายทางฝ่ายบิดา (patrilineal หรือ agnatic descent) หรือ สืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา (matrilineal หรือ uterine descent)

2. การสืบเชื้อสายแบบสองฝ่ายเท่ากัน

การสืบเชื้อสายแบบสองฝ่ายเท่ากัน (Bilateral descent) เป็นความผูกพันที่บุคคลมีอยู่กับญาติพี่น้องทุกฝ่ายเท่าเทียมกันหรือไม่แตกต่างกัน การสืบเชื้อสายประเภทนี้บุคคลจะถูกกำหนดให้ขึ้นอยู่กับกลุ่มญาติที่สนิทเท่านั้น ในกลุ่มญาติจะประกอบด้วยญาติทั้งฝ่ายบิดาและมารดา บุคคลสามารถจะนับเชื้อสาย สืบมรดกหรือสืบวงศ์ตระกูลทั้งทางฝ่ายบิดาและมารดาเท่าเทียมกัน

3. การสืบเชื้อสายแบบสองทางเฉพาะกิจ

การสืบเชื้อสายแบบสองทางเฉพาะกิจ (Double descent, Double unilateral descent หรือ Double unilateral descent) เป็นกฎการสืบเชื้อสายที่กำหนดให้บุคคลมีความผูกพันกับกลุ่มญาติทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดาในจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ในภารกิจทางเรื่องบุคคลจะขึ้นอยู่กับญาติทางฝ่ายบิดา แต่ในภารกิจที่แตกต่างออกไปบุคคลจะขึ้นอยู่กับญาติทางฝ่ายมารดา

4. การสืบเชื้อสายแบบให้เลือก

“การสืบเชื้อสายแบบให้เลือก” เป็นการสืบเชื้อสายที่สังคมยอมรับให้สมาชิกของตนเลือกสืบเชื้อสายฝ่ายบิดาหรือมารดาในแต่ละชั่วคน โดยให้เลือกเพียงสายใดสายหนึ่ง นั่นคือคนในสังคมนั้นบางส่วนอาจเลือกที่จะผูกพันกับกลุ่มญาติฝ่ายบิดา ในขณะที่ส่วนอื่นอาจเลือกอยู่กับญาติฝ่ายมารดา

ระบบคำเรียกญาติ

นอกจากนี้นักมานุษยวิทยายังให้ความสนใจในการศึกษาคำศัพท์เครือญาติ (Kinship terminology) เพราะการศึกษาคำศัพท์ต่างๆ ที่มนุษย์ใช้เรียกบรรดาญาติพี่น้องของพวกเขา นั้นสามารถให้ข้อมูลข่าวสารทางวัฒนธรรมและการจัดระเบียบสังคมของกลุ่มมนุษย์ในแต่ละสังคม ซึ่ง Murdock (1949 อ้างใน ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาตี, 2535: 127) ให้ความเห็นไว้ว่าธรรมชาติของคำศัพท์เครือญาติจะถูกกำหนดโดยรูปแบบครอบครัว และกลุ่มเครือญาติที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ โดยครอบครัวและกลุ่มเครือญาติจะได้รับอิทธิพลจากหลักเกณฑ์การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอีกต่อหนึ่ง

ระบบคำศัพท์เครือญาติที่นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับและใช้เป็นหลักในการศึกษา คำศัพท์เครือญาติในสังคมต่างๆมีอยู่ด้วยกัน 2 ระบบ คือ

1. ระบบคำศัพท์เครือญาติตามหลักการจัดจำพวกในชั่วคนของบิดามารดา (System of kinship terminology based on classification of parental generation)

เป็นระบบคำศัพท์เครือญาติประเภทที่ใช้เกณฑ์ของการควบเข้ากัน (merging) และการแยกเป็น 2 สาย (bifurcation) ของญาติโดยตรงและญาติสายข้างในชั่วคนของบิดามารดา การควบเข้ากันเป็นการใช้ศัพท์คำเดียวกันในการเรียกเครือญาติที่เป็นญาติสนิทของฝ่ายเดียวกัน เช่น มารดา น้ำสาว และ ป้า(พี่สาวของแม่) จะเรียกเหมือนกันหมดว่า “แม่” ส่วนการแยกออกเป็นสองสายเป็นการแยกญาติทางฝ่ายบิดาและมารดาออกจากกันโดยการใช้คำศัพท์ของชนิดหรือประเภทของญาติให้ทราบว่าเป็นญาติทางฝ่ายบิดาหรือมารดา เช่น น้องของมารดาเรียกว่า “น้ำ” น้องของบิดาเรียกว่า “อา” เป็นต้น

Loie (1954 อ้างใน ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, 2533: 135) ได้รายงานไว้ว่าหลักเกณฑ์ของการจัดจำพวกญาติสายตรงและสายข้างเคียงในชั่วคนของบิดามารดา จะก่อให้เกิดระบบเครือญาติที่แตกต่างกันได้ 4 ระบบ ได้แก่

1.1 ระบบชั่วคน (Generation system)

เป็นระบบที่ย้ำการควบเข้าหากันของญาติทั้งหมดที่อยู่ในชั่วคนเดียวกัน ดังนั้น มารดา พี่สาวหรือน้องสาวของมารดา และ พี่สาวหรือน้องสาวของบิดาของ Ego จะถูกควบเข้ากัน โดยใช้คำศัพท์คำเดียวกันเช่นเดียวกับบิดา พี่ชายหรือน้องชายของบิดา และ พี่ชายและน้องชายของมารดาของ Ego ก็จะถูกเรียกด้วยคำศัพท์เครือญาติคำเดียวกัน เป็นการควบเข้ากันของศัพท์เครือญาติในระบบชั่วคนโดยจะใช้สำหรับญาติทุกคนที่อยู่ในชั่วคนเดียวกัน ซึ่งจะมีความแตกต่างเฉพาะญาติที่มีเพศต่างกันเท่านั้น

1.2 ระบบญาติสายตรง (Lineal system)

เป็นระบบที่จำแนกความแตกต่างระหว่างญาติสายตรงที่สืบเชื้อสายขึ้นไป (Ascendants) และญาติสายตรงที่สืบเชื้อสายลงมา (descendants) แล้วยังแยกจากสายข้างเคียง ดังนั้น คำศัพท์เครือญาติที่ใช้จะมีความแตกต่างกัน เช่น คำที่ใช้เรียกมารดาจะแตกต่างไปจากคำที่ใช้เรียกพี่สาวและน้องสาวของมารดาและแตกต่างไปจากพี่สาวและน้องสาวของบิดาของ Ego โดยญาติสายข้างจะมีการควบเข้ากัน เช่น “aunt” ในภาษาอังกฤษ เป็นการควบเข้ากันของคำที่ใช้เรียกทั้งพี่สาวและน้องสาวของมารดากับพี่สาวและน้องสาวของบิดาของ Ego

1.3 ระบบการควบเข้ากันและการแยกออกเป็น 2 สาย (Bifurcate-merging system)

ระบบคำศัพท์เครือญาติระบบนี้จะมีการควบเข้ากันของญาติสายตรงกับญาติสายข้างเคียงที่เป็นเพศเดียวกันและอยู่ในช่วงคนเดียวกัน แต่จะแยกออกเป็นสองสายระหว่างฝ่ายบิดากับฝ่ายมารดาของ Ego เช่นคำว่า “บิดา” จะควบเข้ากันกับพี่ชายหรือน้องชายของบิดา แต่จะแยกอย่างชัดเจนจากพี่ชายหรือน้องชายของมารดาของ Ego นั่นคือ คำศัพท์เครือญาติที่ใช้เรียกบิดา พี่ชายหรือน้องชายของบิดา (paternal uncle) ของ Ego จะเป็นคำเดียวกัน โดยต่างจากคำศัพท์ที่ใช้เรียกพี่ชายหรือน้องชายของมารดา (maternal uncle) และคำศัพท์เครือญาติที่ใช้เรียกมารดา พี่สาวหรือน้องสาวของมารดา (maternal aunt) จะเป็นคำศัพท์เดียวกัน ซึ่งจะแตกต่างจากคำศัพท์ที่ใช้เรียกพี่สาวหรือน้องสาวของบิดา (paternal aunt) ของ Ego เป็นต้น

ระบบการแยกญาติสายข้างเคียงออกเป็นสองสาย (Bifurcate collateral system) ระบบคำศัพท์เครือญาติระบบนี้ จะแยกญาติสายข้างเคียงทั้งหมดในช่วงคนของบิดามารดาของ Ego ออกเป็น 2 สาย ดังนั้นคำว่า “บิดา” จะมีคำศัพท์ที่ใช้เรียกแตกต่างไปจากพี่ชายหรือน้องชายของบิดาและแตกต่างไปจากพี่ชายหรือน้องชายของมารดาของ Ego

2. ระบบคำศัพท์เครือญาติตามหลักการจัดจำพวกของลูกพี่ลูกน้อง (System of kinship terminology based on classification of cousins ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ (2533: 139) ได้รายงานไว้ว่า ระบบคำศัพท์เครือญาติประเภทนี้นำเสนอโดย Murdock (1949) โดยเขาเชื่อว่าการใช้หลักเกณฑ์การควบเข้าและการระบุเฉพาะ (particularizing) ของเครือญาติที่เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา เป็นลูกพี่ลูกน้องแนวขวางและแนวขนานจะได้ผลที่เด่นชัดกว่าการวิเคราะห์คำศัพท์เครือญาติตาม

หลักการจัดจำพวกในชั่วคนของบิดามารดาตามที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ Murdock ยังได้พัฒนาแบบชนิดของระบบเครือญาติออกเป็น 6 ประเภทได้แก่

2.1 ระบบโอมาฮา (Omaha system)

ระบบโอมาฮาเป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่เอาชื่อมาจากอินเดียนแดงเผ่าโอมาฮา (Omaha Indian tribe) ซึ่งอยู่ในทวีปอเมริกาเหนือ แต่ระบบคำศัพท์นี้มีการใช้กันอยู่ในสังคมทั่วโลก โดยทั่วไปแล้วสังคมที่ใช้ระบบโอมาฮาจะมีการสืบเชื้อสายแบบฝ่ายชาย (patrilineal descent) แต่ไม่ได้หมายความว่าสังคมที่สืบเชื้อสายฝ่ายชายจะต้องใช้ระบบคำศัพท์เครือญาติแบบโอมาฮาเสมอไป ในระบบคำศัพท์เครือญาติแบบโอมาฮานั้น Ego จะให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่สมาชิกของกลุ่มสืบเชื้อสายของเขา เพราะกลุ่มญาติเหล่านี้มีส่วนร่วมร่วมกับ Ego ในกิจกรรมของสังคมด้านต่างๆ ทำให้เกิดข้อผูกพันสิทธิและเอกสิทธิ์หลายประการขึ้นระหว่าง Ego กับบรรดาญาติเหล่านั้นและโดยส่วนใหญ่สังคมที่สืบเชื้อสายฝ่ายบิดา มักจะมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนแบบอยู่กับฝ่ายชาย (patrilocal residence) ทำให้ญาติพี่น้องที่สืบเชื้อสายฝ่ายบิดาของ Ego ได้อยู่ใกล้ชิดกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดจนปรึกษาเรื่องต่างๆ เป็นเรื่องปกติที่ถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวของ Ego จะแตกต่างออกไปเมื่อเกี่ยวข้องกับญาติพี่น้องที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเชื้อสายฝ่ายชายของมารดา (Ego's mother's patrilineal descent group) โดยที่ Ego จะติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มญาติฝ่ายมารดาในเรื่องที่ไม่ค่อยมีความสำคัญและการติดต่อสัมพันธ์ก็ไม่ได้กระทำกันอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากกฎเกณฑ์ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของกลุ่มญาติที่สืบเชื้อสายฝ่ายชายของมารดาที่ไม่ได้ใกล้ชิดกับ Ego ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้ระบบโอมาฮาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ญาติฝ่ายชายของมารดา ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนในการใช้ศัพท์เครือญาติระบบโอมาฮาที่มีการจำแนกคำศัพท์เครือญาติสำหรับสมาชิกที่สืบเชื้อสายฝ่ายบิดาของ Ego ให้แตกต่างกันออกไปในแต่ละชั่วคน ส่วนคำศัพท์เครือญาติสำหรับสมาชิกที่สืบเชื้อสายฝ่ายชายของมารดาของ Ego นั้น จะถูกเรียกด้วยคำศัพท์ที่เหมือนกันหรือที่เรียกกันว่า การควบเข้ากัน (merging) โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของชั่วคน

2.2 ระบบโคร (Crow system)

ระบบโครเป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่ตั้งชื่อตามชื่อของอินเดียแดงเผ่าหนึ่งในอเมริกาเหนือ ระบบโครมีการควบเข้ากันของคำศัพท์เครือญาติคล้ายๆกับระบบโอมาฮา แต่จะแตกต่างกันตรงที่ระบบโครนั้นมักพบในสังคมที่สืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา (Matrilineal descent) เป็นส่วนใหญ่ ระบบโครจะให้ความสนใจเป็นพิเศษแก่สมาชิกกลุ่มญาติที่สืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา และจะมีการจำแนกความแตกต่างของคำศัพท์เครือญาติที่ใช้กับญาติที่สืบเชื้อสายทางฝ่ายมารดา ในช่วงคนต่างๆ แต่ถ้าหากเป็นกลุ่มญาติที่สืบเชื้อสายฝ่ายมารดาของบิดา (Ego's father's matrilineal descent group) แล้วจะมีการควบเข้ากันของคำศัพท์เครือญาติในการเรียกสมาชิกในช่วงคนต่าง ๆ นั่นคือจะมีการใช้คำศัพท์เครือญาติร่วมกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของช่วงคน

2.3 ระบบอิโรควัวส์ (Iroquois system)

ระบบอิโรควัวส์เป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่ตั้งชื่อตามชื่อของอินเดียแดงเผ่าอิโรควัวส์ในทวีปอเมริกาเหนือ มีการใช้คำศัพท์เครือญาติระบบนี้เกือบจะทุกกลุ่มประชากรในโลกที่มีการสืบเชื้อสายแบบสายเดียว (Unilineal descent) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบเชื้อสายฝ่ายบิดา ส่วนสังคมที่สืบเชื้อสายฝ่ายมารดาที่ถือปฏิบัติระบบคำศัพท์เครือญาติแบบอิโรควัวส์นั้นมีบ้างในจำนวนเล็กน้อย แต่ไม่ปรากฏว่าสังคมที่มีการสืบเชื้อสายแบบสองฝ่ายเท่ากัน (bilateral descent) จะใช้ระบบคำศัพท์แบบอิโรควัวส์ ระบบนี้จะไม่มีการควบเข้ากันของคำเรียกญาติที่ใช้เรียกลูกพี่ลูกน้องแนวขวางของ Ego กับญาติพี่น้องของ Ego ในช่วงคนที่อยู่สูงขึ้นไป 1 ช่วงคน

ระบบอิโรควัวส์จะเน้นความแตกต่างระหว่างผู้ที่เป็สมาชิกของกลุ่มเชื้อสายของ Ego กับกลุ่มคนที่เป็สมาชิกของกลุ่มเชื้อสายอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีการควบเข้ากันของคำเรียกญาติที่ใช้เรียกพี่น้องร่วมบิดามารดาของ Ego และลูกพี่ลูกน้องแนวนานของ Ego ที่มีเพศเดียวกัน

2.4 ระบบฮาวาย (Hawaiian system)

ฮาวายเป็นชื่อที่ใช้ในวรรณคดีต่างๆเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว Murdock (1949) จึงเห็นว่าเป็นการเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นชื่อระบบคำศัพท์เครือญาติ ระบบฮาวายเป็นระบบที่มีการใช้คำเรียกญาติที่มีความซับซ้อนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระบบอื่น

ทั้งหมด เพราะในระบบนี้ใช้คำศัพท์จำนวนน้อยและญาติพี่น้องทั้งหมดที่มีเพศเดียวกันที่อยู่ในชั่วคนเดียวกันจะถูกเรียกด้วยคำศัพท์เดียวกัน นอกจากนั้นจะไม่มี ความแตกต่างของคำศัพท์ที่จะใช้เรียกญาติฝ่ายบิดาหรือมารดา โดยทั่วไปจะพบว่ามีการถือปฏิบัติในสังคมที่มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหลังการสมรสเป็นแบบที่คู่สมรสเลือกทั้งสองฝ่าย (bilocal residence) และมีระบบครอบครัวขยาย

2.5 ระบบเอสกีโม (Eskimo system)

ระบบคำศัพท์เครือญาติระบบนี้ถูกตั้งชื่อ “เอสกีโม” ก็ด้วยเหตุผลที่ Murdock (1949) กล่าวว่ามีการพบระบบคำศัพท์ระบบนี้ในสังคมเอสกีโมหลายสังคมและยังพบว่ามีการถือปฏิบัติในสังคมแบบพาณิชย์กรรม (commercial societies) อีกหลายแห่ง ระบบเอสกีโมจะยึดหลักการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนหลังการสมรสเป็นแบบอิสระ (neolocal residence) โดยกำหนดครอบครัวแบบหน่วยกลางเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยหลักในการประกอบกิจกรรมทุกด้าน และมักจะแยกตัวออกจากบรรดาญาติพี่น้องทั้งหลายมาอยู่ตามลำพัง จะเกี่ยวข้องกับญาติพี่น้องที่อยู่นอกวงของครอบครัวหน่วยกลางก็เฉพาะเวลาที่มีพิธีการต่างๆเท่านั้น ดังนั้นคำศัพท์เครือญาติของระบบนี้จึงมีการจำแนกเฉพาะบิดามารดาและพี่น้องร่วมบิดามารดาของ Ego ในครอบครัวหน่วยกลางของเขาโดยแยกออกจากญาติอื่นๆทั้งหมด ส่วนญาติสายข้างเคียงไม่ว่าฝ่ายบิดาหรือมารดาก็ตาม ระบบเอสกีโมจะถือว่ามีความสำคัญพอๆกันจึงไม่มีการจำแนกคำศัพท์ ญาติกลุ่มนี้จะถูกเรียกด้วยคำศัพท์เครือญาติคำเดียวกันจะต่างก็เพียงเพศและชั่วคนเท่านั้น

2.6 ระบบซูดาน (Sudanese system)

ระบบซูดานเป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่ได้รับการตั้งชื่อจากบริเวณที่มีการใช้ระบบคำศัพท์นี้อย่างแพร่หลายในทวีปแอฟริกา ระบบซูดานเป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่ไม่มีการควบเข้ากันของคำศัพท์เครือญาติไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์ในชั่วคนของบิดามารดาของ Ego หรือในชั่วคนของ Ego ก็ตาม โดยส่วนใหญ่ เป็นสังคมที่มีการสืบเชื้อสายแบบสายเดี่ยวฝ่ายบิดา (patrilineal descent)

ระบบชูดานจะมีคำศัพท์เครือญาติเฉพาะสำหรับที่จะใช้เรียกญาติแต่ละคน โดยคำศัพท์เครือญาติของระบบนี้จะบ่งบอกว่าเป็นญาติฝ่ายไหนและญาติสายใด ซึ่งจากระบบคำศัพท์เครือญาติที่ใช้เรียกเฉพาะแต่ละบุคคลที่ไม่ซ้ำกันทำให้มองเห็นได้ชัดเจนว่าญาติแต่ละคนมีสถานภาพทางเครือญาติที่แตกต่างกัน ระบบชูดานเป็นระบบคำศัพท์เครือญาติที่มักพบในสังคมที่มีระบบการเมืองที่ซับซ้อนอย่างมาก สังคมดังกล่าวจะมีการจัดช่วงชั้น (Class stratification) และมีความชำนาญทางสาขาอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งในแต่ละช่วงชั้นและระบบอาชีพจะมีโอกาสและเอกลักษณ์ไม่เท่าเทียมกัน จึงเป็นเหตุให้มีความจำเป็นที่ต้องใช้ระบบคำศัพท์เครือญาติที่สามารถบ่งชี้ความแตกต่างทางเครือญาติของสมาชิกกลุ่มเชื้อสายได้ชัดเจน

การแต่งงาน

การแต่งงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบเครือญาติ เพราะการแต่งงานทำให้เกิดความสัมพันธ์การเป็นญาตินอกเหนือจากความเป็นญาติทางสายเลือด เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้มีการศึกษาถึงคำเรียกญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงาน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแต่งงานเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การแต่งงานนั้นมีวัตถุประสงค์หลายประการ ตามที่ นิยพรรณ วรณศิริ (2540 อ้างใน วราภรณ์ ติระ, 2545) ได้กล่าวไว้ คือ เพื่อรับรู้และยอมรับสิทธิในการมีความสัมพันธ์ทางเพศของมนุษย์ และเพื่อผูกขาดคู่เพศสัมพันธ์ให้เห็นตัวตนได้ชัดเจนและแน่นอน เพื่อผลิตสมาชิกใหม่ให้กับสังคมหรือเพื่อให้กำเนิดบุตร เพื่อความร่วมมือในทุกๆทาง เพื่อสร้างครอบครัว เพื่อการสืบทอดสมบัติ เพื่อให้ทุกคนที่เกิดมาได้รู้จักตนเองและมีจุดยืนในสังคม เพื่อการเป็นทายาทที่ถูกต้องตามกฎหมายของสังคม (กฎหมายและประเพณี) และเพื่อการสืบทอดวงศ์สกุลให้ถาวรสืบต่อไป

นอกจากนี้ นิยพรรณ ยังกล่าวถึงลักษณะของกลุ่มที่จะแต่งงานด้วยว่ามีกฎเกณฑ์ทางสังคมอยู่ 2 แบบ คือ การแต่งงานนอกกลุ่มเครือญาติ หรือนอกกลุ่มชุมชนของตนเองเสมอ และการแต่งงานในกลุ่ม (Endogamy) คือการกำหนดให้สมาชิกกลุ่มแต่งงานกับคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งมีอยู่หลายๆ กลุ่มด้วยกันที่ไม่ใช่กลุ่มเครือญาติ แต่ในบางสังคมก็มีการแต่งงานภายในเครือญาติ ซึ่งการแต่งงานภายในเครือญาตินี้มี 3 รูปแบบ รูปแบบแรกได้แก่ Levirate คือการที่พี่ชายหรือน้องชายของบุคคลแต่งงานกับภรรยาหม้ายของเขาเมื่อตัวของเขาตายไปก่อน เกิดขึ้นด้วยเหตุผลของการสืบต่อสายเครือญาติของทั้งสองฝ่ายต่อไป กรณีที่พี่ชายแต่งงานกับภรรยาหม้ายของน้องชายเรียกว่า Senior Levirate ส่วนกรณีที่น้องชายแต่งงานกับภรรยาหม้ายของพี่ชายเรียกว่า Junior Levirate รูปแบบที่

สองได้แก่ Sororate คือการที่สามีเอน้องเมียมาเป็นภรรยาเมื่อภรรยาของตนตายลง สาเหตุคือ ต้องการรักษาญาติเกี่ยวดองเอาไว้ และต้องการเอน้องเมียมาทำหน้าที่แม่ของลูก Sororate อีกประเภทหนึ่งได้แก่ Sororate Polygyny คือการที่ชายเอน้องเมียมาเป็นภรณาน้อยในขณะที่ภรรยาของเขายังอยู่ร่วมชายคาเดียวกันอยู่ รูปแบบที่สามได้แก่ Cousin Marriage คือการแต่งงานในกลุ่มญาติลูกพี่ลูกน้องตั้งแต่ชั้นที่ 1 ลงไป แบ่งออกเป็น Cross-cousin Marriage คือการที่ลูกๆ ของพี่น้องคนละเพศของบิดามารดามาแต่งงานกัน หรือที่เรียกว่าการแต่งงานลูกพี่ลูกน้องข้ามญาตินั่นเอง และ Parallel – cousin Marriage คือการแต่งงานระหว่างลูกพี่ลูกน้องที่มาจากพี่น้องของบิดามารดา ซึ่งเป็นเพศเดียวกัน หรือเรียกว่าการแต่งงานกับลูกพี่ลูกน้องไม่ข้ามญาติ (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540: 69 – 78)

สำหรับเรื่องของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มสมรส สนิท สม่ครการ (2519: 13–14) กล่าวไว้ว่าแบ่งเป็น 5 แบบใหญ่ๆ คือ

1. การตั้งถิ่นฐานตามฝ่ายชาย (Patrilocal residence) คือ การที่ฝ่ายหญิงเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชาย
2. การตั้งถิ่นฐานตามฝ่ายหญิง (Matrilocal residence) คือ การที่ฝ่ายชายเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายหญิง
3. การตั้งถิ่นฐาน 2 ฝ่าย (Bilocal residence) มีหลักเกณฑ์เมื่อแต่งงานแล้วคู่สมรสจะไปอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงก็ได้แล้วแต่สถานการณ์ต่างๆ
4. การตั้งถิ่นฐานตามลุง (Avunculocal residence) คือการที่คู่สมรสจะไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบ้านลุงซึ่งเป็นพี่ชายของแม่สามี
5. การตั้งถิ่นฐานใหม่ (Neolocal residence) คือการที่คู่สมรสเลือกที่จะไปตั้งถิ่นฐานครอบครัวของตนเอง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมและหลักการของศาสนาอิสลาม

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2522: 10) กล่าวถึง“อิสลาม” ว่ามาจากคำว่า “อัลละมะ” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า“ชะลิมะ” แปลว่า สันติ การนอบน้อม การยอมจำนน โดยสิ้นเชิง ซึ่งอิสลามเป็นที่รู้จักกันในนามของชื่อศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งที่ถูกจัดให้อยู่ประเภทเอกเทวนิยม (Mono-Theism) คือศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว พระเจ้าในอิสลามมีนามว่า อัลลอฮ (ซุบฮ์) ฉะนั้นอิสลามจึงมีความหมายว่าการนอบน้อมตนต่อพระเจ้าอย่างสิ้นเชิงเพื่อความสันติ

ความหมายของอิสลามและมุสลิม

คำว่า “อิสลาม” แปลว่า สันติ หรือการยอมจำนนต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ซึ่งเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531: 12) ได้กล่าวไว้ว่า อิสลามมาจากคำว่า “อัลละมะ” ซึ่งมีรากศัพท์ มาจาก คำว่า “ชะลิมะ” แปลว่า สันติ การนอบน้อม การยอมจำนนโดยสิ้นเชิง ซึ่งอิสลามเป็นที่รู้จักกันในนามของชื่อศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งที่ถูกจัดให้อยู่ในประเภทเอกเทวนิยม (Mono – Theism) กล่าวคือ ศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว พระเจ้าในอิสลามมีนามว่า อัลลอฮ (ซุบฮ์) ฉะนั้น อิสลามคือ การนอบน้อมยอมรับและปฏิบัติตามโอวาทคำสอนของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ซึ่งพระองค์ทรงเปิดเผยต่อศาสนาทูต (องค์สุดท้าย) ของพระองค์ นั่นคือ มุฮัมมัด (ช.ล.) เพื่อความสันติ ส่วน “มุสลิม” คือ ผู้นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึง ผู้รักสันติ หรือผู้ยอมจำนนต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ) แต่เพียงพระองค์เดียว ดังนั้นมุสลิมทุกคนจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการที่สำคัญของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด ผู้ที่ปฏิบัติตนอย่างขาดตกบกพร่องถือเป็นมุสลิมที่ไม่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้มุสลิมจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้ในหลักการของอิสลามให้ครบถ้วน เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบของอิสลามและเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ

ศาสนาอิสลาม มีโครงสร้างสำคัญ 2 ประการ ตามที่เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531: 32–33) ได้กล่าวไว้คือ

1. หลักศรัทธาเชื่อมั่นหรือรูก่นอิหม่านมี 6 ประการ คือ

1.1 ต้องศรัทธาต่ออัลลอฮ์

เราต้องศรัทธาต่ออัลลอฮ์โดยเชื่อและยอมรับว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้าที่เราจะต้องเคารพภักดีเพียงองค์เดียวเท่านั้น จะมีพระเจ้าหลายองค์ไม่ได้ และจะเอาใครและสิ่งใดมาให้การเคารพสักการะเทียบเท่าพระองค์ไม่ได้เป็นอันขาด พระองค์อัลลอฮ์มีคุณลักษณะเพียงพร้อมทุกอย่าง ไม่มีข้อบกพร่องแต่ประการใด

เมื่อเราศรัทธาต่อพระองค์แล้ว เราต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ และออกห่างจากข้อห้ามของพระองค์อย่างเคร่งครัด

1.2 ต้องศรัทธาต่อมะลาอิกะห์ (ผู้รับใช้อัลลอฮ์)

เราต้องศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะห์ของพระองค์ เราจะต้องศรัทธาว่า มะลาอิกะห์นั้นมีจริง พระองค์ทรงสร้างพวกเขามาจากرسیมะ มะลาอิกะห์ไม่มีเพศ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่หลับ ไม่นอน ไม่มีบิดา ไม่มีบุตร ไม่มีภรรยาและสามี มะลาอิกะห์มีพลังมากสามารถทำทุกอย่างตามบัญชาของอัลลอฮ์ไม่ขัดขึ้นคำสั่งของพระองค์เป็นบ่าวของอัลลอฮ์ที่มีเกียรติยิ่งทำแต่ความดี ไม่ทำความชั่ว มะลาอิกะห์มีจำนวนมากไม่มีใครทราบได้นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น

1.3 ต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์

เราต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ มุสลิมจะต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ที่พระองค์ทรงประทานให้แก่ศาสนทูตบางท่านของพระองค์ เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชาติของร่อซูลในสมัยนั้นๆ

คัมภีร์ที่สำคัญมี 4 ฉบับ คือ

1.3.1 คัมภีร์เตอเวอ์ต (ไบเบิ้ลเก่า) ที่ประทานให้แก่สะบีมูซา (โมเสส) อะลัยหิสสลาม

1.3.2 คัมภีร์อินญีล (ไบเบิ้ลใหม่) ที่ประทานให้แก่สะบีมูซา (เยซู) อะลัยหิสสลาม

1.3.3 คัมภีร์ชะบูร์ ที่ประทานให้แก่ นะบีดาเวูด อะลัยหิสสลาม

1.3.4 คัมภีร์อัลกุรอาน ที่ประทานให้แก่ นะบีมุฮัมมัด ค็อลลัลลอหุอะลัยหิ-
วะซัลลัม ซึ่งเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายโดยจะมีผลบังคับไปจวบจนวันกิยามะห์ (วันสิ้นโลก)

1.4 ต้องศรัทธาต่อบรรดา ร่อซูล (ศาสนทูต) ของพระองค์

มุสลิมจะต้องศรัทธาว่าอัลลอฮทรงแต่งตั้งคนจำนวนหนึ่งให้เป็นศาสดา (นะบี) และเป็นศาสนทูต (ร่อซูล) ของพระองค์ “นะบี” (ศาสดา) คือ มนุษย์เพศชายที่เป็นคนดี มีคุณธรรม เจริญฉลาด ที่อัลลอฮทรงแต่งตั้งให้เป็นศาสนทูตและได้รับ โองการจากพระองค์เป็นผู้นำคำสอนของพระองค์มาเผยแพร่ประกาศแก่กลุ่มชนของพวกเขา

1.5 ต้องศรัทธาต่อวันสิ้นโลก

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องศรัทธาเชื่อว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้จะต้องมีวันดับสลาย ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้จะต้องดับสิ้น ยกเว้นอัลลอฮเพียงองค์เดียว เมื่อโลกดับสลายไปแล้ว มนุษย์ที่ตายไปแล้วตั้งแต่แรกก็จะต้องถูกให้ฟื้นคืนชีพขึ้นมารับการสอบสวนพิพากษาความดีความชั่วที่พวกเขาได้เคยกระทำในช่วงที่มีชีวิตอยู่ เมื่อได้รับการพิพากษาสอบสวนแล้วคนดีก็จะได้รับผลตอบแทนด้วยสวนสวรรค์ คนชั่วก็จะต้องเข้าสู่ นรกคนที่ทำไม่ดีก็จะต้องถูกลงโทษในนรกจนกว่าจะพ้นโทษ คนเลวสุดๆจะอยู่ในนรกตลอดกาล ส่วนวันสิ้นโลกจะเกิดขึ้นเมื่อไรนั้น ไม่มีใครจะทราบ กำหนดเวลาได้นอกจากอัลลอฮเท่านั้น

1.6 ต้องศรัทธาว่าความดีและความชั่วนั้นอัลลอฮเป็นผู้กำหนด

มุสลิมจะต้องศรัทธา เชื่อ และยอมรับว่าในโลกนี้อัลลอฮทรงให้มีทั้งความดีและความชั่วและพระองค์ได้ทรงบอกไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ว่าสิ่งนี้ดีและสิ่งนี้ชั่ว และยังได้ส่งศาสนทูตมาบอกกล่าว ชี้แจง และแนะนำเอาไว้อีกด้วย คนที่ปฏิบัติตามสิ่งที่ดีๆ และคำสั่งใช้ของอัลลอฮเขาก็จะได้รับความดีและได้สวรรค์เป็นสิ่งตอบแทน แต่ถ้าเขาฝ่าฝืนไม่เชื่อฟังไม่ปฏิบัติตาม ละเมือขอบเขตของพระองค์ก็ถือว่าเขาเป็นคนชั่ว ก็จะได้รับผลตอบแทนที่ชั่วทั้งในโลกนี้และปรโลก ได้รับการทรมานอย่างแสนสาหัส

2. หลักปฏิบัติหรือรูก่านอิสลามมี 5 ประการ คือ

2.1 ต้องกล่าวปฏิญาณยืนยันว่า อัลลอฮ์เป็นพระเจ้า และ มุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์ผู้ที่เป็นมุสลิมนั้นต้องกล่าวปฏิญาณยอมรับเคารพสักการะอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว และยอมรับว่า มุฮัมมัดเป็นนบีนะบีและศาสนทูตของอัลลอฮ์

2.2 ต้องปฏิบัติละหมาด

ดำรงละหมาด คือ ปฏิบัติละหมาดที่บังคับ 5 เวลา เมื่ออายุถึงเกณฑ์บังคับ และเป็นไปตามเงื่อนไข ละหมาดศุบฮ์ ละหมาดซุหฺรี ละหมาดอัศรี ละหมาดมักริบ และละหมาดอิชาอ์

2.3 ต้องจ่ายซะกาต (บริจาคทาน)

การบริจาคเงินทองหรือทรัพย์สินแก่ผู้สมควรได้รับตามอัตราที่กำหนดไว้ในศาสนา
บัญญัติ

2.4 ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน

ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน คือในเดือนที่ 9 ของอิสลาม เมื่อมีเงื่อนไขครบที่จะต้องปฏิบัติ

2.5 ต้องไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอหฺ์ ซึ่งอยู่ที่ประเทศซาอุดีอาราเบีย

ไปทำฮัจญ์ครั้งหนึ่งในชีวิตถ้ามีความสามารถที่บัยตุลลอหฺ์ ประเทศซาอุดีอาราเบียตามพิธีกรรมและที่กำหนด

วัฒนธรรมมุสลิม

โชคชัย วงษ์ธานี ได้กล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามว่าหลักการและที่มาของวัฒนธรรมอิสลาม ที่นำสู่การกำหนด กรอบวัฒนธรรมหรือแนวทางปฏิบัติของกลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า “มุสลิม” ผู้ศรัทธาในศาสนาอิสลามนั้น มีที่มาจากหลักฐานที่ถูกระบุในพระมหาคัมภีร์อัล กุรอาน ดังนี้ “โอ้มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้ามีเพศชายและเพศหญิง และเราได้ให้พวกเจ้า แยกเป็นหมู่เหล่า เผ่าและตระกูล เพื่อที่พวกเจ้าจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติยิ่งในหมู่พวกเจ้า ณ อัลลอฮ์นั้น คือ ผู้ที่มีความยำเกรงยิ่งในหมู่พวกเจ้า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน” (คัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ 49 โองการที่ 13)

บทบัญญัติข้างต้นบ่งบอก “หัวใจ” ของวัฒนธรรม คือ พระเจ้าสร้างความแตกต่างทั้งหมด สำหรับมนุษยชาติมาเพื่อให้เราทำความรู้จัก ทำความเข้าใจ เรียนรู้ความแตกต่างที่สวยงาม ที่มาจาก ความเมตตาของพระองค์ “การรู้จักและเรียนรู้ความหลากหลาย” จึงเป็น เรื่องหลักของวัฒนธรรม ทุกวัฒนธรรม ส่วนในเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยเป็นความแตกต่างของแต่ละกลุ่มคนที่ วัฒนธรรมอาจได้รับอิทธิพลมาจาก ความเชื่อ ความศรัทธา วิถีคิด ภูมิปัญญาและลักษณะเฉพาะของ ความเป็นท้องถิ่นนั้นๆ

นอกจากนี้บทบัญญัติดังกล่าว พระผู้เป็นพระเจ้าไม่ได้กล่าวถึงเพียงเพื่อ “มุสลิม” เท่านั้น แต่กล่าวถึง “มุสลิมมนุษยชาติ” ทั้งหมดในการยอมรับในความหลากหลายในการอยู่ร่วมกัน บทบัญญัติข้างต้นประทานลงมาเพื่อ “เรา” ทั้งหมด จะได้เรียนรู้ การทำความรู้จัก เข้าใจ ตระหนัก และยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย ทั้งทางด้านเพศ หมู่ เหล่า เผ่า ตระกูล รวมทั้งความต่างทั้ง ชาติและศาสนา เพื่อมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และเกิดการยอมรับในการไม่ เหมือนกัน ความหลากหลายในแนวทางการดำเนินชีวิต

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรม มุสลิมได้ดียิ่งขึ้น เราต้องทำความเข้าใจความหมายของ “วัฒนธรรมอิสลาม” เป็นเบื้องต้นก่อน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานเพราะ “วัฒนธรรมมุสลิม” ไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของโลก ล้วนแล้วได้รับอิทธิพล และวางอยู่บนรากฐานของ “วัฒนธรรมอิสลาม” ทั้งสิ้น ประเด็นนี้เป็นการยืนยันว่า ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาสากล ที่สามารถปรับใช้กับชนทุกหมู่เหล่าในทุกภูมิภาคต่างๆ ได้ ซึ่ง เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2522: 20) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมอิสลาม ไว้ว่า วัฒนธรรมอิสลามหมายถึง สภาพอัน

เป็นความเจริญงอกงามซึ่งเกิดจากการอบอุ่นต่อนออัลลอฮ์พระองค์เดียวอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึงวิถีการดำเนินชีวิต หรือรูปแบบของพฤติกรรมตลอดจนถึงสร้างสรรค์ต่างๆที่นำมาจากหรืออยู่ในขอบข่ายของคัมภีร์อัล-กุรอาน และ ซุนนะหฺของท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล)

โชคชัย วงษ์ตานี (2548) ได้รายงานไว้ว่าวัฒนธรรมอิสลามแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมอิสลามประเภทที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ซึ่งมีการระบุแน่นอนตายตัวไว้ เป็นกฎข้อบังคับ เช่น การนมัสการหรือการละหมาดวันละ 5 เวลา, การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน, การต้องไปจาริกแสวงบุญที่เรียกว่า ฮัจญ์ ณ นคร เมกกะห้อย่างน้อย 1 ครั้งในชีวิต หรือการที่มุสลิมต้องรับประทานอาหารที่ “ฮาลาล”(อนมุดี) เท่านั้น เป็นต้น

2. วัฒนธรรมอิสลามประเภทที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งมักจะระบุไว้กว้าง ๆ หรือไม่ระบุเลย ทั้งจากคัมภีร์อัลกุรอานและวจนะของท่านศาสดา แต่ให้มุสลิมใช้วิจารณญาณเอาเองว่าสิ่งไหนควรไม่ควรเลือกปฏิบัติ เช่น การเลือกอาชีพ เลือกที่พำนักอาศัย การเลือกระบบการศึกษา เลือกลักษณะการให้ความช่วยเหลือ, การเลือกสวมอาภรณ์สีสัน รูปแบบต่างๆที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและวิถีชีวิตความเป็นท้องถิ่น โดยจะต้องอยู่หลักการที่ศาสนาอิสลามให้การยอมรับ เป็นต้น (อารง สุทธาศาสน์, 2525: 18)

วัฒนธรรมมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งความเป็นลักษณะเฉพาะท้องถิ่น คือ มีเฉพาะที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น และมีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะร่วมของวัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมในพื้นที่แห่งนี้ ถูกผลิตและแสดงมาในลักษณะของ ภาษา ศาสนา กติกาการอยู่ร่วมกัน การดำเนินชีวิต อาชีพ การศึกษา อาหาร การละเล่น ศิลปะ ประเพณี วรรณคดี ประดิษฐ์กรรมและการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทางสังคม เป็นต้น

วัฒนธรรมของชาวมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความหลากหลาย และมีความเกี่ยวข้องทั้งเรื่องทางโลกและทางธรรม ทั้งหลักปฏิบัติและหลักศรัทธารวมเข้าด้วยกัน คนในพื้นที่สามจังหวัดมี วัฒนธรรมชุมชนที่เป็น “อัตลักษณ์เฉพาะ” ที่มักเรียกกันว่า วัฒนธรรมแข็ง คือปรับเปลี่ยนยากและมีความยึดติดสูง เช่น วัฒนธรรมการเลือกผู้นำ (ทั้งตัวแทนชุมชน ที่เป็นผู้นำทางศาสนาและทางการปกครอง) บางชุมชนใช้วิธีการที่เรียกว่า “ซุรอ” (เลือกตัวแทนมาเป็นคณะกรรมการคัดเลือกผู้นำอีกที) การได้มาซึ่งผู้นำ ที่อาจจะต่างจากระบบลงคะแนนกากระบา

รายชื่อ ที่เหมือนการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ซึ่งสำหรับคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว อาจมีเนื้อหาสาระที่แตกต่างออกไป อีกทั้งมารยาทในการเลือกตั้งของชุมชนอาจรวมถึง การเสนอตัวแทนเข้าไปทำงานส่วนรวม ในบางชุมชน “วัฒนธรรมการเลือกผู้นำ” จะส่งผลต่อการให้เกียรติผู้นำ การยอมรับและให้การเคารพ ดูแล รวมทั้งการมอบสิทธิในการตัดสินใจขาดข้อวินิจฉัยทางศาสนา

วัฒนธรรมชาวมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะครอบคลุมทั้ง วัฒนธรรมด้านภาษา การสื่อสาร การอาชีพ การค้าการลงทุน การหารายได้ วัฒนธรรมเรื่องวิถีชีวิต ศาสนา การเกิด การตาย วัฒนธรรมที่เกิดจากวันสำคัญตามเทศกาล เช่น วันศุกร์ เทศกาลรายอปอซอ เทศกาลรายอฮายี วัฒนธรรมเรื่องอาหารและความเป็นอยู่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์เรื่องเพศ/วัย ชายหญิง เด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา วัฒนธรรม ในเรื่องของวิธีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ทั้งเรื่องครอบครัว มรดกและผลประโยชน์ร่วมต่างๆ

โครงสร้าง และหลักการเกี่ยวกับครอบครัวอิสลาม

พิชญ์ กาลามเกชต์ (2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวในอิสลาม กล่าวโดยสรุปคือ ในทรรศนะของอิสลามครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันที่พระเจ้าทรงกำหนดขึ้น เป็นสถาบันที่พระเจ้าทรงวางแนวทางและเป็นสถาบันหนึ่งที่เกิดขึ้นมาควบคู่กับการสร้างมนุษย์ ศาสนาวางรากฐานให้แก่สถาบันครอบครัวและยังคงทำหน้าที่ตัดสินเรื่องต่างๆ ในระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งหมด ในสังคมมุสลิมถือว่าสถาบันครอบครัวมีความสำคัญมากเพราะเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม โดยนิติบัญญัติของอัลกุรอาน ประมาณหนึ่งในสามเป็นข้อบัญญัติที่ว่าด้วยครอบครัวและกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับครอบครัว ขอบข่ายและสิทธิหน้าที่ทั้งหลายเป็นรากฐานของชีวิตครอบครัว มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างให้เกิดทัศนคติและแบบแผนของความประพฤติที่อิสลามต้องการจะดูแลให้เจริญขึ้น บุคคลแต่ละคนและสังคม ความสมดุลที่เกิดขึ้นมาใหม่บางอย่าง ตั้งอยู่ในบทบาท และความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง ระหว่างผู้เยาว์กับผู้สูงอายุ ระหว่างญาติใกล้ชิดกับญาติห่างไกล ระหว่างเสรีภาพกับวินัย และระหว่างการเลือกส่วนบุคคลกับการควบคุมทางสังคม โดยทั่วไปแล้วครอบครัวมุสลิมเป็นครอบครัวขยาย จะมีสามหรือสี่ช่วงอายุอยู่ร่วมกันได้ร่วมครอบครัวมุสลิม และเมื่อสำรวจกฎหมายอิสลามที่ว่าด้วยมรดกอย่างรอบคอบจะเห็นว่าสายสัมพันธ์เหล่านี้ทั้งหมดเป็นส่วนประกอบที่แน่นหนาภายใน โครงสร้างพื้นฐานของครอบครัว ไม่ใช่เป็นส่วนประกอบผิวเผินภายนอก

โครงสร้างของครอบครัวผสม

พิเชษฐ กาลามเกษตร (2540: 68-70) ได้กล่าวว่าโครงสร้างของครอบครัวผสม ประกอบด้วย บุคคลกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกันมากที่สุด ได้แก่ สามี ภรรยา ลูกๆ พ่อ แม่ของสามีภรรยาที่อาศัยอยู่ด้วยกัน และคนใช้ (ถ้ามี) และบุคคลกลุ่มที่เป็นส่วนกลางของครอบครัว ได้แก่ญาติๆที่มาอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ผู้มีสิทธิต่อกันเป็นพิเศษสามารถเข้าออกนอกในครอบครัวได้อย่างเสรี มีข้อห้ามแต่งงานกัน บุคคลเหล่านี้มีสิทธิได้ประโยชน์ในทรัพย์สินสมबंधขณะที่มีชีวิตและเมื่อตายไปในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรับมรดกซึ่งตามกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่องการร่วมสืบมรดกบุคคลเหล่านี้จัดเป็นทายาทระดับแรก สิ่งสำคัญยิ่งในเรื่องนี้คือผู้ที่ต้องห้ามแต่งงานกัน หลักการนี้เสริมสร้างให้เกิดกลุ่มบุคคลที่เป็นแกนกลางจริงๆของครอบครัวขึ้นมา มีการร่วมทุกข์ร่วมสุขและมีส่วนได้เสียร่วมกัน สัมพันธภาพนี้เกิดจากการร่วมสายโลหิต การเกี่ยวดองกัน โดยการแต่งงาน และการเป็นแม่นม

ญาติร่วมสายโลหิตประกอบด้วย

1. พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และ ผู้ร่วมสายโลหิตโดยตรงคนอื่นๆ
2. ผู้สืบสายโลหิตโดยตรง คือลูกชาย ลูกสาว หลานชาย หลานสาว เป็นต้น
3. ญาติระดับที่สองเช่น พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว และลูกหลานของบุคคลเหล่านี้
4. พี่น้องผู้หญิงของพ่อแม่ (ไม่รวมไปถึงลูกสาวหรือผู้สืบสายโลหิตคนอื่นๆ)

ญาติที่เกี่ยวข้องกันโดยการแต่งงานประกอบด้วย

1. พ่อตา แม่ยาย พ่อแม่ของพ่อตาแม่ยาย
2. ลูกสาว รวมทั้งหลานเหลนผู้หญิงของภรรยา ลูกชายหรือหลานเหลนผู้ชายของสามี
3. ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ลูกเขย
4. แม่เลี้ยง พ่อเลี้ยง

ความเข้าใจว่าด้วยการการแต่งงานของมุสลิม

ริซัลย์ สะอะ (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการแต่งงานและการมีครอบครัวเป็นวิถีทางหนึ่งที่อัลลอฮ์ได้กำหนดแก่สรรพสิ่งที่พระองค์สร้างขึ้นมา เป็นสิ่งที่ครอบคลุมทั้งสรรพสัตว์และพืชพรรณต่างๆ สำหรับมนุษย์นั้นอัลลอฮ์ได้สร้างขึ้นมาแตกต่างจากสรรพสิ่งอื่นๆ ที่ไม่มีขอบเขตด้านการสนองความใคร่โดยสิ้นเชิง และอัลลอฮ์นั้นได้วางกรอบแนวทางและกฎระเบียบที่ชัดเจนเหมาะสมกับการเป็นสัตว์ประเสริฐ เพื่อที่จะรักษาชื่อเสียงเกียรติยศและวงศ์ตระกูลของมนุษย์เอง สิ่งเหล่านี้ย่อมจะรักษาได้ก็ต่อเมื่อมีการแต่งงานที่ถูกต้อง และการแต่งงานนั้นย่อมก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงที่มีเกียรติ บนฐานแห่งความพอใจระหว่างกัน การให้และการรับ และมีความรักใคร่ซึ่งกันและกันเพราะการแต่งงานเป็นการสนองต่ออารมณ์ด้วยทางที่ถูกต้อง และเพื่อที่จะรักษาเชื้อสายวงศ์ตระกูลให้สามารถดำรงสืบสานต่อไปได้ และปกป้องสตรีเพศจากการเป็นเหยื่อถูกระงับจากใครก็ตามที่ประสงค์ไม่ดีกับนาง ซึ่งการแต่งงานสามารถสรุปได้ว่าเป็นพันธะสัญญาตามหลักศาสนา ที่จัดให้มีขึ้นเพื่อให้ฝ่ายชายและหญิงนั้นสามารถหาความสุขซึ่งกันและกันจากคู่ครองของเขาได้

ความประเสริฐของการแต่งงาน

การแต่งงานนั้นเป็นแนวทางที่อิสลามส่งเสริม ตามที่สุพล บุญมาเลิศ (2549: 624-626) ได้กล่าวว่าอิสลามได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชาย หญิงแต่งงานกันโดยถือว่า

1. การแต่งงานเป็นแนวทางของบรรดาศาสนทูตและเป็นความโปรดปรานจากพระเจ้าเป็นเจ้าและเป็นหนึ่งในสัญญาจากบรรดาสัญญาของพระองค์ (อัลลอฮ) ดังที่หลักฐานปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานความว่า "ประการหนึ่งจากสัญลักษณ์ทั้งหลายของพระองค์นั้น คือ ทรงสร้างคู่ครองให้พวกเจ้าให้แก่ตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้านั้นจะได้มีความสุขอยู่ด้วยกัน และได้ทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างกัน แท้จริงแล้วในกรณีนี้ ย่อมเป็นสัญญาให้แก่หมู่ชนผู้ใคร่ครวญทั้งหลาย" (คัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ 30 โองการที่ 21)

2. การแต่งงานเป็นบรรยากาศที่ดีซึ่งนำไปสู่การสร้างรากฐานและความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นการทำให้จิตใจบริสุทธิ์จากพฤติกรรมเสื่อมทราม ก่อให้เกิดความสงบสุข เนื่องจากความรักใคร่ที่เกิดขึ้นระหว่างสามีภรรยา

3. การแต่งงานเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการให้กำเนิดลูกและบุตรหลาน และเพื่อสืบสานวงศ์ตระกูลต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการทำความรู้จักกัน สัมพันธไมตรี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. การแต่งงานเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการสนองต่อความต้องการทางเพศและขจัดอารมณ์ใคร่และให้ปราศจากโรคภัยต่างๆ

5. การแต่งงานสามารถที่จะสร้างครอบครัวที่ดั่งอันเป็นฐานที่เข้มแข็งสำหรับสังคมได้ ต่างคนก็ต่างมีหน้าที่กัน สามีก็นำหน้าที่ในการหาเลี้ยงชีพ รับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายและเลี้ยงดู ส่วนภรรยาที่ทำหน้าที่อบรมบ่มนิสัยเลี้ยงดูลูกๆ คอยจัดระเบียบสิ่งของต่างๆ ที่มีอยู่ในบ้านให้เรียบร้อย และวางระเบียบให้กับชีวิตในบ้าน ด้วยสิ่งนี้จะทำให้ชีวิตในสังคมเกิดความมั่นคง

6. การแต่งงานนั้นได้ตอบสนองความต้องการของการเป็นพ่อแม่ ซึ่งเกิดได้จากการที่มีลูกๆ ให้เลี้ยงดู

หลักการเกี่ยวกับการแต่งงาน

1. การแต่งงานเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้กระทำสำหรับผู้ที่มีความต้องการทางเพศและไม่วิตกกังวลถึงตัวเองว่าจะไปประพฤติผิดทางเพศ เนื่องจากการแต่งงานนั้นมีคุณค่าและประโยชน์มหาศาลสำหรับชายและหญิง และสำหรับปวงชนทั้งหลาย

2. การแต่งงานเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับผู้ที่กลัวว่าตนเองจะตกอยู่ในภาวะการประพฤติผิดทางเพศ ถ้าเขาไม่ได้แต่งงาน และเป็นสิ่งที่สมควรสำหรับสองสามีภรรยาที่จะต้องตั้งเจตนาในการแต่งงานของเขาทั้งสองนั้นว่าเพื่อสร้างความบริสุทธิ์ใจแก่ตัวเองและเพื่อป้องกันตัวจากการกระทำสิ่งที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ห้ามไว้

จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของครอบครัว

วัตถุประสงค์และหน้าที่ต่างๆของครอบครัวที่ศาสนาอิสลามได้กล่าวไว้มีดังต่อไปนี้

1. การดำรงรักษามนุษยชาติ

มนุษยชาติและวัฒนธรรมจะดำรงอยู่ ย่อมขึ้นอยู่กับกรณีที่กลไกครอบครัวสามารถทำหน้าที่ให้กำเนิดและขยายประชากรอย่างมีประสิทธิภาพ ธรรมชาติได้เอื้ออำนวยเพื่อการนี้โดยให้ความแตกต่างทางด้านร่างกายและจิตใจของชายหญิงเป็นสิ่งชดเชยซึ่งกันและกัน ภาวะการณ์ต่างๆในการให้กำเนิด และการแพร่ขยายประชากรเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยโครงสร้างทางสังคมที่มีความมั่นคงมาทำหน้าที่ ชาย หญิง และเด็ก ต่างก็จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์หนึ่งที่ยั่งยืนถาวรเข้ามาสนับสนุนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สถาบันนั้นคือ ครอบครัว ซึ่งสามารถทำหน้าที่ของกระบวนการดังกล่าวได้โดยตลอด

2. การรักษาศีลธรรม

ความต้องการทางเพศเป็นความต้องการตามธรรมชาติและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ อิสลามห้ามความสัมพันธ์ทางเพศนอกสมรสทุกรูปแบบ แต่ส่งเสริมให้ชายหญิงแต่งงานกันเพื่อให้ตอบสนองความปรารถนาตามธรรมชาติได้พึงใจในมิตินี้ของชีวิตในแนวทางที่ความรื่นรมย์กับความรับผิดชอบดำเนินควบคู่กันไปกิจกรรมทางเพศในสมรส และการสมรสเท่านั้นที่เป็นกลไกควบคุมความต้องการทางเพศทั้งยังเป็นกิจกรรมที่จรโลงศีลธรรมระหว่างเพศไว้อีกด้วย การแต่งงานเป็นวิถีทางที่ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และการควบคุมอารมณ์เป็นผลสำเร็จอย่างได้สัดส่วนกันและความสมดุลเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

3. ความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ความรัก ความปรานี

วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของการแต่งงานก็เพื่อเสริมสร้างและรักษาความผูกพันทางด้านอารมณ์และจิตใจ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวทุกคน และที่สำคัญที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา นั้น ไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์กันเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว หากเป็นความผูกพันทางจิตใจและสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความสงสาร

ความเห็นอกเห็นใจ ความเชื่อมั่นต่อกัน ความเสียสละ ความสบายใจ และความอบอุ่นใจ ธรรมชาติที่ดีงามของมนุษย์ผลิออกมาให้เห็นจากความสัมพันธ์เหล่านี้เอง เนื่องด้วยชีวิตครอบครัวนี้เองที่ศักยภาพทางจิตของชายหญิงปรากฏออกมาให้เห็น ได้จริงๆ และยังเสริมสร้างให้ความดีงามทั้งหลายแบ่งบานสะพรั่งทั้งภายในครอบครัวเอง และสังคมภายนอก

4. การอบรมให้รู้จักระเบียบของสังคมและการปลูกฝังค่านิยม

การเลี้ยงดูเด็กจะสมบูรณ์ไม่ได้หากปราศจากการฟูมฟักให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาซึ่งประกอบด้วย การให้การศึกษาอบรม การสร้างอุปนิสัยที่ดีงาม และการชักนำให้เด็กค่อยๆ รับผิดชอบต่อสังคม การรักษาความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นหน้าที่รวมทุกด้านที่ต้องกระทำต่อภรรยา ลูกๆ และญาติพี่น้องคนอื่นๆ

5. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

สถาบันครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งในระบบความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแบบอิสลาม สิทธิต่างๆ ไม่ได้จำกัดอยู่ในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และอุดมการณ์เท่านั้น หากยังรวมไปถึงด้านเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกครอบครัวอีกด้วย การเกื้อกูลครอบครัวเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของสามี อิสลามได้เน้นการใช้จ่ายเพื่อ “สายสัมพันธ์ทางเครือญาติ” เป็นพิเศษ ญาติพี่น้องยากจนมีสิทธิได้รับชะกาตและความช่วยเหลืออื่นทางด้านสังคมก่อนคนอื่น กฎหมายที่ว่าด้วยการสืบทอดก็ได้วางกฎเกณฑ์ว่าด้วยหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัวไว้ หน้าที่ความรับผิดชอบนี้ยังขยายออกไปถึงเครือญาติคนอื่นๆ อีกด้วย พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติทั้งฝ่ายพ่อและแม่มีสิทธิได้รับทรัพย์สมบัติจากเรา หน้าที่อย่างหนึ่งของการแต่งงานและครอบครัว คือ การขยายวงญาติและรวมญาติทั้งหมดสู่ระบบการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน สภาพเช่นนี้ไม่ใช่ระบบความมั่นคงทางเศรษฐกิจแค่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แม้ว่าการพึ่งพาอาศัยกันและการสนับสนุนกันทางเศรษฐกิจจะเป็นรากฐานที่สำคัญของครอบครัวก็ตาม อิสลามได้สร้างสรรค์ระบบความมั่นคงทางด้านจิตใจและทางด้านสังคมขึ้นมาอีกด้วย เพราะสถาบันครอบครัวในวิถีชีวิตอิสลามเป็นที่เสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ศีลธรรม ความมั่นคงทางจิตใจ และสังคมรวมทั้งนำไปสู่ความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นในหมู่เครือญาติ ครอบครัวจึงเสริมสร้างให้มีความมั่นคงทางระบบเศรษฐกิจและสังคมที่แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางเปี่ยมล้นไปด้วยคุณค่าของมนุษย์

6. การขยายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีขึ้นในสังคม

การแต่งงานเป็นช่องทางให้วงญาติขยายกว้างขวางออกไป และสร้างสรรค์ให้เกิดความผูกพันอันญาติมิตรระหว่างบุคคลต่างกลุ่มกันในสังคม ระหว่างครอบครัว วงศ์ตระกูลและชาติ ท่านศาสดา(ขอพระเจ้าประทานสันติสุขแด่ท่าน)ได้กล่าวไว้ว่า สัมพันธภาพที่เกิดจากการแต่งงานระหว่างบุคคลสองตระกูลหรือเผ่า เพิ่มพูนมิตรภาพได้ดียิ่งกว่าสิ่งใด

7. การจงใจให้เกิดความเพียรและการอุทิศตน

ในการแต่งงานยังมีข้อแนะนำทางอ้อมให้มนุษย์เพิ่มพูนความรับผิดชอบ โน้มนำมนุษย์ให้มีความเพียรมากขึ้นเพื่อการเป็นอยู่ที่ดีและยกฐานะทางเศรษฐกิจขึ้นมา

สิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นหน้าที่หลักบางประการของครอบครัว ในสังคมอิสลามครอบครัวให้กำเนิดและสืบเชื้อสายมนุษย์ ครอบครัวเป็นสถาบันที่รักษาศิลธรรมของบุคคลและสังคม ครอบครัวเป็นแหล่งที่คู่สมรสและสมาชิกของครอบครัวได้ใช้ชีวิตอยู่เพื่อแสวงหาความสมบูรณ์ทางด้านอารมณ์และจิตใจตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความรักความเห็นอกเห็นใจและความบริสุทธิ์ขึ้น ในสังคม ครอบครัวเป็นหลักยึดสำหรับระบบความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสร้างสรรค์ให้มีความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ครอบครัวเป็นอู่ที่ให้กำเนิดอารยธรรมและเป็นสะพานที่ทอดให้คนรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่สังคมครอบครัวเป็นเครื่องเชื่อมอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกันในลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้การขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปในกระบวนการที่แข็งแกร่งและมั่นคง ดังนั้นในด้านหนึ่งครอบครัวเป็นวิถีทางสำหรับกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง และการวางกลไกที่กำหนดแนวทางความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับชุมชน ส่วนในอีกด้านหนึ่งนั้นครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมที่สร้างความเป็นปึกแผ่นในบรรดาสมาชิกของครอบครัวเองและเสริมสร้างให้สมาชิกของครอบครัวสามารถแสดงบทบาทตามอุดมการณ์และวัฒนธรรมในโลก ถ้าหากสถาบันครอบครัวอ่อนแอหรือถูกทำลายไป อนาคตของวัฒนธรรมทั้งหมดก็จะประสบอันตราย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น

ภาษามลายูและภาษามลายูถิ่น

อมร ทวีศักดิ์ (2530: 3-6) กล่าวว่า โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่เข้าใจกันว่าภาษามลายูถิ่นที่ใช้ อยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาสนั้นเป็นภาษาเดียวกัน คือ “ภาษาอาวี” ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เพราะภาษาที่ใช้ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จัดอยู่ใน กลุ่มเดียวกัน และเป็นคนละสำเนียงกับภาษาที่ใช้อยู่ในจังหวัดสตูล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นที่ทราบกัน เฉพาะในกลุ่มชาวไทยมุสลิมซึ่งใช้ภาษาอยู่ หรือในกลุ่มชาวไทยในเขตพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งมีโอกาส เข้าไปสัมผัสกับชาวไทยมุสลิม หรือผู้มีความจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพวกเขาเท่านั้น แต่คน ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งจากการศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับภาษามลายูถิ่นที่มี อยู่ในประเทศไทยจะพบว่ายังมีพื้นที่อื่นๆ อีกหลายจังหวัดที่มีผู้พูดภาษามลายูถิ่นอาศัยอยู่เป็น ชุมชนและใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

หากพิจารณาถึงสถานภาพภาษามลายูในทางสังคม ภาษามลายูถิ่นสำเนียงต่างๆ เป็นภาษา พื้นเมืองของคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ถ้าพิจารณาในทางภาษาศาสตร์ ภาษากลุ่มนี้จัดเป็น ภาษาย่อยหรือภาษาถิ่นของภาษามลายู/มาเลย์มาตรฐาน

อัสสมิง กาเซ็ง (2544: 29 อ้างถึง Anat, 1985) ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของภาษามลายูปา ตานีว่าเป็นภาษาถิ่นที่มีแต่ภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ดังนั้นเวลาเขียนจึงต้องใช้ภาษามลายูมาตรฐาน ซึ่งใช้ตัวอักษร โรมันหรือตัวอักษรอาหรับที่เป็นตัวอักษรภาษาอาหรับ คำในภาษามลายูปัตตานีเป็นคำ สองพยางค์ไม่มีวรรณยุกต์ มีหน่วยเติมศัพท์ แต่ไม่มีความหมายสำคัญเท่าภาษามลายูมาตรฐาน หน่วยเติมหน้าศัพท์มักจะถูกแทนที่ด้วยพยัญชนะเสียงยาว ซึ่งความสั้นยาวของสระไม่มีนัยสำคัญ ทางภาษาศาสตร์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเรียกญาติ และคำเรียกขาน

เกี่ยวกับคำเรียกญาติของภาษามลายู สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 (2536: 115-117) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษามลายูของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้และบางส่วนของจังหวัดสงขลามีส่วนคล้ายเคียงกับภาษามลายูของมาเลเซียในรัฐกลันตัน ซึ่งสำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ได้รวบรวมคำเรียกญาติและการใช้คำเรียกญาติภาษามลายูถิ่นของสี่จังหวัดข้างต้นไว้ว่าคำที่ใช้เรียกบิดาจะนำไปใช้เป็นคำนำหน้าชื่อผู้ชายอื่นที่มีอายุรุ่นเดียวกับบิดาด้วย เช่นเดียวกับคำที่ใช้เรียกมารดา ก็จะนำไปใช้เรียกคำนำหน้าชื่อผู้หญิงที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันด้วย เช่นเดียวกับคำที่ใช้เรียก ปู่ ตา จะใช้ร่วมกัน และใช้เรียกผู้ชายอื่นที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันด้วย เช่นเดียวกับคำที่ใช้เรียก ย่า ยาย ก็ใช้คำเดียวกัน และเรียกผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ญาติที่เป็นคนรุ่นเดียวกับ ย่า ยาย ด้วยเช่นกัน คำที่ใช้เรียกพี่ชายก็ใช้เรียกสามี และใช้เรียกคำนำหน้าชื่อผู้ชายที่อายุเท่ารุ่นพี่ด้วย ส่วนคำที่ใช้เรียกพี่สาวก็ใช้เรียกพี่สะใภ้และผู้หญิงอื่นที่เป็นรุ่นพี่เช่นกัน ส่วนคำที่ใช้เรียกน้องจะใช้เหมือนกันทั้งน้องชายและน้องสาว และเรียกคำนำหน้าชื่อผู้หญิงผู้ชายที่อายุรุ่นน้องด้วยแม้ไม่ได้เป็นญาติกัน

งานวิจัยแนววรรณศาสตร์ชาติพันธุ์ที่มีการนำทฤษฎีวิเคราะห์องค์ประกอบมาใช้ได้แก่ งานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกญาติ โดยการศึกษาคำเรียกญาติที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาคำเรียกญาติในภาษาไทยของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (Prasithrathsint, 2000) ได้ศึกษาเพิ่มเติมเรื่อง “A Componential Analysis of Kinship Terms in Thai” ซึ่งได้แสดงการวิเคราะห์ระบบคำเรียกญาติในภาษาไทยเพื่อสะท้อนให้เห็นระบบเครือญาติในวัฒนธรรมไทยโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ ในงานวิจัยชิ้นนี้ อมราทำการวิเคราะห์ข้อมูลคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยกรุงเทพมหานครมีคำเรียกญาติพื้นฐาน 17 คำ โดยคำเรียกญาติพื้นฐานมีความแตกต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 5 มิติด้วยกันคือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และ ฝ่ายพ่อ ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานพบว่ามีถึง 32 คำ ซึ่งมีความแตกต่างกันด้วยมิติแห่งความแตกต่าง 8 มิติด้วยกัน คือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ ฝ่ายพ่อ เพศของผู้พูด การใช้วิธีการพูดแบบรีนุ และ การแต่งงานใหม่

งานวิจัยเรื่อง “คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง: การวิเคราะห์ทางวรรณศาสตร์ชาติพันธุ์” ของวิภัตตินทร์ ประพันธ์ศิริ (2535) เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาคำเมือง โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ และศึกษาการใช้คำเรียกญาติดังกล่าวในแวดวงอื่นๆ ซึ่งได้แก่การใช้เป็นสรรพนามและคำเรียกขานในหมู่คนที่เป็ญาติและไม่ใช่ญาติ และใช้เป็นอุปสรรคณ์ นอกจากนี้ยังแสดงลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมล้านนาที่สะท้อนจากความหมายและการใช้คำเรียกญาติดังกล่าว ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา 4 คน

ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาคำเมือง 4 จังหวัดล้านนา ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และ ลำปาง ผลการวิจัยของวิภัทรินทร์ พบว่า คำเรียกญาติในภาษาคำเมืองแตกต่างกันในความหมายแก่นด้วย 4 หรือ 5 มิติแห่งความแตกต่าง โดยที่ในภาษาเชียงรายและลำปางนั้น คำเรียกญาติต่างกันในเรื่องรุ่นอายุ สายเลือด อายุ และเพศ ส่วนในภาษาเชียงใหม่และลำพูนจะมีมิติเพิ่มขึ้น คือ ฝ่ายพ่อ / ฝ่ายแม่ ในการใช้คำเรียกญาติเป็นสรรพนามและคำเรียกขานในหมู่คนที่เป็ญาติและไม่ใช่ญาติ พบว่าคำเรียกญาติในรุ่นอายุสูงกว่าหรือมีอายุมากกว่าตัวเอง มีการนำไปใช้มากกว่าคำเรียกญาติในรุ่นอายุต่ำกว่าหรืออายุน้อยกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง “ระบบอาวุโส” ว่าเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมล้านนา สำหรับการใช้เป็นอุปลักษณะพบว่า คำว่า “แม่” ใช้มากที่สุด อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ความหมายแก่นของคำเรียกญาติในภาษาคำเมืองทั้ง 4 ถิ่น ได้แสดงให้เห็นว่าคำเรียกญาติของฝ่ายพ่อและแม่มีการกลืนกันจนไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะ ซึ่งวิภัทรินทร์สรุปว่า “การเน้นฝ่ายแม่” ที่เคยมีมาแต่เดิมในวัฒนธรรมล้านนานั้น ปัจจุบันนี้กำลังลดความสำคัญลงกลายเป็นไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่เกี่ยวกับคำเรียกญาติ คือ งานของ สุภมาส เองฉ้วน (2537) เป็นการศึกษาคำเรียกญาติพื้นฐานและที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานในภาษาจีนฮกเกี้ยนทางตอนใต้ของประเทศไทยและเกาะปีนัง เพื่อศึกษาคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยน 4 ถิ่น ในประเทศไทยและในเกาะปีนัง ประเทศมาเลเซีย และเปรียบเทียบคำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนถิ่นต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความหมายของคำเรียกญาติสะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญบางประการในวัฒนธรรมภาษาจีนฮกเกี้ยนในถิ่นเหล่านั้น

ผลการวิจัยพบว่ามิติแห่งความแตกต่างที่ทำให้คำเรียกญาติแต่ละคำในภาษาจีนฮกเกี้ยนแตกต่างกันมี 6 ประการคือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ ฝ่ายพ่อ/ฝ่ายแม่ เพศ และการแต่งงาน เมื่อเปรียบเทียบการใช้คำเรียกญาติและระบบคำเรียกญาติในภาษาจีนฮกเกี้ยนทั้ง 5 จุด พบว่ามีความคล้ายคลึงกันและต่างกันเป็นคู่ๆ คือ เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งญาติพื้นฐานและที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานนั้น จังหวัดตรังและจังหวัดพังงามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เมื่อพิจารณาเฉพาะญาติพื้นฐานพบว่าจังหวัดภูเก็ตและเกาะปีนังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ต่างกันในเรื่องของญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานและถ้าพิจารณาเฉพาะญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานแล้วพบว่า จังหวัดกระบี่และภูเก็ตมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันแต่ต่างในเรื่องของญาติพื้นฐาน ส่วนการใช้คำและระบบคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษาจีนฮกเกี้ยนจังหวัดกระบี่และการใช้คำระบบคำเรียกญาติที่สัมพันธ์โดยการแต่งงานในภาษาจีนฮกเกี้ยนในเกาะปีนังจะมีลักษณะที่ไม่คล้ายกับถิ่นใด

จากการวิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมจีนสกเกี้ยนทั้ง 5 จุด สุภมาศสรุปได้ว่า มีการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสหรือความแตกต่างของอายุ และมีการเน้นฝ่ายพ่อและการถือเพศชายเป็นสำคัญ ในส่วนของการให้ความสำคัญฝ่ายพ่อหรือเพศชายเขาให้ความเห็นว่าปัจจุบันเริ่มสื่อเค้าว่าจะลดความสำคัญลงและกำลังจะกลายเป็นไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาจีนสกเกี้ยนกับภาษาไทยในประเทศไทย อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ปรากฏในเกาะปีนังถึงแม้ภาษาจีนสกเกี้ยนที่เกาะปีนังจะมีการสัมผัสกับภาษามลายูก็ตาม

เยาวลักษณ์ เถลิงเกียรติ (2542) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ “คำเรียกญาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ของ โดยได้ศึกษาความหมายแก่นของการเรียกญาติพื้นฐานใน 3 กลุ่มภาษาของไไทยถิ่น ภาษามลายู และภาษาจีนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาการใช้คำเรียกญาติพื้นฐานเป็นคำสรรพนามและคำเรียกขาน ตลอดจนถึงวัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำเรียกญาติ โดยใช้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้งหมด 42 คน เป็นตัวแทนผู้พูดภาษาไทยถิ่น 18 คน ผู้พูดภาษามลายู 12 คน และผู้พูดภาษาจีน 12 คน จากการศึกษาพบว่า ความหมายแก่นของคำเรียกญาติภาษาไทยถิ่นและภาษาจีน มีมิติความแตกต่างที่เหมือนกัน 5 มิติด้วยกันคือ รุ่นอายุ อายุ ฝ่ายพ่อ/แม่ เพศ และสายเลือด ส่วนภาษามลายูจะต่างกัน จะมีมิติความแตกต่าง 4 มิติด้วยกันคือ รุ่นอายุ อายุ เพศ และสายเลือด

ในส่วนของการใช้คำเรียกญาติพื้นฐานเป็นคำสรรพนามและคำเรียกขานพบว่ามีการใช้เยอะในรุ่นอายุที่สูงกว่ามากกว่ารุ่นอายุต่ำกว่า วัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นจากการศึกษาคำเรียกญาติของทั้ง 3 ภาษาต่างก็แสดงให้เห็นระบบอาวุโส และภาษาจีนจะพิเศษกว่าภาษาอื่น เพราะมีการให้ความสำคัญกับฝ่ายชายหรือฝ่ายพ่อกว่าฝ่ายหญิงหรือฝ่ายแม่

นอกจากนี้ วราภรณ์ ติระ (2545) ได้ศึกษา “คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทย” เพื่อวิเคราะห์คำเรียกญาติพื้นฐานและไมพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทย โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งการศึกษาของวราภรณ์ เพื่อให้เห็นลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมที่สะท้อนจากความหมายของคำเรียกญาติดังกล่าว ในการวิเคราะห์ได้ข้อมูลมาจากผู้บอกภาษาชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายมาเลย์, จาม – เขมร, เปอร์เซีย ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกญาติที่ใช้โดยชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสาย มีมิติแห่งความแตกต่างที่ใช้คำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำไม่เท่ากัน โดยที่คำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ รุ่นอายุ อายุ สายเลือด เพศ และการให้เกียรติ คำเรียกพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม – เขมร มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด

6 ประการ โดยมีมิติเรื่องฝ่ายพ่อ/แม่ เพิ่มขึ้นมา และคำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซีย มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ รุ่นอายุ อายุ สายเลือด เพศ และ ฝ่ายพ่อ/แม่ ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสายพบว่า มีมิติแห่งความแตกต่าง 8 ประการ คือ รุ่นอายุ อายุ สายเลือด เพศ ฝ่ายพ่อ/แม่ เพศของผู้พูด คำร่ำนุ และการแต่งงาน

จากการศึกษาลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากระบบคำเรียกญาติ ปรากฏพบว่า คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบอาวุโสหรือความแตกต่างทางอายุ และการเน้นฝ่ายพ่อหรือการถือเพศชายเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังเห็นว่าชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์เป็นเชื้อชาติที่รักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้มากที่สุด รองลงมาชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม – เขมร และชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนน้อยที่สุด

วิภากร วงศ์ไทย (2541 อ้างถึง Bock, 1969: 87–88) เกี่ยวกับคำเรียกญาติว่าเป็นคำศัพท์ที่ทุกสังคมมิใช่รวมทั้งสังคมไทย และสิ่งพิเศษคือในสังคมไทยมีการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาติด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมไทยของเราว่ามีความเป็นอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องและมีความเห็นอกเห็นใจกัน

กาญจนา นาคสกุล (2540: 2 อ้างใน วิภากร วงศ์ไทย, 2541: 14) ได้พูดถึงคำเรียกญาติไว้ดังนี้ “ในหมู่ญาติพี่น้องคนไทยนิยมใช้คำแสดงลำดับญาติมาใช้เป็นคำสรรพนามด้วย ถ้อยคำที่ใช้พูดกันจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้พูดและผู้ฟังตามลำดับศักดิ์ของญาติ โดยใช้คำลำดับญาติเป็นคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดและผู้ฟัง คำว่า ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง หลาน จึงใช้เสมือนหนึ่งเป็นคำสรรพนาม ตามศักดิ์แห่งผู้ใช้ภาษานั้น” “ในการพูดกับผู้ที่มิใช่ญาติ คนไทยจะใช้คำบอกลำดับญาติโดยอนุโลม การเลือกใช้คำใดกับผู้ใด ผู้พูดจะเทียบฐานะ อายุ ความสนิทสนม หรือความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ถ้าผู้พูดด้วยเป็นคนมีฐานะ คุณวุฒิ หรือ วิทยุติสูงกว่า ผู้พูดจะใช้คำสุภาพแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนแทนตัวเอง เช่น ดิฉัน บ่าว กระผม ส่วนผู้ที่พูดด้วยก็จะใช้คำยกย่องว่า ท่าน คุณ คุณท่าน ถ้าผู้พูดมีฐานะสูงกว่าผู้ที่พูดด้วยก็จะไม่ใช่คำยกย่องแต่ใช้คำที่แสดงความเมตตาเอ็นดู เช่น หนู แม่หนู เธอ นอกจากนี้ก็อาจใช้คำเรียกญาติโดยเทียบวัยของผู้ที่พูดด้วยกับญาติของตนและใช้คำว่า หลาน ลูก น้อง พี่ ป้า น้า อา ตา ยาย ฯลฯ ได้อย่างสนิทสนม คำนับญาติเหล่านี้ใช้เป็นคำสรรพนามในภาษาไทยได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะคนไทยมักจะมีความรักนับถือกันประดุจญาติ

การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดย กัลยา ดิงศภักดิ์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531) เป็นงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ทบทวน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาปัญหาเรื่องความเปลี่ยนแปลงในการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งผู้เขียนได้สังเกตว่าการใช้คำเรียกขานนั้นจะแปรเปลี่ยนไปตามตัวแปรต่างๆทางสังคม ทั้งในระดับบุคคล และ ระดับสังคม ซึ่งการใช้รูปแบบต่างๆของคำเรียกขานแตกต่างกันไปตามบทบาทของผู้พูดที่สัมพันธ์กับผู้ฟัง ถึงแม้การใช้คำเรียกขานจะแปรไปตามบทบาทของผู้พูดและผู้ฟังแต่ก็พบว่ารูปแบบคำเรียกขานที่ใช้มากที่สุดมี 3 รูปแบบในความสัมพันธ์แบบต่างๆระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังได้แก่ คำนำหน้า คำนำหน้า + ชื่อ และ ชื่อ ซึ่งการใช้คำเรียกขานทั้ง 3 รูปแบบนี้แสดงลักษณะสำคัญ 2 ลักษณะในความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คือ ในความสัมพันธ์แบบสมมูล (แสดงความสนิทสนมสูงสุด) และความสัมพันธ์แบบไม่สมมูล (แสดงความสนิทสนมน้อยสุด) ซึ่งการใช้ชื่อแต่คำฟังเป็นลักษณะของการที่ผู้ใหญ่เรียกขานผู้น้อยหรือคนเท่ากันเรียกขานเพื่อแสดงความสนิทสนม โดยปกติผู้น้อยไม่ใช้ชื่อตามคำฟังเรียกผู้ใหญ่ แต่อาจใช้ชื่อตามด้วยคำนำหน้าชื่อ หรือ คำเรียกญาติ เพื่อแสดงความเคารพ

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนต่างๆของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การเตรียมการเก็บข้อมูล
2. การเก็บข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียด คือ

การเตรียมการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล คัดเลือกผู้บอกภาษา และได้ทำการเตรียมเครื่องมือในการเก็บข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพราะสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นเขตพื้นที่ที่มีการใช้ภาษามลายูปาตานีอย่างแพร่หลาย

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือก 6 จุดเก็บข้อมูลเพื่อเป็นตัวแทนภาษามลายูปาตานีซึ่งพูดในแต่ละจังหวัด เนื่องจากในแต่ละจังหวัดมีจำนวนหมู่บ้าน ตำบล ตลอดจนอำเภอ ที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยจึงไม่สามารถกำหนดจุดเก็บข้อมูลให้เท่ากับจำนวนหมู่บ้าน ตำบล หรือ อำเภอของจังหวัดหนึ่งจังหวัดใดได้เพราะอาจทำให้เกิดความลำเอียงทางข้อมูลและอาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดจุดเก็บข้อมูล 6 จุดต่อจังหวัด

เพื่อให้ได้จุดเก็บข้อมูลเป็นบริเวณที่มีมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ไม่กระจุกอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกันหมด ผู้วิจัยจึงต้องมีวิธีสุ่มหาจุดเก็บข้อมูลให้เหมาะสม ซึ่งในการเลือกจุดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 รวบรวมรายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนใต้ นั่นคือ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เหตุผลที่รวบรวมรายชื่อโรงเรียนเหล่านี้เพราะสถานที่ตั้งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยทั่วไปแล้วเป็นบริเวณที่มีมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ดังนั้นสถานที่ตั้งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจึงแสดงที่อยู่ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เช่นกัน

1.2 เมื่อได้รายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามของแต่ละจังหวัดดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยก็แยกรายชื่อโรงเรียนต่างๆเหล่านี้ตามอำเภอที่สังกัด

1.3 จากนั้นผู้วิจัยจับฉลากรายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งหมดของแต่ละอำเภอนั้นๆหนึ่งครั้ง เมื่อได้ชื่อโรงเรียนใดผู้วิจัยจะถือเป็นตัวแทนโรงเรียนของแต่ละอำเภอนั้นๆ

1.4 หลังจากได้ชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวแทนของอำเภอมาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะจับฉลากรายชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวแทนแต่ละอำเภอในจังหวัดนั้นๆ 6 ครั้ง เพื่อให้ได้จุดเก็บข้อมูล 6 จุดตามที่กำหนดให้

1.5 เมื่อได้รายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้ง 6 ชื่อ จาก 6 อำเภอ ผู้วิจัยได้ติดต่อกับทางโรงเรียนเพื่อขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของโรงเรียนดังกล่าว เพื่อพิจารณาให้เป็นจุดเก็บข้อมูลต่อไปโดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กล่าวคือเป็นบริเวณที่มีมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและมีการใช้ภาษามลายูปัตตานีในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยได้รายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามครบถ้วนวิชาสามัญจากระบบสารสนเทศโรงเรียนบ้านตะบิงดิงจิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 2

1.6 จากการจับฉลากเพื่อคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้รายชื่อจุดเก็บข้อมูลในสามจังหวัดชายแดนใต้ดังนี้ คือ

ตารางที่ 1 รายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ได้จากการจับฉลากในการกำหนดจุดเก็บข้อมูลของงานวิจัย

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	ที่อยู่
1	โรงเรียนสุทธิศาสน์วิทยา	ต.บ้านแหร อ.ธารโต จ.ยะลา
2	โรงเรียนดำรงวิทยา	ต.บันนังสตา อ.บันนังสตา จ.ยะลา
3	โรงเรียนคอยริยะห์วิทยามูลนิธิ	ต. เบตง อ. เบตง จ.ยะลา
4	โรงเรียนสุขสวัสดิ์วิทยา	ต. บาโงช็เนอ อ.ยะหา จ.ยะลา
5	โรงเรียนมะหัดอิสลามียะห์	ต.บาลอ อ.รามัน จ.ยะลา
6	โรงเรียนประทีปวิทยา	ต. ลิคล อ.เมือง จ.ยะลา
7	โรงเรียนศาสนูปถัมภ์	ต. บานา อ. เมือง จ.ปัตตานี
8	โรงเรียนมูลนิธิอาชีชสถาน	ต. นาประคู้ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี
9	โรงเรียนอิสลามประชานุเคราะห์	ต. พิเทน อ.ทุ่งยางแดง จ.ปัตตานี
10	โรงเรียนอรุณศาสน์วิทยา	ต. กะคูนง อ. สายบุรี จ.ปัตตานี
11	โรงเรียนมุสลิมพัฒนศาสตร์	ต. บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี
12	โรงเรียนประสานวิทยามูลนิธิ	ต.ยะรัง อ.ยะรัง จ.ปัตตานี
13	โรงเรียนคารุสศาลาม	ต. ต้นหยงมัส อ.ระแงะ จ.นราธิวาส
14	โรงเรียนนุรุดดิน	ต. ปอเยาะ อ.เจ๊ะเห จ.นราธิวาส
15	โรงเรียนเจริญวิทยานุสรณ์	ต. ลูโบะสาวอ อ.บาเจาะ จ.นราธิวาส
16	โรงเรียนแสงธรรมวิทยา	ต. ไต่ลือแบ อ.สุไหงโกลก จ.นราธิวาส
17	โรงเรียนอัครศาสน์วิทยา	ต. ยี่งอ อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส
18	โรงเรียนคารุลอุลลม	ต. เรียง อ.รือเสาะ จ.นราธิวาส

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างในการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลของแต่ละจังหวัด ซึ่งผู้วิจัยทำการรวบรวมรายชื่อโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้และทำการจับฉลากจากสถานที่ตั้งของโรงเรียนเหล่านี้ ทั้งนี้เพราะว่าโดยทั่วไปแล้วสถานที่ตั้งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจะเป็นบริเวณที่มีมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นซึ่งผู้วิจัยคิดว่าสะดวกและเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยอย่างมาก

2. การคัดเลือกผู้บอกภาษา

เมื่อได้จุดเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็จะทำการคัดเลือกผู้บอกภาษาโดยหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษาที่ผู้วิจัยกำหนดเองมีดังนี้

2.1 ผู้บอกภาษาเป็นคนในสามจังหวัดชายแดนใต้โดยกำเนิด โดยจะเลือกตัวแทนจังหวัดละ 6 คน

2.2 ผู้บอกภาษาเป็นเพศชายหรือหญิงที่มีอายุระหว่าง 25 ถึง 55 ปี

2.3 ผู้บอกภาษามลายูปาตานีเหล่านี้เป็นบุคคลที่ใช้ภาษามลายูปาตานีในชีวิตประจำวัน

3. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลและผู้บอกภาษาแล้วผู้วิจัยจึงได้เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 เทปบันทึกเสียงผู้บอกภาษา

ในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยต้องทำการบันทึกเสียงของผู้บอกภาษาไว้เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้บันทึกข้อมูลเก็บไว้ใช้ในการวิเคราะห์ได้อย่างครบถ้วน

3.2 แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำเรียกญาติและการใช้คำเรียกขานในหมู่ญาติตลอดจนบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ เพื่อความสะดวก ผู้วิจัยจึงได้ทำแบบฟอร์มตารางดังแสดงเพื่อที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบฟอร์มตารางเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลคำเรียกญาติข้างต้นนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลักๆอยู่ด้วยกัน คือ ส่วนแรกคือคอลัมน์บนสุดเป็นส่วน “ผู้บอกภาษา” ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้ระบุชื่อ ที่อยู่ และอายุของผู้บอกภาษาในการวิจัยครั้งนี้

ตารางที่ 2 แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี

ชื่อ – สกุล			
ที่อยู่			
อายุ			
ชนิดของ	การใช้คำเรียกญาติในการเรียกขาน		
ความหมาย	คำเรียกญาติ	ใช้เฉพาะในหมู่ญาติ	ใช้กับบุคคลอื่น
คำเรียกญาติ			หมายเหตุ
Fa	/pɔʔ/		
Mo	/mɔʔ/		
FaBr	/pɔʔ na:kæ:/		
FaSi	/mɔʔna:kæ:/		
MoBr	/pɔʔ na:kæ:/		
MoSi	/mɔʔna:kæ:/		
FaFa	/chæ:/		
FaMo	/toʔ/		
etc.	etc.		

ส่วนที่สองเป็นส่วนที่อยู่ภายในตัวกรอบตารางมีหัวข้อเริ่มจากคอลัมน์จากซ้ายไปขวาโดยเริ่มด้วยช่อง “ชนิดของความหมายคำเรียกญาติ” “คำเรียกญาติ” “คำเรียกญาติที่ใช้ในการเรียกขาน” และ “หมายเหตุ” ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ โดยที่ช่องที่หนึ่ง “ชนิดของความหมายคำเรียกญาติ” เป็นช่องที่บรรจุรายการความหมายของคำเรียกญาติซึ่งก็คือญาติชนิดต่าง ๆ นั้นเอง เช่น พ่อ(Fa) แม่ (Mo) โดยใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษแทนการอธิบายความหมายหรือเรียกชนิดของญาติ

ชนิดของญาติแบบย่อ ชนิดของญาติแบบเต็ม

Fa	มาจาก	Father	หมายถึง	พ่อ
Mo	มาจาก	Mother	หมายถึง	แม่
Br	มาจาก	Brother	หมายถึง	พี่/น้องผู้ชาย
Si	มาจาก	Sister	หมายถึง	พี่/น้องผู้หญิง
So	มาจาก	Son	หมายถึง	ลูกชาย

Da	มาจาก	Daughter	หมายถึง	ลูกสาว
Hu	มาจาก	Husband	หมายถึง	สามี
Wi	มาจาก	Wife	หมายถึง	ภรรยา

-	-	สำหรับการใช้เครื่องหมายในที่นี้เครื่องหมาย +	หมายถึง	การมีอายุมากกว่า
		เครื่องหมาย -	หมายถึง	การมีอายุน้อยกว่า เช่น
		+Br	หมายถึง	พี่ชาย
		+Si	หมายถึง	พี่สาว
		Br	หมายถึง	น้องชาย
		Si	หมายถึง	น้องสาว

และในการอ่านความหมายจะต้องอ่านจากข้างหลังมาข้างหน้า เช่น

MoFaFa	หมายถึง	พ่อของพ่อของแม่
FaMoMo	หมายถึง	แม่ของแม่ของพ่อ
FaMo-Br	หมายถึง	น้องชายของแม่ของพ่อ
Fa+BrDa	หมายถึง	ลูกสาวของพี่ชายของพ่อ
Mo-SiSo	หมายถึง	ลูกชายของน้องสาวของแม่
+SiSoDa	หมายถึง	ลูกสาวของลูกชายของพี่สาว
+BrDaSo	หมายถึง	ลูกชายของลูกสาวของพี่ชาย
HuFaMoMo	หมายถึง	แม่ของแม่ของพ่อของสามี
WiFaMoMo	หมายถึง	แม่ของแม่ของพ่อของภรรยา
Wi+SiHu	หมายถึง	สามีของพี่สาวภรรยา
Hu-BrWi	หมายถึง	ภรรยาของน้องชายสามี
Hu+SiDa	หมายถึง	ลูกสาวของพี่สาวของสามี
DaSoWi	หมายถึง	ภรรยาของลูกชายของลูกสาว
+BrSoDaHu	หมายถึง	สามีของลูกสาวของลูกชาย ของพี่ชาย
DaSoSoWi	หมายถึง	ภรรยาของลูกชายของลูกชาย ของลูกสาว
DaSoDaDaHu	หมายถึง	สามีของลูกสาวของลูกสาว ของลูกชายของลูกสาว

ความหมายที่เตรียมไว้ในช่องนี้เป็นรายการความหมายทั้งหมดที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการถามผู้บอกภาษาและจากการค้นคว้าเพิ่มเติมในพจนานุกรมภาษามลายู เป็นส่วนหนึ่งของความหมายที่เป็นสากล ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์อันญาติทุกรูปแบบ ที่อาจพบได้ในทุกภาษาในโลก

ช่องที่สอง “คำเรียกญาติ” เป็นช่องที่บันทึกคำเรียกญาติเขียนด้วยสัทอักษรที่ได้จากจุดเก็บข้อมูลนั้นๆ เช่น คำเรียกญาติ /pá/ ตรงกับความหมาย Fa เป็นต้น

ช่องที่สาม “คำเรียกญาติที่ใช้ในการเรียกขาน” ซึ่งมีตารางเป็นหัวข้อย่อยสองช่องเพื่อแยกระหว่างคำเรียกญาติที่นำไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและนำไปใช้เรียกขานบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ

ช่องที่สี่ “หมายเหตุ” เป็นช่องที่ใช้บันทึกลักษณะเด่นหรือข้อสังเกตบางประการที่สำคัญ ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลเพื่อหาคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีมีอะไรบ้าง

วิธีการเก็บข้อมูลงานวิจัยทางด้านภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ของคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลและพูดคุยกับผู้บอกภาษาด้วยตนเองแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยมีการพบปะพูดคุยและสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาด้วยตนเองเพื่อเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดและถูกต้อง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยใดๆก็สามารถสอบถามผู้บอกภาษาได้ทันทีในการพูดคุยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยในเชิงให้ผู้บอกภาษาเป็นผู้เล่าเรื่องการนับญาติ และผู้วิจัยก็ได้สอดแทรกคำถามของตัวเองในการสนทนาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำเรียกญาติที่ตัวเองต้องการทราบ เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองมากขึ้นระหว่างผู้วิจัยและผู้บอกภาษาในการสัมภาษณ์จึงใช้ภาษามลายูปาตานีในการถามคำถามด้วย

เพื่อให้ได้ความหมายแก่นของคำเรียกญาติ ผู้วิจัยได้ซักถามผู้บอกภาษาดังตัวอย่างคำถามข้างล่างนี้

“ผู้ที่ให้กำเนิดเรามาที่เป็นเพศชาย เป็นอะไรกับเรา”

“ผู้ที่ให้กำเนิดเรามาที่เป็นเพศหญิง เป็นอะไรกับเรา”

สมมติว่าคำเรียกญาติที่เราถามว่า “คนที่ให้กำเนิดเรามาที่เป็นเพศชาย เป็นอะไรกับเรา” ได้มาว่า “/pɔʔ/” อ่านเทียบได้ว่า “เป้ะ” และ “คนที่ให้กำเนิดเรามาที่เป็นเพศหญิง เป็นอะไรกับเรา” ได้มาว่า “/mɔʔ/” อ่านเทียบได้ว่า “เมะ” ผู้วิจัยก็จะนำคำเรียกญาติสองคำดังกล่าวมาใช้เป็นหลักในการถามต่อไป เช่น

“/pɔʔ/ ของ /pɔʔ/ เป็นอะไรกับเรา”

“/mɔʔ/ ของ /mɔʔ/ เป็นอะไรกับเรา”

นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเตรียมตัวอย่างแผนภูมิต้นไม้ประกอบการซักถามในการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ผู้บอกภาษาได้เข้าใจและสามารถให้ข้อมูลถูกต้องที่สุดตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยจะใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นหลักในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำเรียกญาติ ซึ่งคำถามที่จะใช้ถามผู้บอกภาษาเป็นภาษามลายูปาดานีมีความหมายดังตัวอย่างที่ยกไว้ในข้างต้น

เก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรม

เมื่อได้คำเรียกญาติมาแล้ว ผู้วิจัยได้ถามคำถามสืบขึ้นไปตามลำดับรุ่นอายุและสืบลงมาในลักษณะเดียวกันจนได้คำเรียกญาติครบทุกคำตามที่ผู้บอกภาษาใช้ในสังคม หลังจากนั้นผู้วิจัยก็จะทำการบันทึกข้อมูลดังกล่าว เมื่อได้คำเรียกญาติต่างๆเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็จะทำการสัมภาษณ์เรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับมุสลิมทั้งทางด้านหลักการและวัฒนธรรมเพื่อนำมาพิจารณาว่าระบบคำเรียกญาติสามารถสะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมมากน้อยแค่ไหนและอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบตามแนวทางของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2533: 261-275) ใช้ เพราะทฤษฎีการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์ได้ผลที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์มีดังนี้

1. ศึกษาชนิดของญาติและบุคคลที่หมายถึงของคำเรียกญาติแต่ละคำที่ได้จากการเก็บข้อมูล เช่น /pɔʔ/ หมายถึง Fa

2. หลังจากที่ได้ศึกษาความหมายของแต่ละคำแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดมา กำหนดมิติแห่งความแตกต่าง (Dimensions of Contrast) ของคำเรียกญาติมา ซึ่งมีมิติแห่งความแตกต่าง เป็นองค์ประกอบทางความหมายที่ทำให้คำศัพท์คำหนึ่งต่างจากคำอื่น เช่น

“รุ่นอายุ”ทำให้พ้องกับลูกต่างกัน “สายเลือด”แยกพ่อให้ต่างจากลุง

- 2.1 รุ่นอายุ (Generation)
- 2.2 สายเลือด (Lineality)
- 2.3 อายุ (Age)
- 2.4 เพศ (Sex)
- 2.5 ฝ่ายพ่อ/แม่ (Parental side)

3. เมื่อได้มิติแห่งความแตกต่างหรืออรรถลักษณะหลักแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาระบุเป็น อรรถลักษณะย่อย ซึ่งจะใช้เป็นองค์ประกอบของความหมายของคำเรียกญาติแต่ละคำต่อไป เช่นมิติ รุ่นอายุ มีอรรถลักษณะย่อยเป็น รุ่น 0, รุ่น +1, รุ่น +2 เป็นต้น

3.1 รุ่นอายุ (เรียกย่อๆว่า “รุ่น”)

รุ่น	0	หมายถึงตัวเอง			
รุ่น	+1	หมายถึงสูงกว่าตัวเอง	1 รุ่น	เช่น	พ่อ
รุ่น	+2	หมายถึงสูงกว่าตัวเอง	2 รุ่น	เช่น	ปู่
รุ่น	+3	หมายถึงสูงกว่าตัวเอง	3 รุ่น	เช่น	ทวด

รุ่น	- 1	หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง	1 รุ่น	เช่น ลูก
รุ่น	- 2	หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง	2 รุ่น	เช่น หลาน
รุ่น	- 3	หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง	3 รุ่น	เช่น เหลน
รุ่น	- 4	หมายถึงต่ำกว่าตัวเอง	4 รุ่น	เช่น โหลน

3.2 สายเลือด ซึ่งแยกออกเป็น สายตรงและสายข้าง

สายตรง หมายถึง ความสัมพันธ์ของผู้ที่สืบสายโดยตรง เช่น พ่อ กับ ลูก ใช้รรด
ลักษณะ (+สายตรง)

สายข้าง หมายถึง การมีบิดามารดาาร่วมกัน เช่น พี่ กับ น้อง ใช้รรดลักษณะ (-สาย
ตรง)

3.3 อายุ หมายถึง การมีมากกว่าหรือน้อยกว่า โดยที่อายุมากกว่าใช้รรดลักษณะ (+อายุ)
และการมีอายุน้อยกว่าจะใช้รรดลักษณะ (-อายุ)

3.4 เพศ หมายถึง ผู้ชายและผู้หญิงโดยที่จะใช้รรดลักษณะ (+ ชาย) สำหรับผู้ชาย และ
(- ชาย) สำหรับผู้หญิง

3.5 ฝ่ายพ่อ/แม่ หมายถึง เป็นฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ซึ่งจะใช้รรดลักษณะ (+พ่อ) และ
(-พ่อ) ตามลำดับ

4. ระบุความหมายของคำเรียกญาติแต่ละคำโดยใช้รรดลักษณะ เช่น

/pɔʔ/	/mɔʔ/
รุ่น + 1	รุ่น + 1
+ สายตรง	+ สายตรง
+ ชาย	-ชาย

5. จะนำเสนอคำเรียกญาติที่วิเคราะห์องค์ประกอบของความหมายแล้วในรูปแบบของตาราง แสดงความหมายของคำเรียกญาติเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาติ

รุ่นอายุ	อายุ	สายเลือด			
		+สายตรง		-สายตรง	
		+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย
รุ่น+3					
รุ่น+2					
รุ่น+1					
รุ่น 0	+อายุ				
	-อายุ				
รุ่น-0					
รุ่น-1					
รุ่น-2					
รุ่น-3					
รุ่น-4					

6. วิเคราะห์การปรากฏของการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ

เมื่อใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบในการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติ พื้นฐานและคำเรียกญาติไม่พื้นฐานแล้วผู้วิจัยก็จะวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติดังกล่าวไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ โดยที่ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำเรียกขาน ตัวอย่างเช่น

“สมมติ (ผู้บอกภาษา) จะเรียกแม่เพื่อให้มารับประทานอาหารด้วยกันจะเรียกว่าอย่างไร”

“สมมติ (ผู้บอกภาษา) จะเรียกพี่เพื่อให้ช่วยสอนการบ้านจะเรียกว่าอย่างไร”

“สมมติ (ผู้บอกภาษา) จะเรียกยายเพื่อให้เล่านิทานให้ฟังจะเรียกว่าอย่างไร” เป็นต้น

ซึ่งคำตอบที่ได้จากการตอบคำถามข้างต้นก็จะถือว่าเป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติ ซึ่งคำเรียกขานนั้นอาจจะเป็นคำเดียวกันหรือคนละคำกับคำที่เราใช้เรียกขานญาติผู้นั้นก็ได้อีก เพราะคำเรียกญาติเป็นคนละสิ่งกับคำเรียกญาติที่ใช้ในการเรียกขาน ซึ่งคำเรียกญาติในที่นี้หมายถึงคำที่เราใช้อ้างอิงถึงญาติของเราในฐานะบุคคลที่ 3 ส่วนการที่จะวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำเรียกขาน ตัวอย่างเช่น

“(ผู้บอกภาษา) จะเรียกผู้หญิงที่มีอายุมากกว่าเรานิดเดียว ซึ่งไม่ใช่ญาติกันว่าอย่างไร”

“(ผู้บอกภาษา) จะเรียกผู้ชายวัยกลางคน ซึ่งไม่ใช่ญาติกันว่าอย่างไร”

“(ผู้บอกภาษา) จะเรียกผู้หญิงสูงอายุ ซึ่งไม่ใช่ญาติกันว่าอย่างไร” เป็นต้น

เมื่อได้คำตอบของตัวอย่างคำถามข้างต้นผู้วิจัยก็จะถือว่าคำตอบเหล่านั้นเป็นคำเรียกขานที่ใช้ในหมู่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ และผู้วิจัยก็จะทำการวิเคราะห์เพื่อศึกษาระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี โดยที่ผู้วิจัยจะศึกษาว่าระหว่างคำเรียกญาติและคำเรียกขานมีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่อย่างไรบ้าง และจากระบบคำเรียกญาติในภาษานี้จะสามารถสะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้มากน้อยเพียงใด

7. จะสรุปลักษณะของระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

8. วิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและแสดงผลการวิจัยพร้อมกับอภิปรายผลตามจุดประสงค์ที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานี
2. การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
3. ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานี

ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานี

ผลการวิจัยของการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานีพบว่าคำเรียกญาติพื้นฐานมีชนิดของญาติทั้งหมด 108 ชนิด และมีคำเรียกญาติ 19 คำ ส่วนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานมีชนิดของญาติทั้งหมด 180 ชนิด และคำเรียกญาติ 22 คำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานี

จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยพบว่ามีคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีเป็นจำนวน 19 คำ แต่ละคำใช้อ้างอิงถึงบุคคลหรือชนิดของญาติดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 คำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลาญปาตานีเทียบความหมายในภาษาไทย

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
1.	/chæ: ɲæ:/	FaFaFa, MoFaFa	ปู่ทวด ตาทวด
2.	/toʔ ɲæ:/	MoMoMo, FaMoMo	ย่าทวด ยายทวด
3.	/chæ:/	FaFa, MoFa	ปู่ตา
4.	/toʔʔ/	FaMo, MoMo	ย่า ยาย
5.	/chæ: na:kæ:/	FaFa+Br, FaFa-Br, FaMo+Br, FaMo-Br, MoFa+Br, MoFa-Br, MoMo+Br, MoMo-Br	พี่น้องปู่หรือตา
6.	/toʔna:kæ:/	FaFa+Si, FaFa-Si, FaMo+Si, FaMo-Si, MoFa+Si, MoFa-Si, MoMo+Si, MoMo-Si,	พี่น้องย่าหรือยาย
7.	/pɔʔʔ/	Fa	พ่อ
8.	/mɔʔʔ/	Mo	แม่
9.	/pɔʔʔ na:kæ:/	Fa+Br, Fa-Br, Mo+Br, Mo-Br	ลุง อาหรือ น้าชาย
10.	/mɔʔʔ na:kæ:/	Fa+Si, Fa-Si, Mo+Si, Mo-Si	ป้า อาหรือ น้าสาว
11.	/ʔdeʔʔ/	-Br, -Si	น้องชายหรือ น้องสาว
12.	/ka: kɔʔʔ/	+Br, +Si	พี่ชายหรือพี่สาว
13.	/sepɯ: pu: /	Fa+BrDa, Fa-BrDa, Fa+BrSo, Fa-BrSo, Fa+SiDa, Fa-SiDa, Fa+SiSo, Fa-SiSo, Mo+BrDa, Mo-BrDa, Mo+BrSo, Mo-BrSo, Mo+SiDa, Mo-SiDa, Mo+SiSo, Mo-SiSo	ลูกพี่ลูกน้อง
14.	/ʔnɔʔʔ/	Da, So	ลูกสาวหรือลูกชาย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
15.	/ʔnɔʔ na:kæ:/	+BrDa, -BrDa, +BrSo, -BrSo, +SiDa, -SiDa, +SiSo, -SiSo,	หลานสาวหรือ หลานชาย (สาย ข้าง รุ่นต่ำกว่า ตัวเองหนึ่งรุ่น)
16.	/cu: cu: /	SoSo, SoDa, DaDa, DaSo	หลานสาวหรือ หลานชาย
17.	/cu: cu: na:kæ:/	+SiSoSo, -SiSoSo, +SiSoDa, -SiSoDa, +SiDaDa, -SiDaDa, +SiDaSo, -SiDaSo, +BrSoSo, -BrSoSo, +BrSoDa, -BrSoDa, +BrDaDa, -BrDaDa, +BrDaSo, -BrDaSo	หลานสาวหรือ หลานชาย (สาย ข้าง รุ่นต่ำกว่า ตัวเองสองรุ่น)
18.	/ci: ceʔ/	SoSoSo, SoSoDa, SoDaDa, SoDaSo, DaDaDa, DaDaSo, DaSoSo, DaSoDa	เหลนสาวหรือ เหลนชาย
19.	/cɔ: cɔʔ/	SoSoSoSo, SoSoSoDa, SoSoDaSo, SoSoDaDa, SoDaDaDa, SoDaDaSo, SoDaSoSo, SoDaSoDa, DaDaDaDa, DaDaDaSo, DaDaSoSo, DaDaSoDa, DaSoSoSo, DaSoSoDa, DaSoDaDa, DaSoDaSo	โหล่นสาวหรือ โหล่นชาย

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีทั้ง 19 คำ สามารถจำแนกออกจากกันด้วยมิติความแตกต่างจำนวน 4 มิติ และสามารถระบุรรถลักษณะให้แต่ละมิติได้ดังนี้

1. รุ่นอายุ (Generation) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

รุ่น 0 หมายถึง	รุ่นของตัวเอง (EGO)
รุ่น + 1 หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น
รุ่น + 2 หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 2 รุ่น
รุ่น + 3 หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 3 รุ่น
รุ่น - 1 หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น
รุ่น - 2 หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 2 รุ่น
รุ่น - 3 หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 3 รุ่น
รุ่น - 4 หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 4 รุ่น

2. เพศ (Sex) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+ชาย หมายถึง	เพศชาย
-ชาย หมายถึง	เพศหญิง

3. สายเลือด (Lineality) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

สายตรง หมายถึง	สืบสายโลหิตโดยตรง
สายข้าง หมายถึง	การมีบิดามารดาร่วมกัน
สายนอก หมายถึง	ญาติที่อยู่ห่างไกล ออกไปสายข้าง

4. อายุ (Age) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+ อายุ หมายถึง	อายุมากกว่า
- อายุ หมายถึง	อายุน้อยกว่า

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายหรือการระบุรรถลักษณะของคำศัพท์คำเรียก
ญาติพื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เรียงลำดับตามรุ่น
อายุจากมากไปหาน้อย

1. /chæ: ηæ:/	รุ่น+3	+ชาย	สายตรง
2. /to'ʔ ηæ:/	รุ่น+3	-ชาย	สายตรง
3. /chæ:/	รุ่น+2	+ชาย	สายตรง
4. /to'ʔ/	รุ่น+2	-ชาย	สายตรง
5. /chæ: na:kæ:/	รุ่น+2	+ชาย	สายข้าง
6. /to'ʔna:kæ:/	รุ่น+2	-ชาย	สายข้าง
7. /pɔ'ʔ/	รุ่น+1	+ชาย	สายตรง
8. /mɔ'ʔ/	รุ่น+1	-ชาย	สายตรง
9. /pɔ'ʔ na:kæ:/	รุ่น+1	+ชาย	สายข้าง
10. /mɔ'ʔ na:kæ:/	รุ่น+1	-ชาย	สายข้าง
11. /ʔde'ʔ/	รุ่น 0	สายข้าง	-อายุ
12. /ka: kɔ'ʔ/	รุ่น 0	สายข้าง	+อายุ
13. /sepɔ: pu:/	รุ่น 0	สายนอก	
14. /ʔnɔ'ʔ/	รุ่น -1	สายตรง	
15. /ʔnɔ'ʔ na:kæ/	รุ่น -1	สายข้าง	
16. /cu: cu:/	รุ่น -2	สายตรง	
17. /cu: cu: na:kæ:/	รุ่น -2	สายข้าง	
18. /ci: ce'ʔ/	รุ่น -3	สายตรง	
19. /cɔ: cɔ'ʔ/	รุ่น -4	สายตรง	

ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปาตานี

ผู้วิจัยจะนำเสนอความหมายของคำเรียกญาติโดยใช้รรถลักษณะในรูปองค์ประกอบ เพราะ
เป็นวิธีที่จะทำให้เห็นความแตกต่างของคำแต่ละคำชัดเจนขึ้น และทำให้ความหมายของคำแต่ละคำ
ปรากฏเด่นชัดขึ้นด้วย ดังแสดงข้างล่างนี้

/chæ: ηæ: /	/to'ʔ ηæ:/	/chæ:/	/to'ʔ/
$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +3} \\ + \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +3} \\ - \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +2} \\ + \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +2} \\ - \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$
/chæ: na:kæ:/	/to'ʔna:kæ:/	/pɔ'ʔ/	/mɔ'ʔ/
$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +2} \\ + \text{ชาย} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +2} \\ - \text{ชาย} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +1} \\ + \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +1} \\ - \text{ชาย} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$
/pɔ'ʔ na:kæ:/	/mɔ'ʔ na:kæ:/	/ʔde'ʔ/	/ka: kɔ'ʔ/
$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +1} \\ + \text{ชาย} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น +1} \\ - \text{ชาย} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น 0} \\ \text{สายข้าง} \\ \text{อายุ} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น 0} \\ \text{สายข้าง} \\ + \text{อายุ} \end{array} \right)$
/sepɯ: pu:/	/ʔnɔ'ʔ/	/ʔnɔ'ʔ na:kæ:/	/cu:cu:/
$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -2} \\ \text{สายนอก} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -1} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -1} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -2} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$
/cu:cu: nakæ:/	/ci: ce'ʔ/	/cɔ: cɔ'ʔ/	
$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -2} \\ \text{สายข้าง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -3} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	$\left(\begin{array}{c} \text{รุ่น -4} \\ \text{สายตรง} \end{array} \right)$	

เพื่อความชัดเจนและเข้าใจยิ่งขึ้นผู้วิจัยจะนำเสนอคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้และอรรถลักษณะที่ใช้แสดงความหมายของคำเรียกญาติแต่ละคำที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ห้วงประกอบของความหมายดังกล่าวในรูปของตารางหลายมิติแสดงความหมายของคำเรียกญาติดังแสดงในตารางที่ 4

สำหรับการอ่านตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาตินั้น จะยึดตัวเอง (Ego) เป็นหลักในการอ่าน เช่นคำว่า /pɔʔ/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเองขึ้นไป 1 รุ่น เป็นเพศชาย สายตรงของตัวเอง คำว่า /mɔʔ/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเองขึ้นไป 1 รุ่น เป็นเพศหญิง สายตรงของตัวเอง คำว่า /ka:koʔ/ จะหมายถึงบุคคลที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง ไม่แยกเพศชายหรือหญิง เป็นสายข้างของตัวเอง และมีอายุมากกว่าตนเอง คำว่า /sepɯ:pu:/ จะหมายถึงบุคคลที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง เป็นสายนอก คำว่า /ʔnɔʔ/ จะหมายถึงบุคคลที่เป็นรุ่นต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น จะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้และเป็นสายตรงของตัวเอง เป็นต้น

ตารางที่ 5 แสดงความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานี
ของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

รุ่นอายุ	อายุ	สายเลือด				
		สายตรง		สายข้าง		สายนอก
		+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
รุ่น+3		chæ: ɲæ:	toʔ ɲæ:			
รุ่น+2		chæ:	toʔ	chæ:na:kæ:	toʔna:kæ:	
รุ่น+1		pɔʔ	mɔʔ	pɔʔna:kæ:	mɔʔna:kæ:	
รุ่น 0	+อายุ	EGO		ka: koʔ		
	-อายุ			ʔdeʔ		
รุ่น 0						sepɯ: pu:
รุ่น-1		ʔnɔʔ		ʔnɔʔ na:kæ:		
รุ่น-2		cu: cu:		cu: cu: na:kæ:		
รุ่น-3		ci: ceʔ				
รุ่น-4		cɔ: cɔʔ				

จากผลการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่แสดงในตารางที่ 4 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบคำเรียกญาติดังกล่าวจำแนกจากกันได้โดยมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 4 มิติด้วยกัน คือ มิติความแตกต่างทางรุ่นอายุ เพศ อายุ และสายเลือด ซึ่งมิติความแตกต่างทางรุ่นอายุที่พบในคำเรียกญาติพื้นฐานภาษามลายูปัตตานีมีทั้งหมด 8 รุ่นอายุด้วยกันนั่นคือรุ่นอายุ 0, รุ่นอายุ +1, รุ่นอายุ +2, รุ่นอายุ +3, รุ่นอายุ -1,

รุ่นอายุ -2, รุ่นอายุ -3 และ รุ่นอายุ -4 มีความแตกต่างทางเพศที่ใช้ในมี 2 วรรคสัญลักษณ์ คือ เพศชาย และเพศหญิง มีความแตกต่างทางอายุที่พบคือความมีอายุมากกว่า และ อายุน้อยกว่า มีความแตกต่างทางสายเลือดที่ใช้มี 3 วรรคสัญลักษณ์ คือ สายตรง สายข้าง และสายนอก

จะเห็นได้ว่าระบบคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ดังกล่าวมีความแตกต่างทางเพศชัดเจนมากในรุ่นอายุที่เหนือกว่าตัวเอง เช่น ในรุ่นอายุ+1 คำว่า /pɔʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น และ คำว่า /mɔʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น คำว่า /pɔʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น และ /mɔʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น ในรุ่นอายุ +2 คำว่า /chæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น คำว่า /toʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น คำว่า /chæ:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น คำว่า /toʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น ในรุ่นอายุ +3 คำว่า /chæ:næ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสามรุ่น คำว่า /toʔnæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่เหนือกว่าเราสามรุ่น

อย่างไรก็ตามไม่พบว่าการจำแนกเพศอย่างชัดเจนในรุ่นเดียวกับตัวเองหรือรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง เช่น ในรุ่นอายุ 0 คำว่า /sepɔ:pu:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายนอกของเราที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเรา ในรุ่นอายุ -1 คำว่า /ʔmɔʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่ต่ำกว่าเรา หนึ่งรุ่น คำว่า /ʔmɔʔ na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่ต่ำกว่าเราหนึ่งรุ่น ในรุ่นอายุ-2 คำว่า /cu:cu:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเราที่อยู่ต่ำกว่าเราสองรุ่น คำว่า /cu:cu:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่ต่ำกว่าเราสองรุ่น คำว่า ในรุ่นอายุ-3 คำว่า /ci: ceʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่ต่ำกว่าเราสามรุ่น ในรุ่นอายุ -4 คำว่า /cɔ: cɔʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงของเราที่อยู่ต่ำกว่าเราสี่รุ่น เป็นต้น

สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดคือระบบคำเรียกญาติดังกล่าวไม่มีมิติในเรื่องของฝ่ายพ่อ/แม่ ดังที่เห็นจากตารางข้างต้นคำเรียกญาติที่เป็นสายข้างทุกคำไม่มีการจำแนกว่าเป็นสายข้างฝ่ายไหนเพราะจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไม่พบว่าญาติฝ่ายพ่อและแม่จะมีคำเรียกญาติที่แตกต่างกัน ตัวอย่างคำเรียกญาติเหล่านั้นแสดงให้เห็นในรุ่นอายุ-1 คือ /ʔnɔʔ na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเรา ในรุ่นอายุ-2 คือ /cu:cu:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเรา ในรุ่นอายุ+1 คือ /chæ:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายข้างของเรา คำว่า /toʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างของเรา

จากคำเรียกญาติพื้นฐานในภาษามลายูปาตานีดังกล่าวพบว่ามีการใช้มิติความแตกต่างทางด้านอายุเฉพาะในรุ่นอายุที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง คือคำว่า /ka: kɔʔ/ จำแนกออกจาก /ʔdeʔ/ ด้วยความหมายแก่นของคำว่ามีอายุมากกว่าและน้อยกว่า สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่พบเฉพาะในรุ่นอายุที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง คือคำว่า /sepɔ:pu:/ ที่มีการใช้มิติความแตกต่างทางสายเลือดที่เป็นสายนอกจำแนกความเป็นญาติในรุ่นเดียวกันออกมา นอกจากนี้ยังพบว่าคำเรียกญาติแต่ละคำจะหมายถึงญาติในรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีการเรียกญาติต่างรุ่นอายุด้วยคำเดียวกัน

คำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานี

จากการศึกษาชนิดของญาติและคำเรียกญาติไม่พื้นฐาน ผู้วิจัยพบว่ามีคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีเป็นจำนวน 22 คำ แต่ละคำใช้อ้างอิงถึงชนิดของญาติดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 คำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีเทียบความหมายในภาษาไทย

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
1.	/chæ: nɔ:/	HuFaFaFa, HuMoFaFa, WiFaFaFa, WiMoFaFa	ปู่ทวด ตาทวด ของสามีหรือภรรยา
2.	/toʔ nɔ:/	HuMoMoMo, HuFaMoMo, WiMoMoMo, WiFaMoMo	ย่าทวด ยายทวด ของสามีหรือภรรยา
3.	/chæ:/	HuFaFa, HuMoFa, WiFaFa, WiMoFa	ปู่ ตา ของสามีหรือ ภรรยา

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
4.	/to'ʔ/	HuFaMo, HuMoMo, WiFaMo, WiMoMo	ย่า ยาย ของสามี หรือภรรยา
5.	/chæ: na:kæ:/	HuFaFa+Br, HuFaFa-Br, HuFaMo+Br, HuFaMo-Br, HuMoFa+Br, HuMoFa-Br, HuMoMo+Br, HuMoMo-Br, WiFaFa+Br, WiFaFa-Br, WiFaMo+Br, WiFaMo-Br, WiMoFa+Br, WiMoFa-Br, WiMoMo+Br, WiMoMo-Br	พี่น้องปู่หรือตา ของสามีหรือ ภรรยา
6.	/to'ʔna:kæ:/	HuFaFa+Si, HuFaFa-Si, HuFaMo+Si, HuFaMo-Si, HuMoFa+Si, HuMoFa-Si, HuMoMo+Si, HuMoMo-Si, WiFaFa+Si, WiFaFa-Si, WiFaMo+Si, WiFaMo-Si, WiMoFa+Si, WiMoFa-Si, WiMoMo+Si, WiMoMo-Si	พี่น้องย่าหรือยาย ของสามีหรือภรรยา
7.	/pɔ'ʔ na:kæ:/	HuFa+Br, HuFa-Br, HuMo+Br, HuMo-Br, WiFa+Br, WiFa-Br, WiMo+Br, WiMo-Br, Fa+SiHu, Fa-SiHu, Mo+SiHu, Mo-SiHu	ลุง อาหรือน้าชาย ของสามีหรือภรรยา
8.	/mɔ'ʔ na:kæ:/	HuFa+Si, HuFa-Si, HuMo+Si, HuMo-Si, WiFa+Si, WiFa-Si, WiMo+Si, WiMo-Si, Fa+BrWi, Fa-BrWi, Mo+BrWi, Mo-BrWi	ป้า อาหรือน้าสาว ของสามีหรือภรรยา
9.	/to'ʔ tu:wɔ:/	HuMo, WiMo, HuFa, WiFa	พ่อตา แม่ยาย พ่อแม่สามี
10.	/la:ki:/	Hu	สามี
11.	/bi:niŋ/	Wi	ภรรยา

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
12.	/ʔdeʔ ipa:/	Hu-Br, Hu-Si, Wi-Br, Wi-Si, -BrWi, -SiHu	น้องเขย น้องสะใภ้
13.	/ka: kɔʔ ipa:/	Hu+Si, Wi+Si, +BrWi	พี่สะใภ้
14.	/ʔbæ: ipa:/	Hu+Br, Wi+Br, +SiHu	พี่เขย
15.	/bi:ra:s/	Wi+SiHu, Wi-SiHu, Hu+BrWi, Hu-BrWi	คู่เขย คู่สะใภ้
16.	/sepu: pu:/	Fa+BrDaHu, Fa-BrDaHu, Fa+BrSoWi, Fa- BrSoWi, Fa+SiDaHu, Fa-SiDaHu, Fa+SiSoWi, Fa-SiSoWi, Mo+BrDaHu, Mo- BrDaHu, Mo+BrSoWi, Mo-BrSoWi, Mo+SiDaHu, Mo-SiDaHu, Mo+SiSoWi, Mo- SiSoWi	ลูกพี่ลูกน้อง ของ สามีหรือภรรยา
17.	/na:tu:/	DaHu, SoWi	ลูกเขย ลูกสะใภ้
18.	/ʔnɔʔ na:kæ:/	Hu+BrDa, Hu-BrDa, Hu+BrSo, Hu-BrSo, Hu+SiDa, Hu-SiDa, Hu+SiSo, Hu- SiSo, Wi+BrDa, Wi-BrDa, Wi+BrSo, Wi-BrSo, Wi+SiDa, Wi-SiDa, Wi+SiSo, Wi- SiSo, +BrDaHu, -BrDaHu, +BrSoWi, -BrSoWi, +SiDaHu, -SiDaHu, +SiSoWi, -SiSoWi	หลานสาวหรือ หลานชาย (สายข้าง) ของสามี หรือภรรยา
19.	/cu:cu:/	SoSoWi, SoDaHu, DaDaHu, DaSoWi	หลานสาว หรือหลานชาย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับ	คำเรียกญาติ	ชนิดของญาติ	เทียบความหมาย ในภาษาไทย
20.	/cu:cu: na:kæ:/	+SiSoSoWi, -SiSoSoWi, +SiSoDaHu, -SiSoDaHu, +SiDaDaHu, -SiDaDaHu, +SiDaSoWi, -SiDaSoWi, +BrSoSoWi,- BrSoSoWi, +BrSoDaHu, -BrSoDaHu, +BrDaDaHu, - BrDaDaHu, + BrDaSoWi, -BrDaSoWi	หลานสาวหรือ หลานชาย (สายข้าง)
21.	/ci: ce'ʔ/	SoSoSoWi, SoSoDaHu, SoDaDaHu, SoDaSoWi, DaDaDaHu, DaDaSoWi, DaSoSoWi, DaSoDaHu	เหลนสาวหรือ เหลนชาย
22.	/cɔ: cɔ'ʔ/	SoSoSoSoWi, SoSoSoDaHu, SoSoDaSoWi, SoSoDaDaHu, SoDaDaDaHu, SoDaDaSoWi, SoDaSoSoWi, SoDaSoDaHu, DaDaDaDaHu, DaDaDaSoWi, DaDaSoSoWi, DaDaSoDaHu,	โหล่นสาวหรือ โหล่นชาย

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีทั้ง 22 คำ สามารถจำแนกออกจากกันด้วยมิติความแตกต่างจำนวน 6 มิติ และสามารถระบุวรรดลัทธิได้แต่ละมิติได้ดังนี้

1. รุ่นอายุ (Generation) ระบุวรรดลัทธิได้เป็น

รุ่น 0	หมายถึง	รุ่นของตัวเอง (EGO)
รุ่น + 1	หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 1 รุ่น
รุ่น + 2	หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 2 รุ่น
รุ่น + 3	หมายถึง	รุ่นอายุสูงกว่าตัวเอง 3 รุ่น
รุ่น - 1	หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 1 รุ่น
รุ่น - 2	หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 2 รุ่น

รุ่น - 3	หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 3 รุ่น
รุ่น - 4	หมายถึง	รุ่นอายุต่ำกว่าตัวเอง 4 รุ่น

2. เพศ (Sex) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+ชาย	หมายถึง	เพศชาย
-ชาย	หมายถึง	เพศหญิง

3. สายเลือด (Lineality) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

สายตรง	หมายถึง	สืบสายโลหิตโดยตรง
สายข้าง	หมายถึง	การมีบิดามารดาาร่วมกัน
สายนอก	หมายถึง	ญาติที่อยู่ห่างไกลออกไปกว่าสายข้าง

4. อายุ (Age) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+ อายุ	หมายถึง	อายุมากกว่า
- อายุ	หมายถึง	อายุน้อยกว่า

5. การสมรส (Marriage) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+การสมรส	หมายถึง	เข้าเป็นญาติกับEGOโดยการสมรส
-การสมรส	หมายถึง	ไม่ได้เข้าเป็นญาติกับEGOโดยการสมรส

6. ฝ่ายคู่สมรส (Marriage Side) ระบุบรรดลัษณ์ได้เป็น

+ฝ่ายคู่สมรส	หมายถึง	เป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสEGO
-ฝ่ายคู่สมรส	หมายถึง	เป็นญาติทางฝ่ายEGO

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายหรือการระบุคุณลักษณะของคำศัพท์คำเรียก
ญาติไม่พื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้เรียงลำดับตามรุ่น
อายุจากมากไปหาน้อย

1. /chæ: ηæ:/	รุ่น+3	+ชาย	สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
2. /to'ʔ ηæ:/	รุ่น+3	-ชาย	สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
3. /chæ:/	รุ่น+2	+ชาย	สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
4. /to'ʔ/	รุ่น+2	-ชาย	สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
5. /chæ: na:kæ:/	รุ่น+2	+ชาย	สายข้าง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
6. /to'ʔna:kæ:/	รุ่น+2	-ชาย	สายข้าง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
7. /pɔ'ʔ na:kæ:/	รุ่น+1	+ชาย	สายข้าง		
8. /mɔ'ʔ na:kæ:/	รุ่น+1	-ชาย	สายข้าง		
9. /to'ʔ tu:wɔ:/	รุ่น+1		สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
10. /la:ki:/	รุ่น 0	+ชาย	สายตรง	+การสมรส	
11. /bi:niŋ/	รุ่น 0	-ชาย	สายตรง	+การสมรส	
12. /ʔde'ʔ ipa:/	รุ่น 0		สายข้าง	+การสมรส	-อายุ
13. /ka: kɔ'ʔ ipa:/	รุ่น 0		สายข้าง	+การสมรส	+อายุ -ชาย
14. /ʔbæ: ipa:/	รุ่น 0		สายข้าง	+การสมรส	+อายุ +ชาย
15. /bi:ra:s/	รุ่น 0		สายตรง	+การสมรส	+ฝ่ายคู่สมรส
16. /sepɔ: pu:/	รุ่น 0		สายนอก	+การสมรส	
17. /na:tu:/	รุ่น -1		สายตรง	+การสมรส	
18. /ʔnɔ'ʔ na:kæ/	รุ่น -1		สายข้าง	+การสมรส	
19. / cu: cu:/	รุ่น -2		สายตรง	+การสมรส	-ฝ่ายคู่สมรส
20. /cu: cu: na:kæ:/	รุ่น -2		สายข้าง	+การสมรส	-ฝ่ายคู่สมรส
21. /ci: ce'ʔ/	รุ่น -3		สายตรง	+การสมรส	-ฝ่ายคู่สมรส
22. /cɔ: cɔ'ʔ/	รุ่น -4		สายตรง	+การสมรส	-ฝ่ายคู่สมรส

ความหมายแก่นของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปัตตานี

ผู้วิจัยจะนำเสนอความหมายของคำเรียกญาติโดยใช้รรถลักษณ์ในรูปองค์ประกอบ เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เห็นความแตกต่างของคำแต่ละคำชัดเจนขึ้น และทำให้ความหมายของคำแต่ละคำปรากฏเด่นชัดขึ้นด้วย ดังแสดงข้างล่างนี้

/chæ: nɛ:/

รุ่น +3
 + ชาย
 สายตรง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/to'ʔ nɛ:/

รุ่น +3
 - ชาย
 สายตรง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/chæ:/

รุ่น +2
 + ชาย
 สายตรง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/to'ʔ/

รุ่น +2
 - ชาย
 สายตรง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/chæ: na:kæ:/

รุ่น+2
 + ชาย
 สายข้าง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/to'ʔna:kæ:/

รุ่น+2
 -ชาย
 สายข้าง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/pɔ'ʔ na:kæ:/

รุ่น +1
 + ชาย
 สายข้าง
 + การสมรส

/mɔ'ʔ na:kæ:/

รุ่น +1
 -ชาย
 สายข้าง
 + การสมรส

/to'ʔ tu:wɔ:/

รุ่น +1
 สายตรง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/la:ki:/

รุ่น 0
 + ชาย
 สายตรง
 + การสมรส

/bi:nɨ/

รุ่น 0
 - ชาย
 สายตรง
 + การสมรส

/ʔde'ʔ ipa:/

รุ่น 0
 สายข้าง
 + การสมรส
 -อายุ

/ka: ko'ʔ ipa:/

รุ่ง 0
 สายข้าง
 + การสมรส
 -อายุ
 -ชาย

/ʔbæ: ipa:/

รุ่ง 0
 สายข้าง
 + การสมรส
 -อายุ
 +ชาย

/bira:s/

รุ่ง 0
 สายข้าง
 + การสมรส
 + ฝ่ายคู่สมรส

/sepu: pu:/

รุ่ง 0
 สายนอก
 + การสมรส

/na:tu:/

รุ่ง -1
 สายตรง
 + การสมรส

/ʔno'ʔ na:kæ:/

รุ่ง -1
 สายข้าง
 + การสมรส

/cu:cu:/

รุ่ง -2
 สายตรง
 + การสมรส
 - ฝ่ายคู่สมรส

/cu:cu: na:kæ:/

รุ่ง -2
 สายข้าง
 + การสมรส
 - ฝ่ายคู่สมรส

/ci: ce'ʔ/

รุ่ง -3
 สายตรง
 + การสมรส
 - ฝ่ายคู่สมรส

/cw: cw'ʔ/

รุ่ง -4
 สายตรง
 + การสมรส
 - ฝ่ายคู่สมรส

เพื่อความชัดเจนและเข้าใจยิ่งขึ้นผู้วิจัยจะนำเสนอคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายู ปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้และอรรถลักษณะที่ใช้แสดงความหมายของคำเรียกญาติ แต่ละคำที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ห่องค์ประกอบของความหมายดังกล่าวในรูปแบบของตารางหลายมิติแสดงความหมายของคำเรียกญาติดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงความหมายของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิม
ในสามจังหวัดชายแดนใต้

		การสมรส					
รุ่น อายุ	อายุ	ฝ่ายคู่สมรส ของ EGO	สายเลือด				สาย นอก
			+สายตรง		-สายตรง		
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
รุ่น+3		+ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	chæ:ŋæ:	to'ʔŋæ:			
รุ่น+2		+ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	chæ:	to'ʔ	chæ:na:kæ:	to'ʔna:kæ:	
รุ่น+1		+ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	to'ʔ tu:wɔ:				
					po'ʔna:kæ:	mo'ʔna:kæ:	
			+ชาย	-ชาย	+ชาย	-ชาย	
รุ่น 0			la:ki:	bi:nɨŋ			
	+อายุ				ʔbæ: ipa:	ka: ko'ʔipa:	
	-อายุ		EGO		ʔde'ʔ ipa:		
		+ฝ่ายคู่ สมรส/EGO			bi:ras		
							sepu: pu:
รุ่น-1			na:tu:		ʔno'ʔ na:kæ:		
รุ่น-2		-ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	cu: cu:		cu: cu: na:kæ:		
รุ่น-3		-ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	ci: ce'ʔ				
รุ่น-4		-ฝ่ายคู่ สมรส/EGO	co: co'ʔ				

สำหรับการอ่านตารางแสดงความหมายของคำเรียกญาตินั้น จะยึดตัวเอง (Ego) เป็นหลักในการอ่าน เช่นคำว่า /la:ki:/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ในรุ่นอายุเดียวกับตัวเรา เป็นเพศชาย เป็นสายตรง เข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส คำว่า /bi:niŋ/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ในรุ่นอายุเดียวกับตัวเรา เป็นเพศหญิง เป็นสายตรง เข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส คำว่า /toʔ tu:wɔ:/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเราขึ้นไปหนึ่งรุ่น เป็นสายตรง เข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส เป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรส คำว่า /na:tu:/ จะหมายถึงบุคคลที่อยู่ถัดจากตัวเราลงไปหนึ่งรุ่น เป็นสายตรง เข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส เป็นต้น

จากผลการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติไม่พื้นฐานแต่ละคำในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่แสดงในตารางที่ 7 ข้างต้นจะเห็นได้ว่าระบบคำเรียกญาติดังกล่าวจำแนกจากกันได้โดยมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 6 มิติด้วยกัน คือ มิติความแตกต่างทางรุ่นอายุ เพศ อายุ สายเลือด การสมรส และฝ่ายคู่สมรส ซึ่งมิติความแตกต่างทางรุ่นอายุที่พบในคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีมีทั้งหมด 8 รุ่นอายุด้วยกันนั่นคือรุ่นอายุ 0, รุ่นอายุ +1, รุ่นอายุ +2, รุ่นอายุ +3, รุ่นอายุ -1, รุ่นอายุ -2, รุ่นอายุ -3 และ รุ่นอายุ -4 มิติความแตกต่างทางเพศที่ใช้มี 2 วรรดลัทธิ คือ เพศชายและเพศหญิง มิติความแตกต่างทางอายุที่พบคือความมีอายุมากกว่า และอายุน้อยกว่า มิติความแตกต่างทางสายเลือดที่ใช้มี 3 วรรดลัทธิ คือ สายตรง สายข้าง และสายนอก มิติความแตกต่างทางการสมรสโดยการระบุดูสาเหตุของความเป็นญาติว่ามาจากการสมรสหรือไม่ซึ่งสามารถระบุวรรดลัทธิเป็นเข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส หรือไม่ได้เข้าเป็นญาติกับตัวเราโดยการสมรส และมิติความแตกต่างทางฝ่ายคู่สมรสที่ระบุวรรดลัทธิได้ว่าเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา หรือเป็นญาติโดยตรงของเรา

จะเห็นได้ว่าระบบคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ดังกล่าวมีมิติความแตกต่างทางเพศในรุ่นอายุที่เหนือกว่าตัวเอง เช่น ในรุ่นอายุ +1 คำว่า /pɔʔna: kɛ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายข้างที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน คำว่า /mɔʔna: kɛ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน ในรุ่นอายุ +2 คำว่า /chɛ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายตรงที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน ซึ่งเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา คำว่า /toʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน ซึ่งเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา คำว่า /chɛ:na:kɛ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศ

ชายที่เป็นสายข้างที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา คำว่า /to'ʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างที่อยู่เหนือกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา ในรุ่นอายุ +3 คำว่า /chæ: ŋæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายตรงที่อยู่เหนือกว่าเราสามรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา คำว่า /to'ʔ ŋæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่เหนือกว่าเราสามรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา

อย่างไรก็ตามไม่พบว่ามีกรณการจำแนกเพศอย่างชัดเจนในรุ่นเดียวกับตัวเองหรือรุ่นอายุที่ต่ำกว่าตัวเอง เช่น ในรุ่นอายุ 0 คำว่า /sepu: pu: / เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายนอกที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเรา โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงานในรุ่นอายุ -1 คำว่า /ʔno'ʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่ต่ำกว่าเราหนึ่งรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน คำว่า /ʔno'ʔ na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างที่อยู่ต่ำกว่าเราหนึ่งรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน ในรุ่นอายุ -2 คำว่า /cu:cu:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างที่อยู่ต่ำกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา คำว่า /cu:cu:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่ต่ำกว่าเราสองรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา ในรุ่นอายุ -3 คำว่า /ci:ce'ʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่ต่ำกว่าเราสามรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา ในรุ่นอายุ -4 คำว่า /co:co'ʔ/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่ต่ำกว่าเราสี่รุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา เป็นต้น

สิ่งที่น่าสนใจคือคำเรียกญาติ /to'ʔtu:wɔ:/ เป็นคำเรียกญาติที่อยู่ในรุ่นอายุ+1 คำเดียวที่ไม่มีการจำแนกเพศ ซึ่งใช้อ้างอิงถึงคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายตรงที่อยู่เหนือกว่าเราหนึ่งรุ่น โดยที่เข้ามาเป็นญาติกับตัวเราเพราะการแต่งงาน และเป็นญาติทางฝ่ายคู่สมรสของเรา และขณะเดียวกันคำเรียกญาติ /ʔbæ: ipa:/ และ /ka: ko'ʔipa:/ เป็นคำเรียกญาติที่มีการจำแนกเพศอย่างชัดเจนในรุ่นเดียวกับตัวเองที่มีอายุมากกว่าตัวเอง ซึ่งใช้อ้างอิงถึงคำเรียกญาติที่เป็นสายข้างและมีความเป็นญาติอันเนื่องมาจากการสมรส

สิ่งที่สังเกตเห็นได้ชัดคือระบบคำเรียกญาติดังกล่าวไม่มีมิติในเรื่องของฝ่ายพ่อ/แม่ ดังที่เห็นจากตารางข้างต้นคำเรียกญาติที่เป็นสายข้างทุกคำไม่มีการจำแนกว่าเป็นสายข้างฝ่ายไหนเพราะจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาไม่พบว่าญาติฝ่ายพ่อและแม่จะมีคำเรียกญาติที่แตกต่างกัน ตัวอย่างคำเรียกญาติเหล่านั้นแสดงให้เห็นในรุ่นอายุ -1 คือ /?nɔʔ na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเรา ในรุ่นอายุ -2 คือ /cu:cu:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายและหญิงที่เป็นสายข้างของเรา ในรุ่นอายุ +1 คือ /chæ:na:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศชายที่เป็นสายข้างของเรา คำว่า /toʔna:kæ:/ เป็นคำเรียกญาติสำหรับเพศหญิงที่เป็นสายข้างของเรา

จากคำเรียกญาติไม่พื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีดังกล่าวพบว่ามีการใช้มิติความแตกต่างทางด้านอายุเฉพาะในรุ่นอายุที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง คือคำว่า /ka: kɔʔ?ipa:/ จำแนกออกจาก /?deʔ?ipa:/ ด้วยความหมายแก่นของคำว่ามีอายุมากกว่าและน้อยกว่า สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งที่พบเฉพาะในรุ่นอายุที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเอง คือคำว่า /sepɔ:pu:/ ที่มีการใช้มิติความแตกต่างทางสายเลือดที่เป็นสายนอกจำแนกความเป็นญาติในรุ่นเดียวกันออกมา นอกจากนี้ยังพบว่าคำเรียกญาติแต่ละคำจะหมายถึงญาติในรุ่นอายุใดรุ่นอายุหนึ่งเท่านั้น ไม่ปรากฏว่ามีการเรียกญาติต่างรุ่นอายุด้วยคำเดียวกัน

ซึ่งจากการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่งก็สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ว่าความหมายของคำเรียกญาติพื้นฐานดังกล่าวจะมีรรถลักษณะในสี่มิติ คือ รุ่นอายุ เพศ อายุ และ สายเลือด ส่วนผลของการศึกษาความหมายแก่นสำหรับคำเรียกญาติไม่พื้นฐานมีมิติแห่งความแตกต่างเพิ่มจากสมมติฐานที่กำหนดไว้หนึ่งมิติ คือ มิติฝ่ายคู่สมรส ซึ่งจากสมมติฐานกำหนดเพียงห้ามิติ คือ รุ่นอายุ เพศ อายุ สายเลือด และการสมรส เนื่องจากคำเรียกญาติไม่พื้นฐานที่สัมพันธ์โดยการสมรสนั้นมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนดังนั้นมิติฝ่ายคู่สมรสจึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้เพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้นในการจำแนกองค์ประกอบของคำเรียกญาติดังกล่าว

การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ

จากการศึกษาคำเรียกญาติในภาษามลายูป่าตานิของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้พบว่า มีการนำคำเรียกญาติบางคำไปใช้เรียกญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งก็คล้ายกับคำกล่าวของ Preston อังใน กัลยา ดิงศกัทธิ์ และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธ์ (253: 11) ที่ศึกษาถึงการใช้คำเรียกญาติในภาษาไทย พบว่ามีการใช้คำเรียกญาติในภาษาไทยเป็นคำเรียกขานมากที่สุด รองลงมาคือ ชื่อตำแหน่ง อาชีพ ซึ่งจากตัวอย่างงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการศึกษาคำเรียกญาติว่าได้นำไปใช้บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ โดยหลักเกณฑ์ในการใช้นั้นใช้วิธีเทียบฐานะ อายุ ความสนิทสนม หรือ ความสัมพันธ์ต่อกัน

วิภากร วงศ์ไทย (2543) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลุ่มคำศัพท์ที่ใช้กับการเรียกญาติว่าเป็นชนิดหนึ่งของกลุ่มคำที่ถูกนำไปใช้ในขอบเขตที่กว้างออกไป คือจากความหมายเดิมที่หมายถึงญาติชนิดใดชนิดหนึ่ง ก็จะกลายเป็น หมายถึงบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติก็ได้ ในสังคมอเมริกันเด็กๆ มักจะถูกสอนให้เรียกเพื่อนสนิทของพ่อและแม่ว่า “aunt” “uncle” แทนการเรียกชื่อ “Mr.Smith” หรือ “Ms. Ann” เพราะฟังดูจะเป็นทางการและห่างเหินเกินไป ดังนั้นการนำคำเรียกญาติไปใช้จึงเป็นการแสดงถึงความเป็นกันเอง และความไม่เป็นทางการ โดยไม่ถือว่าเป็นการไม่สุภาพด้วย ซึ่งการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกบุคคลที่ไม่ใช่ญาตินี้จึงถือได้ว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของภาษา นอกเหนือจากการใช้ภาษาเพื่อเป็นการสื่อความคิด ความต้องการหรือสื่อข่าวสารต่างๆ แล้ว การใช้ภาษาเพื่อการสร้างมิตรภาพ สร้างความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนในสังคม ทำให้ไม่มีช่องว่างระหว่างคนในสังคม

จากการศึกษาของ Casson (1981: 241 cited in Bonvillain 1993: 95) พบว่า การใช้คำเรียกญาติ ถือเป็นวัจนกรรม (speech act) เพื่อแสดงถึงการยกยอ, การยกย่อง หรือการดูถูก เป็นต้น ยกตัวอย่าง หมู่บ้านในตุรกี ใช้คำว่า “dayi” (mother’s brother) เรียกผู้ชายที่อยู่ในรุ่นอายุเดียวกัน เป็นการเพิ่มความอาวุโสให้กับผู้ฟัง เป็นการสื่อความหมายทางสังคมถึงการที่มีอายุและฐานะที่สูงกว่าผู้พูด และในสังคมซึ่งความอาวุโสแสดงถึงอำนาจ การเรียกแบบให้สูงกว่าความเป็นจริงแสดงถึงความเคารพและความไม่คุ้นเคย ในทางกลับกัน คำเรียกญาติ aga (father’s sister’s son) ถ้าใช้เรียกผู้ชายที่อยู่ในรุ่นอายุเดียวกันกับผู้พูด และมีความเท่าเทียมกัน เป็นการแสดงถึงความรู้สึกที่มีความเป็นปึกแผ่นน้อยลงระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และการพูดเช่นนี้สะท้อนความรู้สึกที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเป็นมิตร หรือมีความเป็นมิตรน้อยลงกับผู้ฟัง

ในภาษาไทยเราก็นิยมนำคำเรียกญาติเกือบทุกคำมาเรียกคนที่ไม่ใช่ญาติ รวมทั้งคำเรียก พ่อ-แม่ โดยที่พวกเพื่อนๆ ของลูกก็จะเรียกพ่อ-แม่-ของเพื่อนตัวเองว่า พ่อ-แม่ และในทางกลับกัน พ่อ-แม่ ก็จะเรียกเพื่อนของลูกว่า ลูกเช่นเดียวกัน และลักษณะเด่นอีกอย่างในสังคมไทยปัจจุบันที่ ผู้เขียนสังเกตเห็นคือ การใช้คำเรียกลูก อย่างกว้างขวางขึ้น คือผู้ที่เรียกผู้อื่นว่า ลูก ไม่จำเป็นต้องเป็น พ่อ-แม่ที่แท้จริงของเด็ก แต่จะเป็นบรรดาลุงป้าน้าอาของเด็กคนนั้น รวมทั้งลุงป้าน้าอาที่ไม่ได้เป็น ญาติจริงด้วย นอกจากนี้ ครู-อาจารย์ ตาม โรงเรียนก็ยังนิยมเรียกลูกศิษย์ว่า ลูก โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ ตามโรงเรียนอนุบาล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสนิทสนมมากขึ้น ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ใน สังคมไทยปัจจุบันว่า ถึงแม้จะป็นสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ แต่วัฒนธรรมเดิมๆ ค่านิยมเดิมๆ ที่คืออยู่ เช่น ความเป็นกันเอง ความเป็นมิตร ความมีน้ำใจ ความผูกพันในครอบครัวก็ยังคงมีอยู่

สำหรับการใช้คำเรียกญาติเป็นคำเรียกขานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัด ชายแดนใต้สามารถจำแนกให้เห็นชัดเจนขึ้นในรูปตาราง ดังแสดงในตารางที่ 8 และ 9 ข้างล่างนี้ เนื่องจากฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้เป็นฟอร์มที่เตรียมเพื่อบรรจุข้อมูลคำเรียก ญาติและคำเรียกขานที่ใช้คำเรียกญาติในการเรียกขาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มด้วยช่องคำเรียกญาติแทนที่ จะเป็นชนิดของความหมายความเรียกญาติดังกล่าวในบทที่ 3 ตารางที่ 2 เกี่ยวกับเครื่องมือและ แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างการนำคำเรียกญาติพื้นฐาน และไม่พื้นฐานไปใช้เรียกขาน ผู้วิจัยจึงแยกตารางแสดงการใช้คำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน เป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติไว้อย่างชัดเจนในตารางที่ 8 และ 9 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงการใช้คำเรียกญาติพื้นฐานเป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่น

คำเรียกญาติ พื้นฐาน	คำเรียกขาน ที่ใช้	การนำคำเรียกญาติไปใช้ในการเรียกขาน		หมายเหตุ
		ใช้เฉพาะในหมู่ญาติ	ใช้กับบุคคลอื่น	
/chæ: ɲæ:/	/chæ: ɲæ:/ /chæ:/ /toʔ chæ:/	/chæ: ɲæ:/ - -	- -	ไม่ค่อยนิยม
/toʔ ɲæ:/	/toʔ ɲæ:/ /toʔ/	/toʔ ɲæ:/ -	/toʔ ɲæ:/ -	
/chæ:/	/chæ:/ /si:di:/ /pɔʔ/ /wɔʔ/	/chæ:/ - - -	/chæ:/ - - -	
/toʔ/	/toʔ/ /si:ti:/ /mɔʔ/	/toʔ/ - -	/toʔ/ - -	
/pɔʔ/	/pɔʔ/ /ʔ:ba:h/ /ʔ:yo:h/ /ʔ:bi:/ /ba:bo:/ /bu:ya:/ /ceʔ/ /wæ:/	/pɔʔ/ - - - - - - -	- - - - - - - -	
/mɔʔ/	/mɔʔ/ /mi:ŋ/ /mæʔ/ /ummi:/ /ma:ma:/ /ceʔ/ /wæ:/	/mɔʔ/ - - - - - -	/mɔʔ/ - - - - - -	
/ʔdeʔ/	/ʔdeʔ/ /deʔ/	/ʔdeʔ/ -	/ʔdeʔ/ -	

เนื่องจากวัตถุประสงค์ข้อที่สองของงานวิจัยชิ้นนี้เพื่อวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติไปใช้ในการเรียกขาน ดังนั้นในตารางที่ 8 ข้างต้นผู้วิจัยจึงเริ่มต้นตารางด้วย “คำเรียกญาติ” “คำเรียกขานที่ใช้” “การนำคำเรียกญาติไปใช้ในการเรียกขาน” และ “หมายเหตุ” โดยที่เริ่มจากคอลัมน์ทางซ้ายสุดเป็นรายการที่บอกถึงคำเรียกญาติที่มีการนำไปใช้เรียกขาน ซึ่งในตารางที่ 8 นี้ เป็นคำเรียกญาติพื้นฐานที่นำไปใช้ในการเรียกขาน โดยที่พบว่าในคำเรียกญาติพื้นฐานมีทั้งหมด 7 คำเรียกญาติที่นำไปใช้เรียกขาน คำเรียกญาติเหล่านั้นคือ /chæ: ɲæ:/, /toʔ ɲæ:/, /chæ:/, /toʔ/, /pɔʔ/, /mɔʔ/, /ʔdeʔ/ ซึ่งคำเรียกญาติดังกล่าวพบที่มีการนำไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ แต่ผู้วิจัยก็พบว่าคำเรียกญาติ /chæ: ɲæ:/ จะไม่ค่อยนิยมนำไปใช้ในการเรียกเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลที่น่าเสนอในตารางและเพื่อความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอทบทวนว่าคำเรียกญาติเป็นคนละสิ่งกับคำเรียกญาติที่ใช้ในการเรียกขาน (Kinship term of address) คำเรียกญาติในที่นี้ (kinship term) หมายถึงคำที่เราใช้อ้างอิงถึงญาติของเราในฐานะบุคคลที่ 3 ซึ่งอาจจะเป็นคำเดียวกันหรือคนละคำกับคำที่เราใช้เรียกขานญาติผู้นั้นก็ได้ ตัวอย่างเช่น ในภาษาอังกฤษเมื่อเราต้องการบอกใครสักคนที่เคยรู้จักกับพ่อของเรามาก่อนว่าผู้ชายคนนี้เป็นพ่อเรา เราก็จะบอกว่า “He is my father” คำว่า “father” ในที่นี้คือคำเรียกญาติ แต่เมื่อเราเรียกพ่อเรา เราอาจจะใช้คำเรียกขานเช่น “Dad”, “Daddy” หรืออื่นๆ

เช่นเดียวกันในภาษามลายูปาตานี จากคำเรียกญาติพื้นฐานที่พบในสังคมผู้พูดภาษามลายูปาตานีมีทั้งหมด 19 คำ และจากคำเรียกญาติเหล่านั้นมีการนำไปใช้ในการเรียกขานทั้งสิ้น 7 คำ ซึ่งจากตารางที่ 8 ในคอลัมน์ที่ 2 แสดงคำเรียกขานที่ใช้พบว่ามีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป แต่หนึ่งในคำเรียกขานที่ใช้ที่แสดงให้เห็นนั้นเป็นคำคำเดียวกันกับคำเรียกญาติที่อยู่ในคอลัมน์แรกทางซ้ายสุด ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์อย่างชัดเจนในการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขาน ตัวอย่างเช่น คำเรียกญาติ /pɔʔ/ ที่หมายถึงญาติที่เป็นรุ่นหนึ่งเหนือกว่าตัวเรา เป็นเพศชาย สายเลือดโดยตรงของตัวเรา เราในฐานะลูกอาจเรียกเขาแตกต่างกันออกไป เช่น เรียกว่า /ʔ:ba:h/, /ʔ:yo:h/, /ʔ:bi:/, /ba:bo:/, /bu:ya:/, /ceʔ/, /wæ:/, หรือ /pɔʔ/ ซึ่งเราก็จะเห็นว่า /pɔʔ/ มีปรากฏในฐานะที่เป็นคำเรียกญาติและเป็นคำเรียกขานด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ตารางข้างต้นก็แสดงให้เห็นคำเรียกญาติที่มีการนำไปใช้เป็นคำเรียกขานด้วยนั้น มีขอบเขตในการนำไปใช้ขนาดไหน เฉพาะในวงศาญาติหรือกับบุคคลอื่นด้วย ซึ่งการศึกษาถึง แนวทางการใช้คำเรียกขานเหล่านี้ก็เป็นประโยชน์สำหรับบุคคลต่างวัฒนธรรมให้สามารถเข้าใจ วัฒนธรรมการใช้คำเรียกขานซึ่งจะนำไปสู่การสื่อสารซึ่งกันและกันได้ถูกต้องยิ่งขึ้น

ตารางที่ 9 แสดงการใช้คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเป็นคำเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่น

คำเรียกญาติ ไม่พื้นฐาน	คำเรียกขาน	การใช้คำเรียกญาติในการเรียกขาน		หมายเหตุ
		ใช้เฉพาะในหมู่ญาติ	ใช้กับบุคคลอื่น	
/chæ: ɲæ:/	/chæ: ɲæ:/ /chæ:/	/chæ: ɲæ:/ -	- -	ไม่ค่อยนิยม
/to'ʔ ɲæ:/	/to'ʔ ɲæ:/ /to'ʔ/	/to'ʔ ɲæ:/ -	/to'ʔ ɲæ:/ -	
/chæ:/	/chæ:/ /si:di:/ /pɔ'ʔ/	/chæ:/ - -	/chæ:/ - -	
/to'ʔ/	/to'ʔ/ /si:ti:/ /mɔ'ʔ/	/to'ʔ/ - -	/to'ʔ/ - -	

จากตารางข้างต้นแสดงการใช้คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเป็นการเรียกขาน ปรากฏว่ามีคำเรียกญาติไม่พื้นฐานทั้งหมด 4 คำเรียกญาติที่นำไปใช้ในการเรียกขาน คำเรียกญาติเหล่านั้นคือ /chæ: ɲæ:/, /to'ʔ ɲæ:/, /chæ:/ และ /to'ʔ/ ซึ่งคำเรียกญาติดังกล่าวพบว่ามีกรนำไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ แต่ผู้วิจัยก็พบว่าคำเรียกญาติ /chæ: ɲæ:/ จะไม่ค่อยนิยมนำไปใช้ในการเรียกเรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเช่นเดียวกับการปรากฏในการใช้คำเรียกญาติพื้นฐานในการเรียกขาน

จากตารางที่ 8-9 เกี่ยวกับการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานพบว่ามีการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติเป็นจำนวนน้อย โดยคำเรียกญาติที่นำไปใช้เรียกขานส่วนใหญ่เป็นคำเรียกญาติที่อยู่ในรุ่นอายุที่อยู่เหนือกว่าตัวเรา เช่น คำว่า /chæ: n̩æ:/, /toʔn̩æ:/, /chæ:/, /toʔ/, /poʔ/, /moʔ/ ส่วนคำเรียกญาติที่นำไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติที่อยู่ในรุ่นเดียวกับตัวเอง คือ /ʔdeʔ/ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานดังกล่าวข้างต้น ไม่พบความแตกต่างในคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐาน

ซึ่งผลการศึกษาของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาตินี้ก็สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ก็จะพบการนำคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานีไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติในรุ่นอายุที่สูงกว่าตัวเอง

ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สะท้อนให้เห็น จากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานี

จากการศึกษาคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานีรวมถึงการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขาน ผู้วิจัยพบลักษณะที่น่าสนใจบางประการดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างชายและหญิง
2. การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส
3. การให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงาน
4. การไม่นั่นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
5. การไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเพศชาย

ความแตกต่างระหว่างชายและหญิง

ลักษณะสำคัญที่ผู้วิจัยสรุปว่าเป็นการแสดงให้เห็นการเน้นความแตกต่างระหว่างชายหญิงในสังคมผู้พูดภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ก็คือการที่มีมิติแห่งความแตกต่างทางเพศจำแนกคำเรียกญาติแต่ละคำออกจากกัน ซึ่งสังเกตได้ชัดเจนจากการปรากฏของคำเรียกญาติในรุ่นอายุที่สูงขึ้นไปจากตัวเรา เช่น /pɔʔ/ และ /mɔʔ/ ใช้จำแนกระหว่างพ่อและแม่ /chæ: / และ /toʔ/ ใช้จำแนกระหว่างพ่อของพ่อหรือพ่อของแม่และแม่ของแม่หรือแม่ของพ่อ เป็นต้น

หลักฐานทางวัฒนธรรมทางศาสนาที่สนับสนุนการตีความก็คือการที่ศาสนาอิสลามกำหนดบทบาทชัดเจนระหว่างชายและหญิง เช่น มารยาทในพบปะและการทักทาย เมื่อมุสลิมพบปะกันก็ให้กล่าวสลาม(พรขอความสันติสุขจากพระเจ้า)กัน โดยชายสัมผัสกับชาย หญิงสัมผัสกับหญิง ไม่อนุญาตให้สัมผัสมือกับเพศตรงข้าม เพื่อรักษาชีวิตทางศีลธรรมและการป้องกันสังคมให้เกิดการพัฒนาไปด้วยดี การอยู่ร่วมปะปนกันระหว่างชายและหญิงเป็นสิ่งที่ต้องห้าม เว้นแต่ภายใต้กฎกติกาท่อนุญาต โดยหลักศาสนบัญญัติ ได้กำหนดหน้าที่การงานระหว่างเพศทั้งสองไว้อย่างเรียบร้อยแล้ว พร้อมกันนี้ ผู้ชายถูกสั่งให้ลดสายตาต่ำและไม่ให้มองผู้หญิง ถ้าหากใครบางคนมองเห็นผู้หญิงโดยบังเอิญ เขาจะต้องรีบเบนสายตาหนี และผู้หญิงถูกกำหนดให้แต่งกายอย่างมิดชิด การเปิดเผยอวัยวะที่ต้องปกปิดและเครื่องประดับถือเป็นบาปใหญ่และเป็นการกระทำที่น่าประณามเป็นอย่างยิ่ง การพยายามที่จะมองเพศตรงข้ามถือเป็นความผิดและการใกล้ชิดสนิทสนมยิ่งบาปกว่า ทั้งชายและหญิงมีหน้าที่จะต้องดูแลศีลธรรมของตนเองและป้องกันจิตวิญญาณของตนให้ปลอดภัยจากมลทิน สุลล บุลญมาลิส (2548)

การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส

จากการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้สะท้อนให้เห็นว่ามี การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส กล่าวคือ มีการจำแนกความแตกต่างทางรุ่นอายุ และอายุอย่างชัดเจนในคำเรียกญาติดังกล่าว จากตารางความหมายคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส สังเกตได้จากรุ่นอายุและอายุที่กำหนดในตารางหลายมิติโดยที่คำเรียกญาติแต่ละคำเหล่านี้มีการแยกแยะความสัมพันธ์อย่างละเอียดชัดเจน

หลักฐานทางศาสนาที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญกับระบบอาวุโสจะเห็นได้จากการที่หลักการของศาสนาอิสลามเน้นเรื่องการให้ความนับถือ สุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส โดยท่านศาสดาของอิสลามได้กล่าวไว้ว่า “การที่มีผู้อาวุโสอยู่ท่ามกลางพวกท่านย่อมทำให้พวกท่านได้รับความเมตตาและคำอำนวยการจากอัลลอฮ์เพิ่มขึ้น” และท่านยังกล่าวด้วยว่า “ส่วนหนึ่งของความเคารพนับถือต่อพระผู้เป็นเจ้าก็คือการเคารพนับถือมุสลิมผู้แก่เฒ่าวัยสูง” (วารากรณฺ์ ติระ, 2545: 114 อ้างถึง อุมร์ฟารุค อะบูบักร์, 2541: 39)

นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโสสะท้อนให้เห็นในหลักการอิสลามที่ส่งเสริมให้ทำความดีต่อบิดามารดาที่ตั้งแต่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานบทที่ 17 โองการที่ 23-25 ความว่า “และพระเจ้าของเจ้าบัญชาว่า พวกเจ้าอย่าเคารพสักคิผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้นและจงทำดีต่อบิดามารดาเมื่อผู้ใดในทั้งสองหรือทั้งสองบรรลุล่วงชราอยู่กับเจ้า ดังนั้นอย่ากล่าวแก่ทั้งสองว่า อุฟ! (คือการกล่าวแสดงความไม่พอใจ เช่น หี! เป็นต้น) และอย่าขู่เข็ญท่านทั้งสอง และจงพูดแก่ท่านทั้งสองด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน และจงนอบน้อมแก่ท่านทั้งสอง ซึ่งการถ่อมตนเนื่องจากความเมตตา และจงกล่าวว่า ข้าแต่พระเจ้าของฉัน ทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่ทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อเยาว์วัย พระเจ้าของพวกเจ้าทรงรู้ดียิ่งถึงสิ่งที่อยู่ในจิตใจของพวกเจ้า หากพวกเจ้าเป็นคนดี ดังนั้นพระองค์เป็นผู้ทรงอภัยแก่บรรดาผู้กลับเนื้อกลับตัวอย่างแนบเนียน”

การให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงาน

ลักษณะสำคัญที่ผู้วิจัยสรุปว่าระบบคำเรียกญาติภาษามลายูปาตานีมีการให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงานคือชนิดความหมายคำเรียกญาติที่พบจากการศึกษาคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานที่แสดงให้เห็นว่าในสังคมผู้พูดภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้มีชนิดความหมายคำเรียกญาติที่หลากหลายโดยเฉพาะในคำเรียกญาติไม่พื้นฐานที่รวมถึงคำเรียกญาติที่สัมพันธ์ทางสายเลือดกับคู่สมรสของตนเอง คู่สมรสของญาติที่สัมพันธ์ทางสายเลือดกับตนเอง และคู่สมรสของญาติที่สัมพันธ์ทางสายเลือดกับคู่สมรสของตนเอง ซึ่งลักษณะคำเรียกญาติที่ได้มาจากความสัมพันธ์ที่หลากหลายอย่างนี้บ่งบอกให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติที่มาจากการทำงานย่อมต้องเป็นสิ่งสำคัญในวัฒนธรรมผู้พูดภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

หลักฐานทางศาสนาที่สนับสนุนประเด็นข้างต้นก็คือ การที่หลักการของศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมให้มีการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติเพราะการเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาตินั้นเป็นสิ่งประเสริฐยิ่ง ดังวจนะของท่านศาสดาที่ได้กล่าวไว้ว่า "ผู้ใดที่ประสงค์ที่จะให้ตนเองมีความกว้างขวางในปัจจัยยังชีพของเขา หรือร่นกำหนดความตายของเขาออกไปอีก ก็ให้เขาจงเชื่อมสัมพันธ์กับเครือญาติของเขา" (อันวา สะอู, 2008 อ้างถึง อัลบุคอรี, สำนัก: 5986, และมุสลิม, สำนัก: 2557) ซึ่งในทางหลักการอิสลามถือว่าเครือญาติเป็นส่วนหนึ่งของความเมตตาจากอัลลอฮ์ หากว่าผู้ใดที่เชื่อมสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มเครือญาติของเขา เขาก็จะได้รับความเมตตาจากพระเจ้าเป็นเจ้าและหากผู้ใดที่ไม่เชื่อมสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มเครือญาติของเขาเขาก็จะไม่ได้รับความเมตตาเช่นเดียวกัน ดังนั้นอิสลามจึงส่งเสริมเป็นอย่างยิ่งให้เราเป็นผู้ที่เริ่มสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นหรือเครือญาติอยู่ตลอดเวลา เพราะในอิสลามการเป็นผู้เชื่อมสัมพันธ์ที่แท้จริงนั้น ไม่ใช่แค่ผู้ที่ตอบรับความสัมพันธ์ที่ผู้อื่นยื่นมาให้ แต่เป็นผู้ที่ไปเชื่อมสัมพันธ์เมื่อคนอื่นตัดขาดความสัมพันธ์กับเขา"

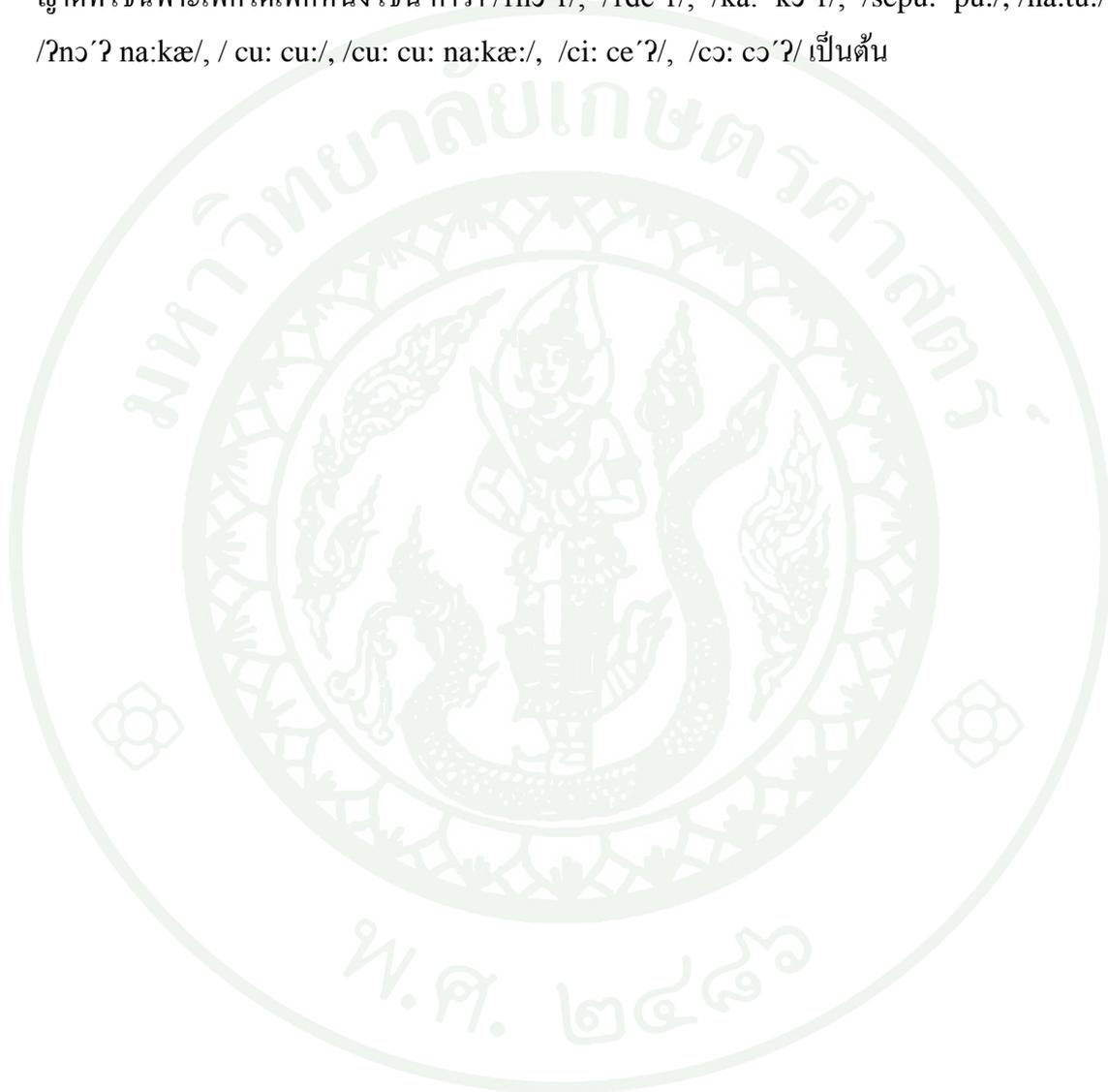
การแต่งงานเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมเพราะในหลักการอิสลาม การแต่งงานและการมีครอบครัวเป็นวิถีทางหนึ่งที่อัลลอฮ์ได้กำหนดแก่สรรพสิ่งที่พระองค์สร้างขึ้นมา และการแต่งงานนั้นเป็นแบบอย่างที่ได้รับการสนับสนุนอย่างที่สุดของบรรดาศาสนทูตดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ความว่า "ประการหนึ่งจากสัญญาณทั้งหลายของพระองค์นั้น คือ ทรงสร้างคู่ครองให้พวกเจ้าให้แก่ตัวของพวกเจ้าเอง เพื่อพวกเจ้านั้นจะได้มีความสุขอยู่ด้วยกัน และได้ทรงให้มีความรักใคร่และเมตตาระหว่างกัน แท้จริงแล้วในกรณีนี้ ย่อมเป็นสัญญาณให้แก่หมู่ชนผู้ใคร่ครวญทั้งหลาย" (คัมภีร์อัลกุรอาน บทที่ 30 โองการที่ 21)

การไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญ

จากการศึกษาที่บ่งบอกว่าการไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นสำคัญนั้นเนื่องจากคำเรียกญาติแต่ละคำทั้งที่เป็นพื้นฐานและไม่พื้นฐานมีการใช้คำเรียกญาติรวมกันหรือเหมือนกันทั้งที่เป็นญาติฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ ซึ่งปรากฏให้เห็นชัดเจนมากในคำเรียกญาติทุกกลุ่มและทุกรุ่นอายุโดยที่ไม่ต้องมีการใช้มิติความแตกต่างทางฝ่ายพ่อมาเป็นตัวจำแนกคำเรียกญาติคำหนึ่งออกมาจากอีกคำหนึ่ง

การไม่ได้ยึดถือเพศชายและเพศหญิงเป็นสำคัญ

จากการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานดังกล่าว พบว่าคำเรียกญาติ ในรุ่นอายุที่เป็นรุ่นเดียวกับตัวเองและรุ่นอายุที่อยู่ต่ำกว่าตัวเองไม่มีการกำหนดคำเรียกญาติที่ใช้เฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง เช่น คำว่า /ʔnɔʔ/, /ʔdeʔ/, /ka: kɔʔ/, /sepɯ: pu:/, /na:tu:/, /ʔnɔʔ na:kɛ:/, /cu: cu:/, /cu: cu: na:kɛ:/, /ci: ceʔ/, /cɔ: cɔʔ/ เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานี
2. การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
3. ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปัตตานี

ความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานี

จากการศึกษาความหมายแก่นของคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ในภาษามลายูปัตตานีโดยวิธีวิเคราะห์ห้วงคำประกอบจากจำนวนผู้บอกภาษา 18 คนที่เป็นมุสลิมโดยกำเนิดและใช้ภาษามลายูปัตตานีในชีวิตประจำวันในเขตจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ชนิดความหมายคำเรียกญาติพื้นฐานที่พบในสังคมผู้พูดภาษามลายูปัตตานีมีทั้งหมด 108 ชนิด และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชนิดของญาติเหล่านี้สามารถจัดกลุ่มให้อยู่ในคำเรียกญาติทั้ง 19 คำดังนี้ คือ /chæ:næ:/, /to'ʔnæ:/, /chæ:/, /to'ʔ/, /chæ:na:kæ:/, /to'ʔna:kæ:/, /pɔ'ʔ/, /mɔ'ʔ/, /pɔ'ʔna:kæ:/, /mɔ'ʔna:kæ:/, /ʔde'ʔ/, /ka:ko'ʔ/, /sepɔ:pu:/, /ʔno'ʔ/, /ʔno'ʔna:kæ:/, /cu: cu:/, /cu:cu: na:kæ:/, /ci: ce'ʔ/, และ /cɔ: cɔ'ʔ/ ซึ่งจาก 19 คำเรียกญาติพื้นฐาน

เหล่านี้สามารถจำแนกออกจากกันด้วยมิติความแตกต่าง 4 มิติด้วยกัน คือ มิติความแตกต่างรุ่นอายุ เพศ อายุ และสายเลือด

2. สำหรับชนิดความหมายคำเรียกญาติไม่พื้นฐานที่พบในสังคมผู้พูดภาษามลายูปัตตานีมีทั้งหมด 180 ชนิด และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชนิดของญาติเหล่านี้สามารถจัดกลุ่มให้อยู่ในคำเรียกญาติทั้ง 22 คำดังนี้ คือ /chæ: nɛ:/, /toʔ nɛ:/, /chæ:/, /toʔ/, /chæ: na:kæ:/, /toʔna:kæ:/, /pɔʔ na:kæ:/, /mɔʔ na:kæ:/, /toʔ tu:wɔ:/, /la:ki:/, /bi:niŋ/, /?deʔ ipa:/, /ka: kɔʔ ipa:/, /?bæ: ipa:/, /bi:ra:s/, /sepu: pu:/, /na:tu:/, /?nɔʔ na:kæ:/, /cu: cu: na:kæ:/, /ci: ceʔ?/ และ /cɔ: cɔʔ?/ ซึ่งจาก 22 คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเหล่านี้สามารถจำแนกออกจากกันด้วยมิติความแตกต่าง 6 มิติด้วยกัน คือ มิติความแตกต่างรุ่นอายุ เพศ อายุ สายเลือด การสมรส และฝ่ายคู่สมรส

การนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ

หลังจากค้นพบว่ามีคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานชนิดใดบ้างในสังคมผู้พูดภาษามลายูปัตตานี ผู้วิจัยก็ได้ทำการศึกษาต่อเนื่องเกี่ยวกับการปรากฏหรือการนำคำเรียกญาติดังกล่าวไปใช้ในการเรียกขาน จากข้อมูลที่ได้มาทำให้ทราบว่า การปรากฏของคำเรียกขานมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงการนำคำเรียกญาติไปใช้ในการเรียกขานจึงไม่ได้ศึกษาลงลึกประเด็นอื่น ซึ่งผลของการศึกษาก็สามารถสรุปได้ว่าการนำคำเรียกญาติไปใช้เรียกขานในหมู่ญาติและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติให้ผลที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือคำเรียกญาติที่นำไปใช้เรียกขานส่วนใหญ่เป็นคำเรียกญาติที่อยู่ในรุ่นอายุที่อยู่เหนือกว่าตัวเรา คำเรียกญาติที่นิยมนำไปใช้เรียกขานเหล่านั้น คือ /chæ: nɛ:/, /toʔ nɛ:/, /chæ:/, /toʔ/, /pɔʔ/, /mɔʔ/, ซึ่งคำเหล่านี้อยู่ในกลุ่มที่เหนือกว่าตัวเองหนึ่งรุ่นจนถึงสามรุ่น อย่างไรก็ตามพบว่าคำเรียกญาติ /?deʔ?/ มีการนำไปใช้เรียกขานเช่นกันถึงแม้จะอยู่ในรุ่นอายุเดียวกับตัวเองก็ตาม

ลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในภาษามลายูปาตานี

จากการศึกษาคำเรียกญาติดังกล่าวพบว่าความแตกต่างระหว่างชายและหญิง การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส การให้ความสำคัญกับเครือญาติและการแต่งงาน การไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และการไม่ได้ยึดถือเพศชายและเพศหญิงเป็นสำคัญสะท้อนให้เห็นจากระบบคำเรียกญาติในสังคมของผู้พูดภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานในภาษามลายูปาตานีของมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาตามแนวบรรพชีวินวิทยาชาติพันธุ์ต่อไปเพราะจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยทางด้านนี้ยังมีไม่มากนักในประเทศไทยเมื่อเทียบกับผลงานการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์อื่นๆ และโดยเฉพาะผลงานการศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกญาติควรสนับสนุนให้มีการศึกษามากกว่านี้ ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าสนใจศึกษาต่อมีดังต่อไปนี้

1. คำเรียกญาติในภาษามลายูของมุสลิมในประเทศไทยและมุสลิมในประเทศเพื่อนบ้าน
2. ศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกญาติของมุสลิมในพื้นที่บริเวณต่างกันระหว่างในประเทศหรือต่างประเทศ
3. ศึกษาในเชิงลึกถึงการนำคำเรียกญาติไปใช้ในแวดวงต่างๆ ในสังคมของผู้พูดภาษานั้นๆ เช่น เหตุผลในการใช้คำเรียกญาติ การแปรทางสังคมของคำเรียกขาน
4. ศึกษาทางด้านเสียงอย่างละเอียดในคำเรียกญาติและคำเรียกขาน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กัลยา ดิงศักดิ์, ม.ร.ว. และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2531. การใช้คำเรียกขานในภาษาไทย
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์. ม.ป.ท.: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คัมภีร์อัลกุรอาน. บทที่ 23 โองการที่ 25

_____ . บทที่ 30 โองการที่ 21

_____ . บทที่ 49 โองการที่ 13

จรัลวิไล จรูญโรจน์. 2542. "วัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นผ่านคำเรียกญาติในภาษาฮินดี."
วารสาร อินเดียนศึกษา. 5 (2): 31-232.

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. 2522. สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา.

โชคชัย วงษ์ตานี. 2548. วัฒนธรรมมุสลิมสามจังหวัดชายแดนใต้ (Online).
<http://www2.psu.ac.th/peace/document/article5.pdf>, 7 ตุลาคม 2551.

นียบรรณ วรรณศิริ. 2528. มานุษยวิทยาว่าด้วยครอบครัว การแต่งงาน และเครือญาติ.
กรุงเทพมหานคร: แพร่วิทยา วังบูรพา.

_____ . 2540. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม: ครอบครัวและเครือญาติ.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นววรรณ พันธุ์เมธา. 2525. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3. หน่วยที่ 7-15.
สาขาวิชาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ณรงค์ ชื่นนิรันดร์. ม.ป.ป. ความรู้เรื่องภาษามลายู (Online).
<http://www.narongthai.com/ana917.html>, 15 กันยายน 2552.

ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. 2535. ระบบเครือญาติและการจัดระเบียบสังคม. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชษฐ กาลามเกษตร์. 2540. ชีวิตครอบครัวในอิสลาม. ม.ป.ท.: อิสลามิกอะคาเดมี.

เยาวลักษณ์ เฉลิมเกียรติ. 2542. คำเรียกญาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินูญานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2532. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์.

ริชล์ย์ สะอะ. 2552. อิสลามและครอบครัว (Online). <http://www.islamhouse.com>,
30 กรกฎาคม 2553.

วิภากร วงศ์ไทย. 2541. “คำเรียกญาติกับความหมายในเชิงเปรียบเทียบ.”
วารสาร มนุษยศาสตร์วิชาการ เล่มที่ 6: 115-117.

_____. 2543. ภาษากับวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิภัสรินทร์ ประพันธ์ศิริ. 2535. คำเรียกญาติในภาษาคำเมือง: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติ
พันธุ์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ ติระ. 2545. คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภมาส เอ่งฉ้วน. 2536. คำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทยและเกาะปีนัง.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพล บุญมาเลิศ. 2549. วิถีชีวิตมุสลิม. ประสานมิตรจำกัด

สำนักงานศึกษาธิการเขต 2. วิถีชีวิตของชาวมุสลิม. 2536

สนิท สัมครการ. 2519. มีเงินก็นับว่าน้อมมีทองก็นับว่าพี่ ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย.
กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ

สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2524. ครอบครัวสัมพันธ์: ครอบครัวในฐานะสถาบัน.
กรุงเทพมหานคร: วิบูลย์กิจการพิมพ์

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2522. วัฒนธรรมอิสลาม. กรุงเทพมหานคร.

_____. 2531. ชาติพันธุ์: ชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพมหานคร.

อัญชลิกา ผาสุขกิจ. 2543. คำเรียกรสในภาษาไทยถิ่นตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อันวา สะอู. 2553. ความประเสริฐของการปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น (Online).
<http://www.islamhouse.com.>, 15 พฤษภาคม 2554.

อัสสมิง กาเซ็ง. 2544. คำยืมภาษาอาหรับในภาษามลายูถิ่นปัตตานี. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารง สุทธาสาตร์. 2543. สถาบันครอบครัวอิสลาม: วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ, รวมบทความ
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุสมัน สามะ. 2552. จำเป็นต้องทำดีต่อพ่อแม่และห้ามเนรคุณ (Online).
<http://www.islamhouse.com.>, 15 พฤษภาคม 2554.

อมร ทวีศักดิ์. 2530. ภาษามลายูถิ่นในประเทศไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา
ชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.

Frake, C. 1961. **“Introduction” Language and Culture Description Selected and introduced by Anwar S.Dil.Stanford.** CA: Stanford University Press.

Nida, E. 1979. **Componential Analysis of Meaning: An Introduction to Semantic Structures.** New York: Mouton Publishers.

Prasithratsint, A. 2000. **A Componential Analysis of Kinship Terms in Thai.** Essay in Tai Linguistics, edited by M.R. Kalaya Tingsabadh & Arther Abramson. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Radiah, Y. 2007. **Translating Kinship Terms to Malay** (Online).
<http://accurapid.com/journal/41malay.htm>., September 17, 2008

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวชอบาส มะเซ็ง
วัน เดือน ปี ที่เกิด	เกิดเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดยะลา
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษและวรรณคดี) มหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติมาเลเซีย
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ฝ่ายสัญญา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัทเอ็กซ์คอน โมบิลจำกัด